

Toerisme en recreatie in cijfers
2005

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2003–2004	= 2003 tot en met 2004
2003/2004	= het gemiddelde over de jaren 2003 tot en met 2004
2003/'04	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2003 en eindigend in 2004
1993/'94–2003/'04	= boekjaar enz., 1993/'94 tot en met 2003/'04

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited (confidential figure)
–	= nil
–	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= less than half of unit employed
a blank	= category not applicable
2003–2004	= 2003 to 2004 inclusive
2003/2004	= average for the years 2003 up to and including 2004
2003/'04	= cropyear, financial year, school year etc., beginning in 2003 and terminating in 2004
1993/'94–2003/'04	= book year etc., 1993/'94 up to and including 2003/'04

Detailed items in tables do not necessarily add to totals because of rounding.
Revised figures are not marked as such.

Inhoud

Inleiding.....	7
Kerncijfers	11
1. Deelname van Nederlanders aan vakanties	13
2. Binnenlandse vakanties van Nederlanders.....	21
3. Buitenlandse vakanties van Nederlanders	45
4. Buitenlandse toeristen in Nederland	67
5. Gebruik van Nederlandse logiesaccommodaties.....	87
6. Vrijtijdsbesteding van Nederlanders	93
7. Dagtochten van Nederlanders.....	99
8. Internationaal toerisme.....	111
9. De economische betekenis van toerisme in Nederland.....	117
Externe bronnen en relevante organisaties	123
Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken.....	127
Cartogram toeristengebieden in Nederland, 2003	153
Register.....	155
Enkele aanverwante publicaties	167

Contents

Introduction.....	9
Glossary of terms used Dutch-English.....	10
Key figures.....	11
1. Participation of the Dutch in holidays.....	13
2. Domestic holidays of the Dutch.....	21
3. Holidays abroad of the Dutch.....	45
4. Foreign tourists in the Netherlands.....	67
5. Use of lodging accommodation.....	87
6. Recreation by the Dutch.....	93
7. Day trips by the Dutch.....	99
8. The Netherlands in the tourist world.....	111
9. The economic significance of tourism in the Netherlands.....	117
External sources and relevant organizations.....	123
Explanatory notes on terms and studies used.....	141
Tourist areas in the Netherlands, 2003.....	153
Index.....	161
Some related publications.....	167

Inleiding

Deze publicatie heeft tot doel een actueel, samenhangend statistisch overzicht te geven van toerisme en recreatie in ruime zin. Dit terrein wordt op de volgende wijze ingevuld: de hoofdstukken 1 t/m 3 bevatten gegevens over het vakantiegedrag van de Nederlandse bevolking. Het aantal buitenlandse toeristen dat in ons land overnacht staat in hoofdstuk 4 vermeld. De aandacht in hoofdstuk 5 is vooral gericht op de relatie tussen de aanbodstructuur en het gebruik van diverse logiesaccommodaties. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt informatie gegeven over het recreatie- en vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking, en in hoofdstuk 8 wordt 'toeristisch Nederland' in een internationaal perspectief geplaatst. Hoofdstuk 9 tenslotte bevat gegevens over de economische betekenis van het toerisme en de recreatie in Nederland.

Met ingang van 1995 verzorgen het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) gezamenlijk een jaarlijkse reeks van publicaties over toerisme en recreatie. Tot maart 2004 heette het NBTC: Toerisme Recreatie Nederland (TRN). Deze uitgave, 'Toerisme en recreatie in cijfers 2005', is samengesteld door het CBS en het NBTC. Eerder dit jaar verschenen het 'Tendrapport Toerisme' van het NRIT en 'Vakanties van Nederlanders' en 'Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties' van het CBS. De reeks wordt gecompleteerd door de CD-rom 'Statline' van het CBS.

Bij de samenstelling van deze publicatie is niet alleen geput uit onderzoek van het CBS en het NBTC. Er is ook informatie opgenomen van bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank, Eurostat, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Wereld Toerisme Organisatie (WTO-OMT).

Het Continu Vakantie Onderzoek, de bron voor de hoofdstukken 1, 2 en 3, is in 2002 opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het verslagjaar 2002 strikt genomen niet te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. De oorzaken van de trendbreuk zijn een verruiming van de definitie van vakantie, het naar voren halen van de begindatum van het vakantiejaar, en wijzigingen in de vraagstelling en de methode van waarneming in het onderzoek vanaf 2002. Meer details hierover staan in de 'Toelichting' achterin deze publicatie.

In aanvulling op het cijfermateriaal biedt 'Toerisme en recreatie in cijfers' nog een aantal verwijzingen. Zo staan bij de tabellen een bronvermelding, de frequentie en de belangrijkste papieren publicatie van het betreffend onderzoek, en tevens een telefoonnummer waar nadere inlichtingen kunnen worden verkregen over de gepresenteerde cijfers. In de paragraaf 'Externe bronnen en relevante organisaties' zijn adressen opgenomen van enkele organisaties die van belang zijn voor de

diverse vormen van toerisme en recreatie. In de paragraaf 'Toelichting op enkele gebruikte begrippen' is voor de meeste begrippen een toelichtende tekst opgenomen. Specifieke informatie over definities en de onderzoeksopzet is te vinden in de publicaties waarnaar wordt verwezen. Voor het gericht zoeken naar de gewenste informatie is een trefwoordenregister opgenomen. Een lijst met aanverwante onderzoeken en publicaties besluit deze editie van 'Toerisme en recreatie in cijfers'.

Voor algemene informatie over het jaarboek en suggesties voor verbeteringen kunt u contact opnemen met het CBS, tel. 0900 0227 (€ 0,50 per minuut) of het NBTC, tel. (070) 370 57 05.

Introduction

The aim of this book is to present an up-to-date consistent statistical overview of tourism and recreation in a broad sense. Chapters 1 to 3 contain data on holidays of the Dutch population. Figures on foreign visitors staying in our country are presented in Chapter 4. Chapter 5 focuses on the relationship between supply and demand of various types of tourist accommodations. In chapters 6 and 7 quantitative information can be found on recreation and leisure time behaviour of the Dutch. Chapter 8 presents tourism in the Netherlands in an international perspective, and lastly, chapter 9 contains data on the economic importance of tourism and recreation in the Netherlands.

Statistics Netherlands has published books on tourism annually since 1995. These publications are compiled by Statistics Netherlands in collaboration with the Netherlands Bureau for Tourism and Conferences (*Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen, NBTC*; formerly *Toerisme Recreatie Nederland, TRN*) and the Netherlands Institute for Research of Recreation and Tourism (*Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme, NRIT*). The present book, *Tourism and recreation in figures 2005*, is the latest edition. It has been compiled by Statistics Netherlands and the NBTC.

The data in this publication were derived not only from surveys of Statistics Netherlands and the NBTC, but also from the Dutch central bank, Eurostat, the Organization for Economic Co-operation and Development, and the World Tourism Organization.

The Continuous Holiday Survey, the source of information for the chapters 1, 2 and 3, was redesigned in 2002. As a consequence, the results for holiday years from 2002 onwards are strictly speaking not comparable with earlier surveys. The causes of this break in the series are a broadening of the definition of holiday, moving up the starting date of the holiday year and changes in questions and the method of data collection.

In addition to figures and graphs, this book also presents a number of references. Each table quotes the source, with the name of the survey, its frequency and the title of the most important paper publication, as well as a telephone number where more information can be obtained about the figures presented.

In the 2002 edition of *Tourism and recreation in figures* the English terminology of the table titles has been revised in order to present the data in better English. The foreign reader should be aware that – with the exception of the Continuous Holiday Survey –

the contents of the surveys have not changed, only the English terminology used to present the data. The table below, together with the Explanatory Notes at the back of the book is meant as a tool for comparing data in this book with those in editions prior to 2002.

Glossary of terms used Dutch-English

<i>Dutch</i>	<i>English (editions up to 2002)</i>	<i>English (editions from 2002 onwards)</i>
logiesaccommodaties	accommodation establishments	tourist accommodations
gemiddelde verblijfsduur	average length of stay	average length of stay
land van herkomst	country of residence	country of residence
bestemming	destination	destination
duur	duration	length of stay
buitenlandse gasten	foreign guests	foreign tourists
vakanties	holidays	holidays, holiday trips
lange vakanties	holidays	long holidays
binnenlandse lange vakanties	holidays (in the Netherlands)	long domestic holiday trips
buitenlandse lange vakanties	holidays abroad	long outbound holiday trips
vakanties in Nederland	holidays in the Netherlands	domestic trips
vakanties in buitenland	holidays, abroad	outbound trips
hotels en pensions	hotels and boarding houses	hotels and boarding houses
vervoermiddel	means of transportation	mode of transportation
organisatievorm	organizing forms	way of organizing
overige logiesaccommodaties	other types of accommodation	other types of accommodation
korte vakanties	short holiday breaks	short holidays
binnenlandse korte vakanties	short holiday breaks	short domestic holiday trips
buitenlandse korte vakanties	short holiday breaks abroad	short outbound holiday trips
binnenlandse vakanties	short holiday breaks and holidays	domestic holiday trips
buitenlandse vakanties	short holiday breaks and holidays, abroad	outbound holiday trips
buitenlandse korte wintersportvakanties	short winter sports holiday breaks abroad	short winter sport holidays
slaapplaats	sleeping place	bedplace
binnenlandse toeristische vakanties	touristic short holiday breaks and holidays	domestic tourist holiday trips
type logiesaccommodatie	type of accommodation	type of accommodation
buitenlandse lange wintersportvakanties	winter sports holidays abroad	long winter sport holidays

Kerncijfers

	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bevolking op 1-1	<i>mln</i>	15,7	15,8	15,9	16,0	16,1	16,2	16,3
w.v.								
0-19 jaar	%	24,3	24,4	24,4	24,4	24,5	24,5	24,5
20-64 jaar	%	62,2	62,1	62,0	62,0	61,9	61,8	61,6
65 jaar en ouder	%	13,5	13,5	13,6	13,6	13,7	13,7	13,8
Werkzame beroepsbevolking (15-64 jaar), jaargemiddelde	<i>mln</i>	6,6	6,8	6,9	7,1	7,1	7,1	7,0
Geregistreerde werklozen	<i>1 000</i>	287	221	188	146	170	255	319
Bruto Binnenlands Product volume-indexcijfer	<i>mld euro</i> <i>2001=100</i>	354,2 ¹⁾ 112 ³⁾	374,1 ¹⁾ 116 ³⁾	402,3 ¹⁾ 120 ³⁾	447,7 ²⁾ 100,0 ²⁾	465,2 100,1	476,3* 99,9	488,6* 101,7
Particuliere huishoudens, 1-1	<i>1 000</i>	6 656	6 745	6 801	6 867	6 934	6 996	7 049
w.v.								
eenpersoonshuishoudens	%	33,1	33,4	33,4	33,6	33,8	34,1	34,4
meerpersoonshuishoudens	%	66,9	66,6	66,6	66,4	66,2	65,9	65,6
Oppervlakte, 1-1	<i>km²</i>	41 526	41 526	41 528	41 528	41 528	41 528	41 528
w.o.								
land	<i>km²</i>	33 882	33 882	33 873	33 873	33 873	33 873	33 873
binnenwater	<i>km²</i>	.	.	3 574	.	.	.	.
recreatieterreinen	<i>km²</i>	.	.	889	.	.	.	.
bos en natuur	<i>km²</i>	.	.	4 835	.	.	.	.
Personenauto's, 1-1	<i>mln</i>	5,9	6,1	6,3	6,5	6,7	6,9	6,9
Deelname aan vakanties	%	80	80	79	79	81 ²⁾	82	81
w.v.								
lange vakanties	%	74	74	74	74	74	75	76
korte vakanties	%	35	36	34	36	41	41	41
Lange vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	19,0	19,3	19,0	19,8	22,4 ⁴⁾	22,0	22,7
Korte vakanties van Nederlanders	<i>mln</i>	10,6	11,2	11,6	12,1	13,1 ⁴⁾	12,6	12,5
Vakanties van Nederlanders in het buitenland	<i>mln</i>	13,6	14,2	13,9	14,2	16,8 ⁴⁾	19,9	17,2
w.o. in Frankrijk	<i>mln</i>	2,6	2,9	2,8	2,8	3,3 ⁴⁾	2,9	2,9
in Duitsland	<i>mln</i>	1,6	1,8	1,9	1,8	2,5 ⁴⁾	2,4	2,7
in België	<i>mln</i>	1,5	1,5	1,4	1,6	2,2 ⁴⁾	2,3	2,2

¹⁾ Cijfer vóór herziening van 2001.

²⁾ Herzien cijfer.

³⁾ Indexcijfer 1995=100.

⁴⁾ Trendbreuk in 2002 als gevolg van een aantal wijzigingen in het Continu Vakantie Onderzoek.

Kerncijfers (vervolg)

	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Overnachtingen van Nederlanders tijdens vakanties	<i>mln</i>	238,2	246,4	244,5	251,2	275,9 ¹⁾	263,7	274,3
w.v.								
in Nederland	<i>mln</i>	90,1	92,2	95,1	99,6	108,9	100,4	101,7
in het buitenland	<i>mln</i>	148,1	154,2	149,4	151,6	167,0	163,2	172,7
Hotels, pensions en jeugd-accommodaties	<i>1</i>	2 786	2 826	2 835	2 858	2 933	2 908	3 129
slaapplaatsen	<i>1 000</i>	169	170	173	174	177	181	190
gasten	<i>1 000</i>	14 493	15 110	15 539	15 046	14 948	14 310	15 512
overnachtingen	<i>mln</i>	27,6	29,0	29,7	28,6	28,5	27,2	28,4
Kampeerterreinen	<i>1</i>	2 035	2 106	2 140	2 158	2 218	2 244	2 341
slaapplaatsen	<i>1 000</i>	719	722	726	721	724	717	723
gasten	<i>1 000</i>	3 177	3 826	3 518	3 369	3 482	4 007	3 539
overnachtingen	<i>mln</i>	20,5	22,8	20,9	20,4	21,5	23,1	22,5
Overnachtingen van buitenlandse gasten in logiesaccommodaties in Nederland	<i>mln</i>	25,0	27,4	27,3	25,5	26,4	25,3	25,4
w.v.								
in hotels, pensions en jeugdaccommodaties	<i>mln</i>	14,7	15,2	15,7	15,0	14,9	13,8	14,6
in huisjescomplexen	<i>mln</i>	6,1	7,0	7,0	6,4	6,6	6,3	6,2
op kampeerterreinen	<i>mln</i>	3,5	4,7	4,1	3,7	4,1	4,8	4,0
in groepsaccommodaties	<i>mln</i>	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,5	0,6
Vrijtijdsbesteding								
Percentage van de bevolking dat 1-4 uur per week sport	<i>%</i>	41	41	41	42	42	42	42
minstens een maal per maand:								
een uitstapje in de vrije natuur maakt	<i>%</i>	50	48	50	47	48	48	48
een restaurant bezoekt	<i>%</i>	32	34	35	35	35	31	32
gezellige middag of avond bij familie of vrienden doorbrengt	<i>%</i>	39	40	40	42	44	45	48
10-19 uur per week TV kijkt	<i>%</i>	37	37	37	37	38	37	38
Dagtochten van Nederlanders	<i>mln</i>	.	.	.	.	981,6 ²⁾	.	.
Uitgaven van in Nederland woonachtige personen in het buitenland (Reisverkeersbalans)	<i>mld euro</i>	10,8	11,3	13,2	13,4	13,9	12,9	12,5*
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in het buitenland	<i>mld euro</i>	7,8	8,1	8,3	8,6	9,7	9,8	10,1
Uitgaven van buitenlanders in Nederland (Reisverkeersbalans)	<i>mld euro</i>	6,1	6,6	7,8	7,5	8,2	8,1	8,2*
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in Nederland	<i>mld euro</i>	1,9	2,0	2,1	2,3	2,9	2,6	2,6

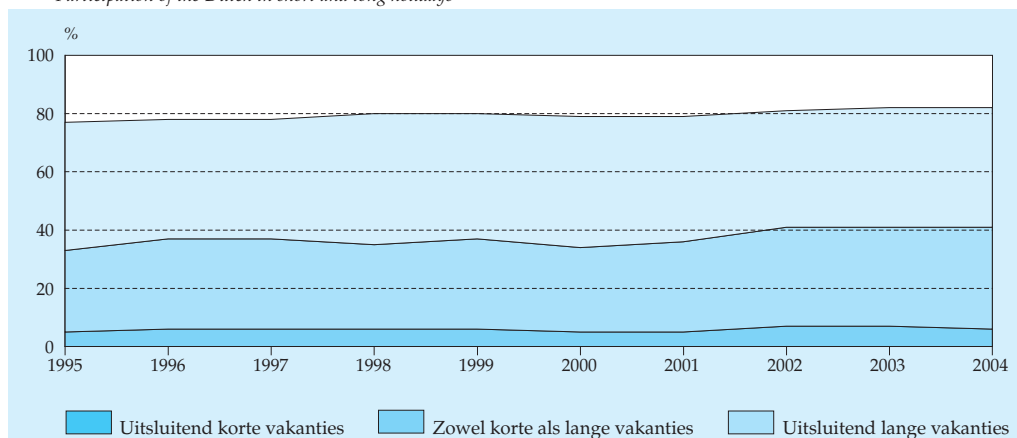
¹⁾ Trendbreuk in 2002 als gevolg van een aantal wijzigingen in het ContinuVakantieOnderzoek.

²⁾ In 2001/'02; exclusief uitstapjes vanaf vakantieadressen.

1. Deelname van Nederlanders aan vakantie

Algemeen

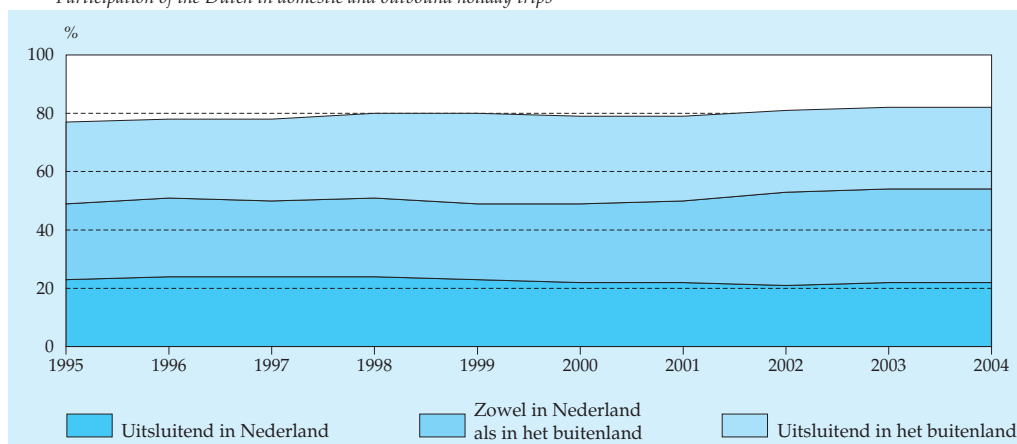
1.1.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar duur *Participation of the Dutch in short and long holidays*

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

1.1.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar bestemming *Participation of the Dutch in domestic and outbound holiday trips*

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 1.1.3
Omvang en intensiteit van de vakanties van Nederlanders
Volume and intensity of holidays of the Dutch

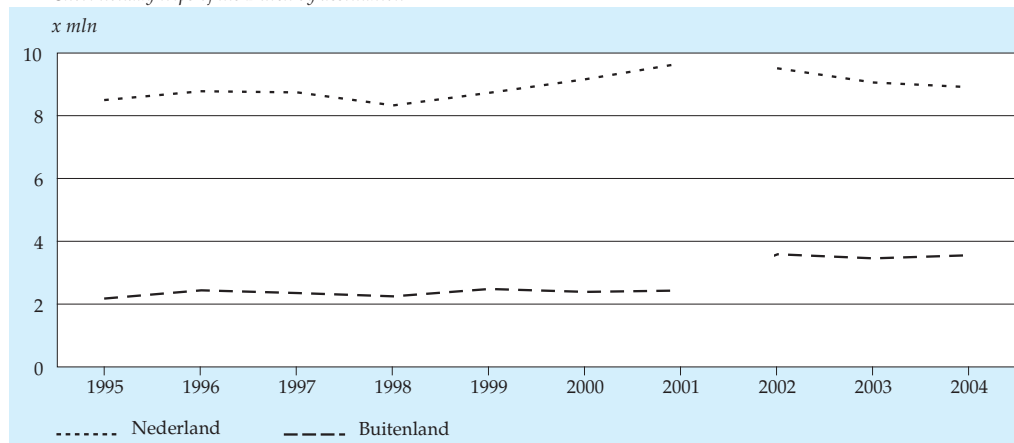
	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Totaal aantal vakanties	<i>mln</i>	29,6	30,5	30,5	31,9	35,5	34,6	35,2
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	11,7	11,9	11,9	12,0	12,3	12,5	12,5
Gemiddeld aantal vakanties per deelnemer	1	2,52	2,56	2,57	2,67	2,89	2,77	2,82
Aantal korte vakanties	<i>mln</i>	10,6	11,2	11,6	12,1	13,1	12,6	12,5
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	5,1	5,4	5,1	5,4	6,3	6,3	6,2
Gemiddeld aantal korte vakanties per deelnemer	1	2,05	2,07	2,25	2,24	2,09	1,99	2,01
Aantal lange vakanties	<i>mln</i>	19,0	19,3	19,0	19,8	22,4	22,0	22,7
Aantal deelnemers	<i>mln</i>	10,9	11,1	11,1	11,2	11,3	11,4	11,6
Gemiddeld aantal lange vakanties per deelnemer	1	1,74	1,74	1,71	1,77	1,98	1,93	1,96

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

1.1.4 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming
Short holiday trips of the Dutch by destination

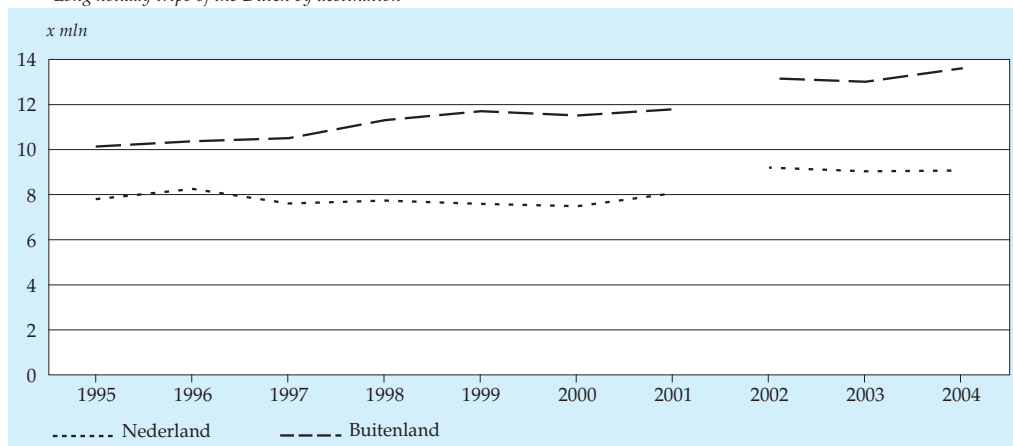

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

1.1.5 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming

Long holiday trips of the Dutch by destination

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 1.1.6

Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen

Short holiday trips of the Dutch by destination and season

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
Nederland	8 330	8 730	9 160	9 670	9 510	9 062	8 909
w.v.							
winterperiode	2 940	3 180	3 690	3 390	4 360	3 908	4 077
zomerperiode	5 390	5 560	5 470	6 280	5 150	5 154	4 832
Buitenland	2 250	2 480	2 390	2 430	3 590	3 456	3 563
w.v.							
winterperiode	1 300	1 420	1 420	1 170	2 070	1 851	2 059
zomerperiode	940	1 060	970	1 260	1 520	1 605	1 504

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 1.1.7
Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen
Long holiday trips of the Dutch by destination and season

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Nederland	7 730	7 590	7 490	8 060	9 200	9 029	9 069
w.v.							
winterperiode	2 100	1 730	1 860	1 900	2 780	2 611	2 919
zomerperiode	5 620	5 860	5 630	6 150	6 420	6 418	6 150
Buitenland	11 310	11 700	11 510	11 790	13 170	13 007	13 610
w.v.							
winterperiode	3 820	3 870	3 710	3 870	4 620	4 494	5 171
zomerperiode	7 490	7 840	7 800	7 920	8 550	8 513	8 439

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Financieel

Tabel 1.2.1
Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming
Expenditure of the Dutch on holidays by destination

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>mln euro</i>							
Nederland	1 920	1 980	2 110	2 280	2 900	2 630	2 568
Buitenland	7 750	8 110	8 270	8 550	9 730	9 760	10 121
Totaal	9 680	10 080	10 380	10 830	12 630	12 380	12 688

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 1.2.2
Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming en seizoen, 2004
Expenditure of the Dutch on holidays by destination and season, 2004

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Nederland	2 568	143	6,6	22
w.v.				
winterperiode	858	123	5,1	24
zomerperiode	1 709	156	7,6	21
Buitenland	10 121	589	11,0	54
w.v.				
winterperiode	4 011	555	8,7	64
zomerperiode	6 110	614	12,6	49

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Persoonskenmerken

Tabel 1.3.1
Deelname van Nederlanders aan vakanties naar leeftijd
Participation of the Dutch in holidays by age

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	%						
0-14 jaar	84	87	86	87	87	87	87
15-24 jaar	79	80	79	77	80	84	82
25-34 jaar	81	83	82	84	85	87	84
35-44 jaar	86	84	87	83	81	82	82
45-54 jaar	84	84	81	81	80	80	81
55-64 jaar	77	76	79	78	82	81	81
65-74 jaar	67	65	65	67	75	78	77
75 jaar en ouder	50	50	42	43	59	57	59
Totaal	80	80	79	79	81	82	81

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
Frequentie: jaarlijks.

Tabel 1.3.2
Deelname van Nederlanders aan vakanties naar samenstelling van het huishouden
Participation of the Dutch in holidays by composition of household

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	%						
Alleenstaand	65	69	64	64	71	75	75
Huishouden met als jongste een kind van:							
0- 5 jaar	85	86	86	85	88	87	87
6-12 jaar	86	88	85	87	85	86	86
13-17 jaar	82	82	84	81	79	84	79
Huishouden met uitsluitend meerderjarigen	79	78	78	78	80	80	79
Totaal	80	80	79	79	81	82	81

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
Frequentie: jaarlijks.

Tabel 1.3.3
Deelname van Nederlanders aan vakanties naar sociale klasse¹⁾
Participation of the Dutch in holidays by social class

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	%						
A (hoog)	89	88	88	85	86	93	92
B+ (tamelijk hoog)	86	87	85	85	87	89	87
B- (middengroep)	78	79	77	80	82	83	85
C (tamelijk laag)	73	74	73	72	71	69	70
D (laag)	44	47	58	53	66	53	60
Totaal	80	80	79	79	81	82	81

¹⁾ De indeling naar sociale klasse is tot stand gekomen op grond van de beroepsgroep en opleiding van de hoofdkostwinner (zie bijlage 1 in het Trendrapport Toerisme en Recreatie 2001–2002).

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2. Binnenlandse vakanties van Nederlanders

Algemeen

Tabel 2.1.1
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur
Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
2-4 dagen	%	52	54	55	55	51	50	50
5-8 dagen	%	30	29	27	29	32	33	33
9 dagen of meer	%	18	17	18	17	17	17	18
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	16,1	16,3	16,6	17,7	18,7	18,1	18,0
Gemiddelde vakantieduur	<i>dagen</i>	6,6	6,7	6,7	6,6	6,8	6,6	6,7

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.2
Binnenlandse toeristische vakanties van Nederlanders naar duur
Domestic touristic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
2-4 dagen	%	45	46	46	44	47	48	47
5-8 dagen	%	37	35	36	39	36	36	37
9 dagen of meer	%	18	19	19	17	17	15	17
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	11,1	11,1	10,5	11,0	13,6	13,5	13,5
Gemiddelde vakantieduur	<i>dagen</i>	6,6	6,7	6,8	6,6	6,7	6,3	6,5

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.3
Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2004
Short domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	190	150	330	5	3	4
Noordzeebadplaatsen	550	540	1 090	13	11	12
IJsselmeerkust	190	290	480	5	6	5
Deltagebied	210	250	460	5	5	5
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	100	210	310	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	40	110	150	1	2	2
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	70	120	190	2	2	2
Veluwe en Veluwerand	530	540	1 060	13	11	12
Gelders rivierengebied	20	20	40	1	0	0
Achterhoek	110	190	300	3	4	3
Twente, Salland en Vechtstreek	280	420	700	7	9	8
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	300	420	710	7	9	8
West- en Midden-Brabant	420	570	1 000	10	12	11
Oost-Brabant, Noord- en Midden- Limburg en Rijk van Nijmegen	390	330	720	10	7	8
Zuid-Limburg	310	240	550	8	5	6
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	140	80	210	3	2	2
Overig Nederland	230	390	620	6	8	7
Totaal	4 080	4 830	8 910	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.4
Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2004
Long domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	210	410	620	7	7	7
Noordzeebadplaatsen	340	830	1 170	12	13	13
IJsselmeerkust	100	240	330	3	4	4
Deltagebied	160	330	490	6	5	5
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	40	180	220	1	3	2
Hollands-Utrechtse meren	10	70	70	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	70	160	230	2	3	3
Veluwe en Veluwerand	390	690	1 080	13	11	12
Gelders rivierengebied	10	50	60	0	1	1
Achterhoek	80	260	340	3	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	200	540	740	7	9	8
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	340	710	1 050	12	11	12
West- en Midden-Brabant	280	500	770	9	8	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden- Limburg en Rijk van Nijmegen	430	620	1 060	15	10	12
Zuid-Limburg	150	210	360	5	3	4
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	20	30	60	1	1	1
Overig Nederland	100	340	440	3	6	5
Totaal	2 920	6 150	9 070	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.5
Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar toeristengebied, 2004
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips in the Netherlands by season and tourist area, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Waddeneilanden	1 640	4 310	5 960	6	6	6
Noordzeebadplaatsen	3 660	9 750	13 420	13	13	13
IJsselmeerkust	1 020	3 180	4 200	4	4	4
Deltagebied	1 540	4 280	5 820	5	6	6
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	460	2 170	2 630	2	3	3
Hollands-Utrechtse meren	140	950	1 080	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	720	2 070	2 790	2	3	3
Veluwe en Veluwerand	3 760	7 860	11 620	13	11	11
Gelders rivierengebied	80	540	620	0	1	1
Achterhoek	840	3 000	3 840	3	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	2 030	6 740	8 770	7	9	9
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	3 110	7 940	11 040	11	11	11
West- en Midden-Brabant	2 900	6 250	9 150	10	9	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden- Limburg en Rijk van Nijmegen	3 640	6 370	10 010	13	9	10
Zuid-Limburg	1 750	2 410	4 160	6	3	4
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	330	520	850	1	1	1
Overig Nederland	1 140	4 570	5 720	4	6	6
Totaal	28 780	72 900	101 680	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.6
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2004
Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Seizoenrecreatieve logiesvormen	2 610	1 000	910	4 510	25
w.v.					
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning	520	400	230	1 150	6
caravan, vouwwagen	1 630	480	530	2 630	15
boot	340	90	130	560	3
overige logiesvormen	120	20	20	160	1
Toeristische logiesvormen	6 300	4 930	2 230	13 470	75
w.v.					
woning van een particulier ¹⁾	480	330	290	1 090	6
hotel	2 080	450	60	2 590	14
pension, bed & breakfast	150	50	10	200	1
appartement	100	130	50	270	2
zomerhuisje, vakantiebungalow	1 800	2 730	640	5 180	29
tent, bungalowtent	500	300	260	1 060	6
caravan, vouwwagen, camper	600	660	850	2 110	12
boot	50	30	30	110	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	440	170	10	620	3
overige logiesvormen	110	80	50	230	1
Totaal	8 910	5 930	3 140	17 980	100

¹⁾ Exclusief vakanties bij familie, vrienden of kennissen, tenzij deze de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

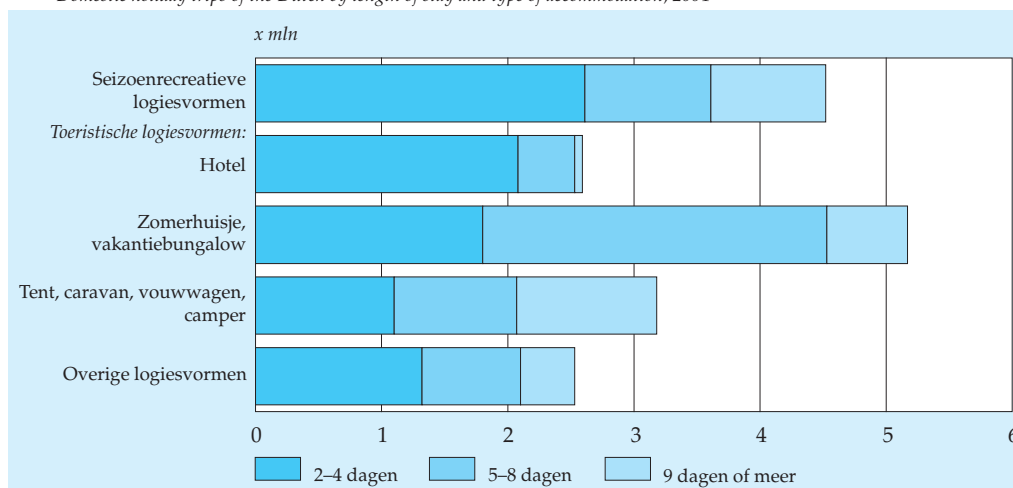
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.7 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2004
Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2004

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.1.8
Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	28 290	29 510	34 800	38 430	30 950	28 500	27 960
w.v.							
caravan, vouwwagen	19 420	19 790	23 840	24 200	17 480	15 780	16 220
overige logiesvormen	8 860	9 710	10 960	14 230	13 470	12 720	11 740
Toeristische logiesvormen	61 840	62 690	60 340	61 190	77 950	71 890	73 710
w.v.							
hotel ¹⁾	5 700	6 130	5 780	5 720	8 660	7 020	7 320
zomerhuisje, vakantiebungalow	24 760	24 130	23 960	24 810	28 840	28 310	28 910
tent, bungalowtent	6 330	7 860	7 570	6 540	6 410	7 260	6 600
caravan, vouwwagen, camper ²⁾	17 500	17 510	16 950	16 670	18 710	15 140	17 940
overige logiesvormen	7 540	7 050	6 080	7 450	15 330	14 150	12 940
Totaal	90 120	92 200	95 140	99 610	108 900	100 390	101 680

¹⁾ In 2001 en eerder inclusief vakanties in een pension.

²⁾ In 2001 en eerder exclusief vakanties in een camper.

N.B. Trendbreuk in 2002.

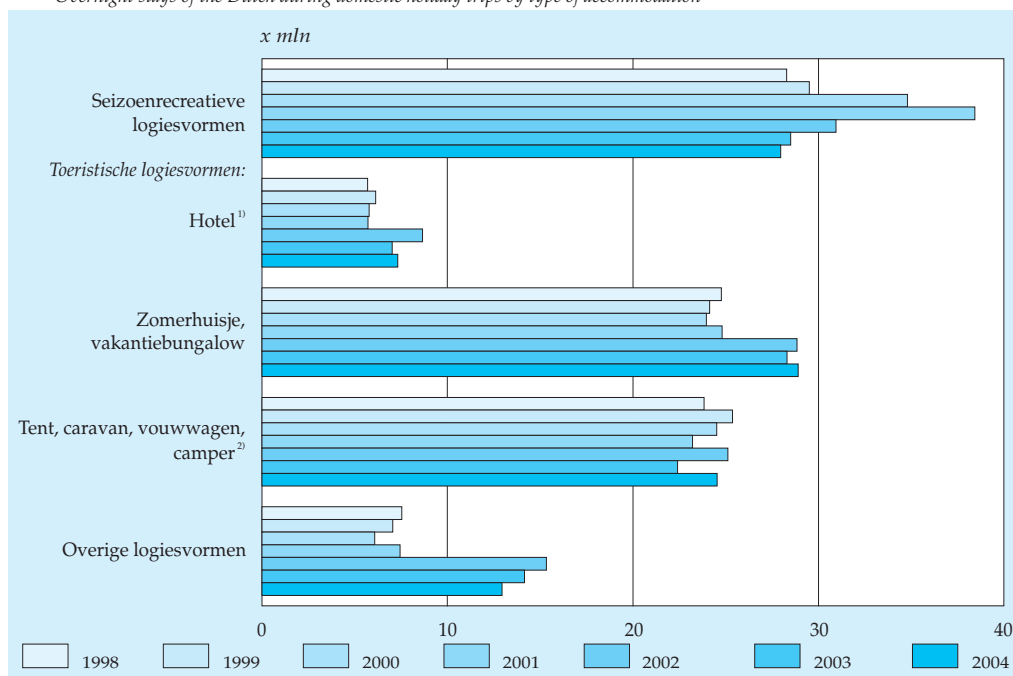
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.9 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

¹⁾ In 2001 en eerder inclusief vakanties in een pension.
²⁾ In 2001 en eerder exclusief vakanties in een camper.

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.1.10
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2004
Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Fiets	210	110	70	400	2
Auto	8 020	5 360	2 880	16 260	90
Trein	460	270	80	810	5
Touringcar	70	70	10	150	1
Boot	20	20	40	80	0
Overige vervoermiddelen	140	100	50	290	2
Totaal	8 910	5 930	3 140	17 980	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.11
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel
Domestic holiday trips of the Dutch by mode of transport

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Fiets	290	310	170	250	330	430	400
Auto	14 530	14 930	15 350	16 070	16 650	16 210	16 260
Trein	680	610	690	830	860	850	810
Touringcar	180	170	140	150	150	110	150
Boot	180	90	150	190	110	90	80
Overige vervoermiddelen	190	220	150	240	600	390	280
Totaal	16 060	16 320	16 650	17 720	18 710	18 090	17 980

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.1.12
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar organisatievorm en duur, 2004
Domestic holiday trips of the Dutch by way of organizing and length of stay, 2004

	Georganiseerde reizen		Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	met overige vervoermiddelen		
	<i>x 1 000</i>			
2-4 dagen	2 390	330	6 200	8 910
5-8 dagen	2 120	240	3 570	5 930
9 dagen of meer	630	50	2 460	3 140
Totaal	5 140	620	12 220	17 980

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Financieel

Tabel 2.2

Uitgaven van Nederlanders aan binnenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2004
Expenditure of the Dutch on domestic holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2004

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen	320	71	7,2	10
w.v.				
caravan, vouwwagen	180	68	7,1	10
overige logiesvormen	140	76	7,2	11
Toeristische logiesvormen	2 250	167	6,5	26
w.v.				
hotel	510	198	3,8	52
zomerhuisje, vakantiebungalow	920	177	6,6	27
tent, bungalowtent	140	130	7,2	18
caravan, vouwwagen, camper	330	158	9,5	17
overige logiesvormen	350	138	6,1	23
Vervoermiddel				
Auto	2 280	140	6,7	21
Trein	150	183	5,4	34
Overige vervoermiddelen	140	153	7,0	22
Totaal	2 570	143	6,6	22

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Regionaal

Tabel 2.3.1
Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en bestemmingsprovincie, 2004
Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and province of destination, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Groningen	200	90	50	340	2
Friesland	640	440	270	1 350	8
Drenthe	620	590	330	1 540	9
Overijssel	850	500	290	1 650	9
Flevoland	220	130	30	380	2
Gelderland	1 540	1 110	490	3 140	17
Utrecht	300	150	130	580	3
Noord-Holland	940	530	340	1 810	10
Zuid-Holland	750	360	210	1 320	7
Zeeland	640	540	370	1 560	9
Noord-Brabant	1 200	630	310	2 140	12
Limburg	1 010	850	310	2 170	12
Totaal	8 910	5 930	3 140	17 980	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 2.3.2
Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2004
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Groningen	400	1 160	1 550	1	2	2
Friesland	1 770	6 030	7 790	6	8	8
Drenthe	2 860	6 860	9 720	10	9	10
Overijssel	2 250	7 380	9 620	8	10	9
Flevoland	560	1 140	1 700	2	2	2
Gelderland	4 980	12 250	17 230	17	17	17
Utrecht	910	2 630	3 550	3	4	3
Noord-Holland	2 280	7 840	10 120	8	11	10
Zuid-Holland	1 840	5 220	7 060	6	7	7
Zeeland	2 820	7 830	10 650	10	11	10
Noord-Brabant	3 500	7 820	11 330	12	11	11
Limburg	4 620	6 740	11 360	16	9	11
Totaal	28 780	72 900	101 670	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

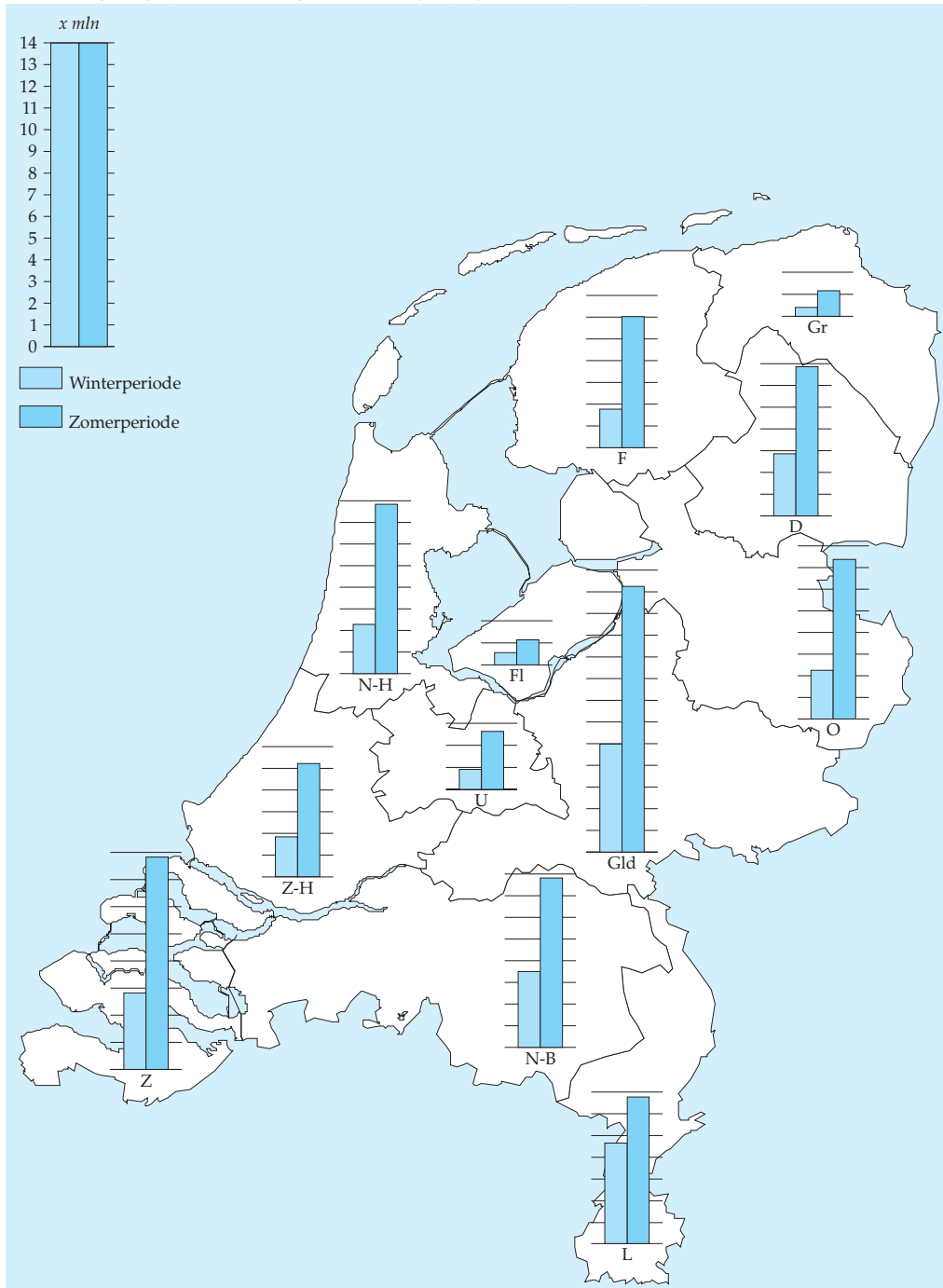
Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.3 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2004

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2004

Bron: ContinuuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.4
Vakanties van Nederlanders in Groningen naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Groningen by length of stay and total number of overnight stays

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	90	100	120	90	230	190	200
5-8 dagen	50	40	40	60	90	100	90
9 dagen of meer	50	20	60	30	60	50	50
Totaal vakanties	180	160	220	190	380	350	340
Totaal overnachtingen	1 040	750	1 380	1 070	1 990	1 930	1 550

N.B. Trendbreuk in 2002.

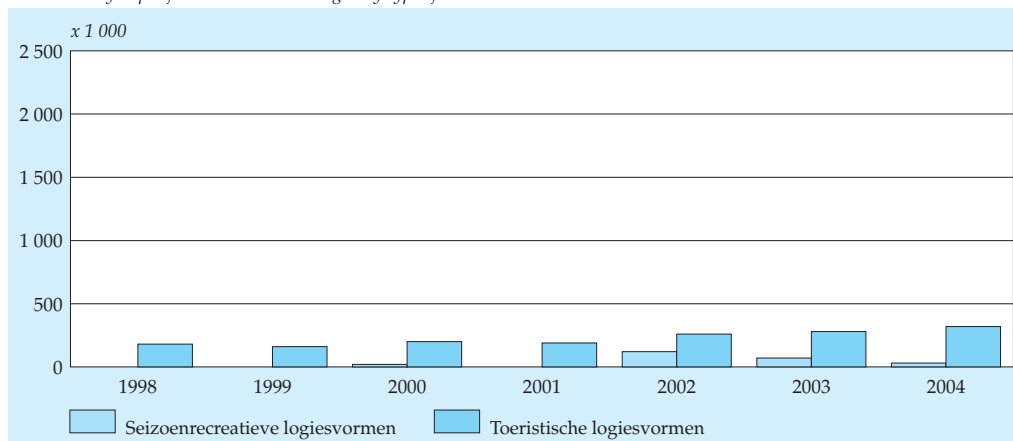
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.5 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Groningen by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.6
Vakanties van Nederlanders in Friesland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Friesland by length of stay and total number of overnight stays

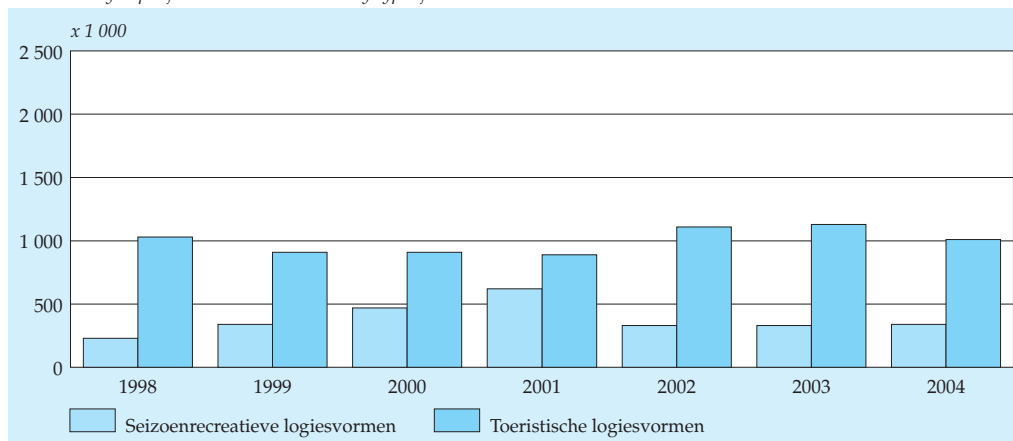
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	590	590	700	740	650	670	640
5-8 dagen	400	390	390	400	480	510	440
9 dagen of meer	260	270	290	370	300	270	270
Totaal vakanties	1 260	1 250	1 380	1 510	1 430	1 460	1 350
Totaal overnachtingen	7 110	8 050	8 450	10 470	9 040	8 660	7 790

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.7 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Friesland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.8
Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Drenthe by length of stay and total number of overnight stays

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	720	690	580	810	710	730	620
5-8 dagen	450	460	460	530	570	590	590
9 dagen of meer	250	280	290	300	280	220	330
Totaal vakanties	1 420	1 420	1 330	1 640	1 560	1 530	1 540
Totaal overnachtingen	8 220	9 330	8 960	9 950	9 420	8 250	9 720

N.B. Trendbreuk in 2002.

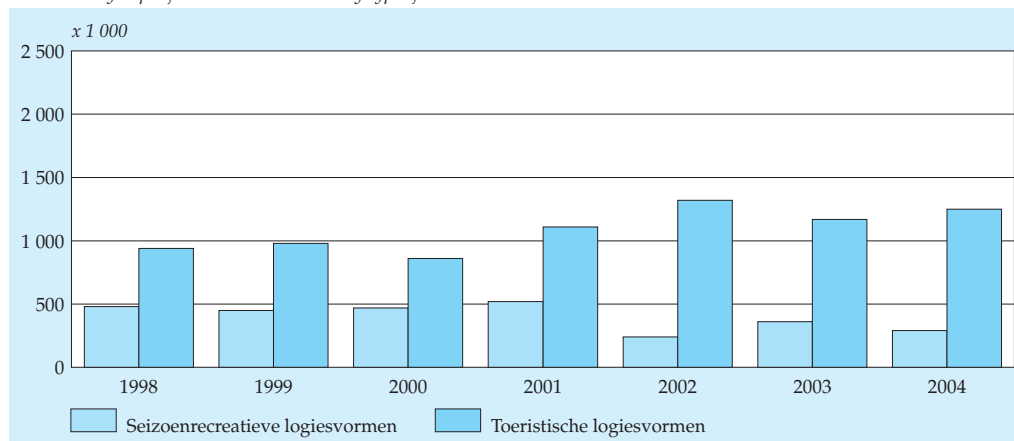
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.9 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Drenthe by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.10
Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Overijssel by length of stay and total number of overnight stays

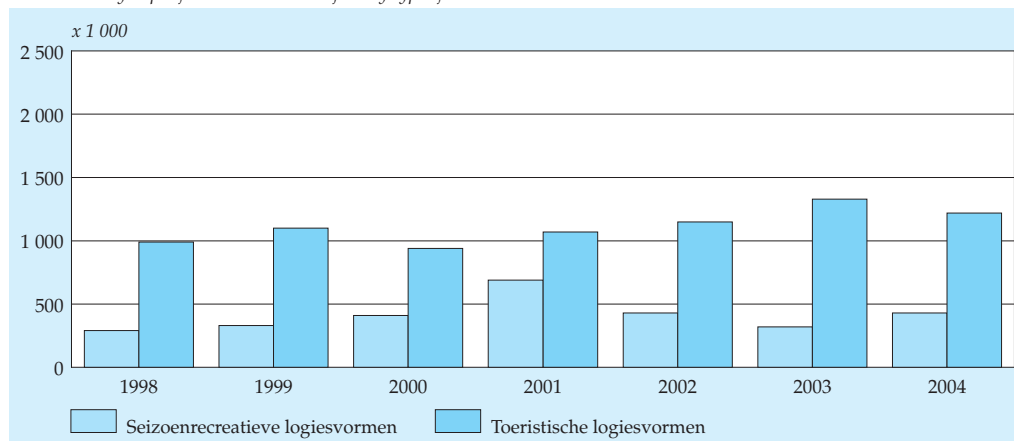
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	580	730	700	970	760	790	850
5-8 dagen	410	450	400	490	500	570	500
9 dagen of meer	290	240	250	310	310	290	290
Totaal vakanties	1 280	1 430	1 350	1 760	1 580	1 650	1 650
Totaal overnachtingen	7 980	7 940	8 430	9 870	10 100	9 570	9 620

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.11 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Overijssel by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.12
Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Flevoland by length of stay and total number of overnight stays

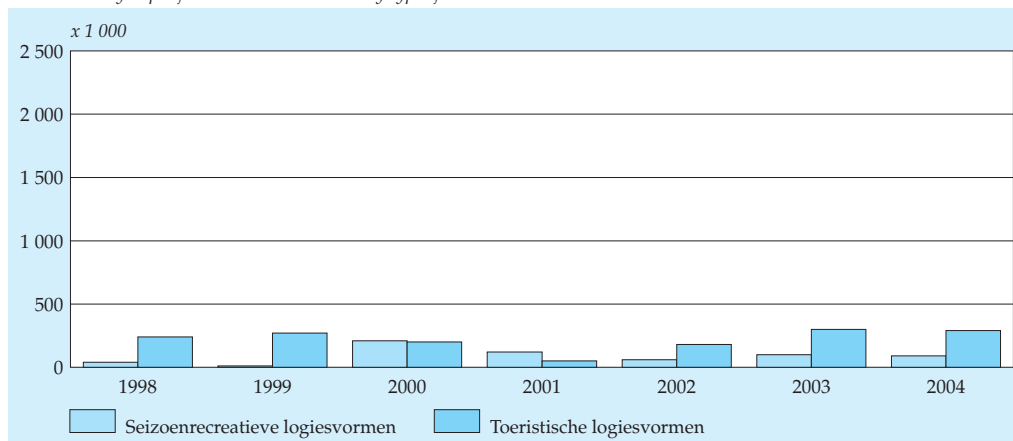
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	150	170	290	130	130	220	220
5-8 dagen	100	60	50	20	70	140	130
9 dagen of meer	40	40	70	30	40	40	30
Totaal vakanties	290	280	410	180	250	400	380
Totaal overnachtingen	1 620	1 370	1 940	1 030	1 370	1 960	1 700

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.13 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Flevoland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.14
Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Gelderland by length of stay and total number of overnight stays

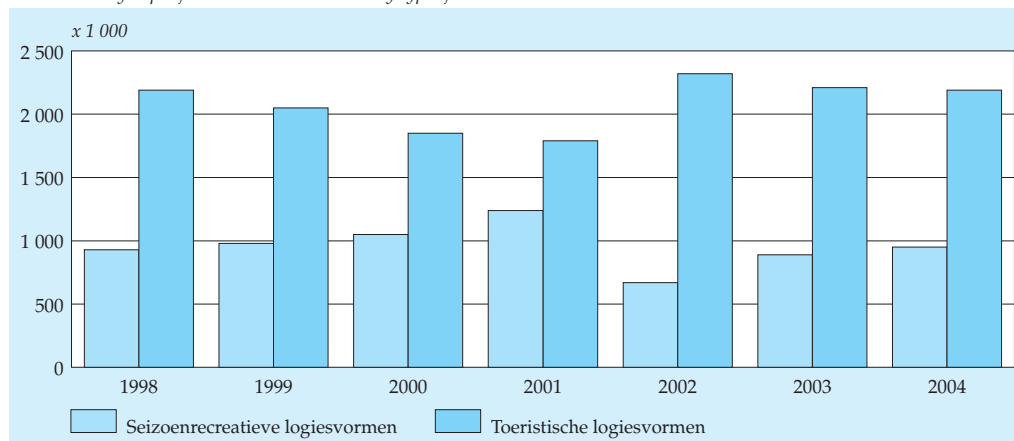
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	1 540	1 610	1 480	1 680	1 450	1 480	1 540
5-8 dagen	1 020	900	840	890	1 070	1 070	1 110
9 dagen of meer	560	520	580	460	470	550	490
Totaal vakanties	3 130	3 030	2 900	3 040	2 990	3 100	3 140
Totaal overnachtingen	18 410	17 110	17 890	16 250	16 560	17 340	17 230

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.15 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Gelderland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.16
Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Utrecht by length of stay and total number of overnight stays

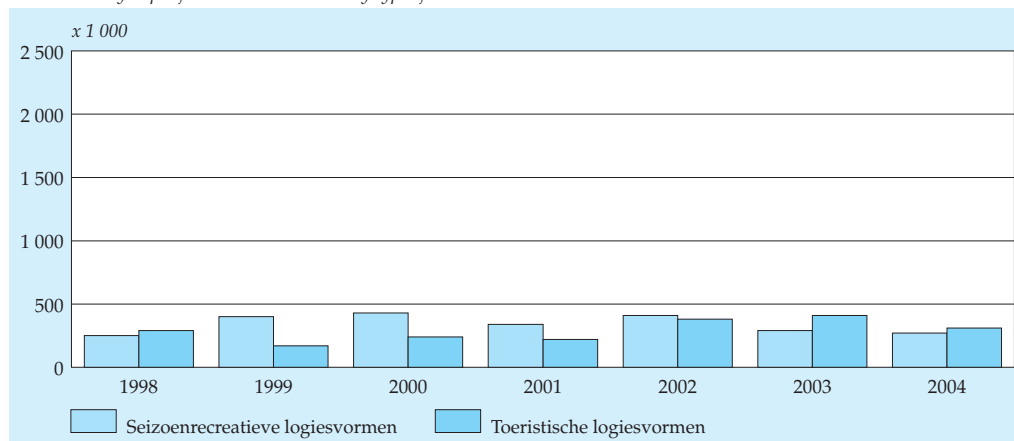
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	200	240	350	250	420	450	300
5-8 dagen	220	220	130	180	210	140	150
9 dagen of meer	110	110	190	140	170	120	130
Totaal vakanties	540	580	670	570	790	710	580
Totaal overnachtingen	3 350	3 600	4 890	4 260	5 250	3 580	3 550

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.17 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Utrecht by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.18
Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by length of stay and total number of overnight stays

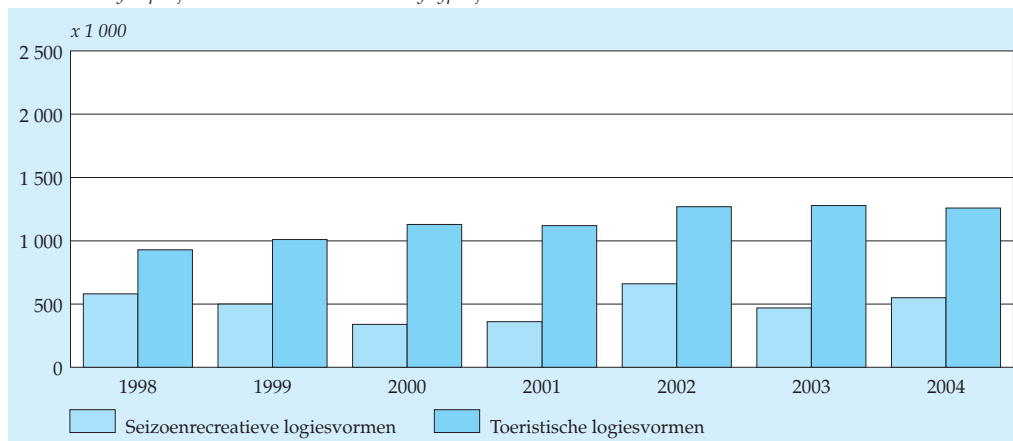
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	810	740	730	790	1 080	900	940
5-8 dagen	470	450	490	450	500	580	530
9 dagen of meer	230	320	250	240	360	280	340
Totaal vakanties	1 510	1 510	1 470	1 470	1 930	1 760	1 810
Totaal overnachtingen	7 820	9 610	8 140	7 720	10 710	9 720	10 120

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.19 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.20
Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by length of stay and total number of overnight stays

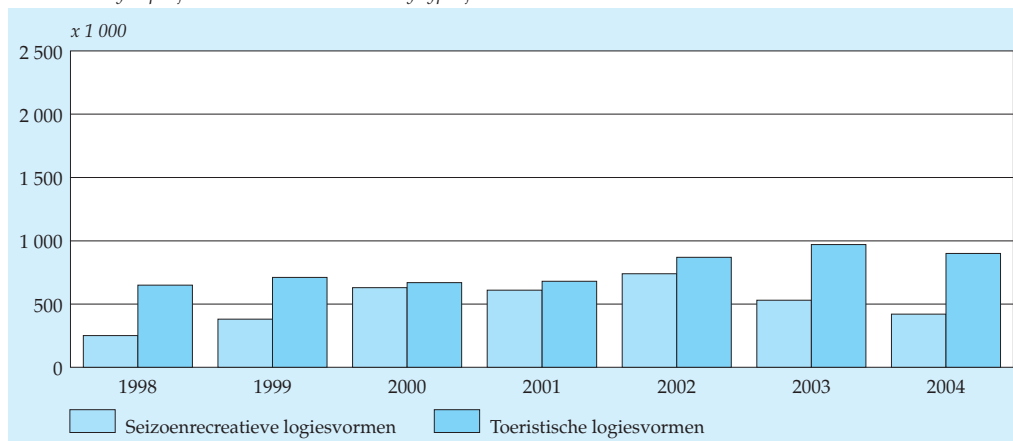
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	500	690	900	850	1 000	890	750
5-8 dagen	260	240	250	270	410	390	360
9 dagen of meer	140	160	160	180	210	220	210
Totaal vakanties	900	1 090	1 300	1 300	1 620	1 500	1 320
Totaal overnachtingen	5 030	5 910	6 490	6 950	8 310	7 400	7 060

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.21 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.22
Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Zeeland by length of stay and total number of overnight stays

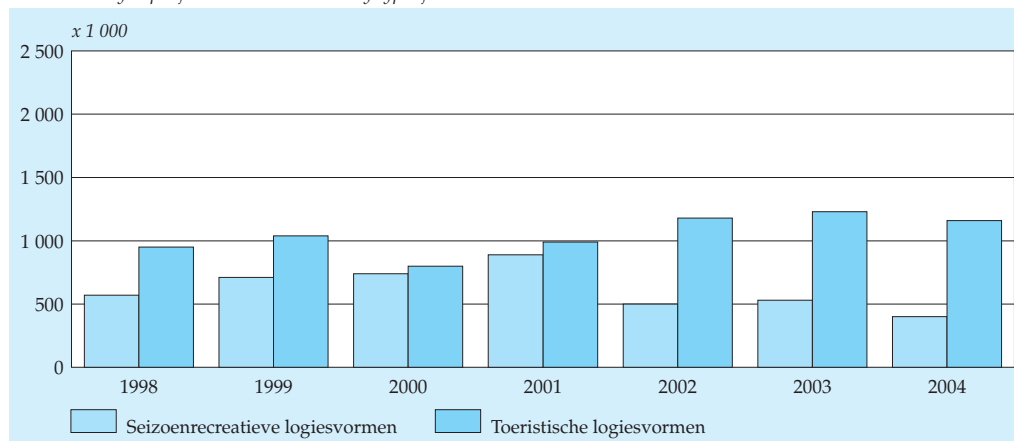
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	730	940	850	1 010	710	720	640
5-8 dagen	430	450	370	520	590	600	540
9 dagen of meer	360	360	310	340	380	440	370
Totaal vakanties	1 520	1 750	1 540	1 880	1 680	1 750	1 560
Totaal overnachtingen	9 930	9 640	8 740	10 220	11 280	12 100	10 650

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.23 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Zeeland by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.24
Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by length of stay and total number of overnight stays

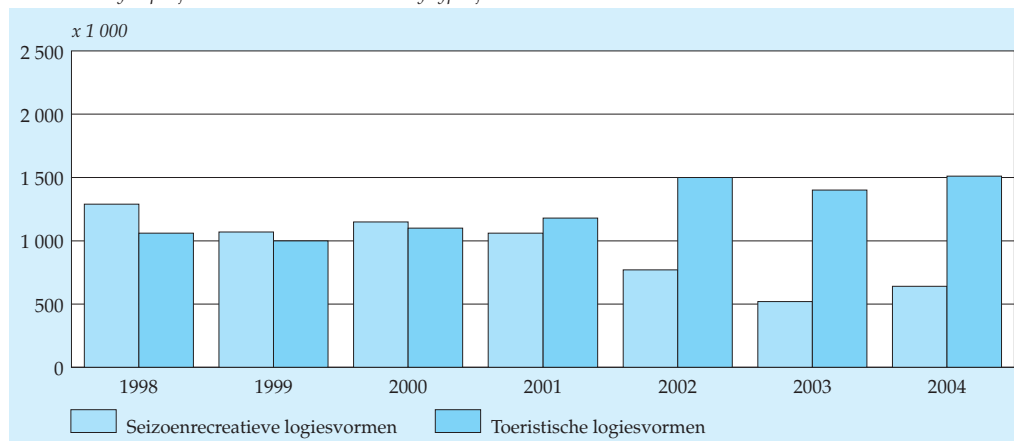
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	1 560	1 300	1 460	1 330	1 210	1 030	1 200
5-8 dagen	460	450	480	560	680	600	630
9 dagen of meer	320	310	310	350	390	290	310
Totaal vakanties	2 340	2 070	2 250	2 240	2 280	1 920	2 140
Totaal overnachtingen	11 500	11 120	11 020	12 100	13 110	10 070	11 330

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.25 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 2.3.26
Vakanties van Nederlanders in Limburg naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Limburg by length of stay and total number of overnight stays

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	870	940	1 000	1 020	1 170	1 000	1 010
5-8 dagen	620	630	600	680	790	760	850
9 dagen of meer	210	200	230	250	290	220	310
Totaal vakanties	1 690	1 770	1 830	1 960	2 250	1 970	2 170
Totaal overnachtingen	8 140	7 790	8 830	9 750	11 770	9 820	11 360

N.B. Trendbreuk in 2002.

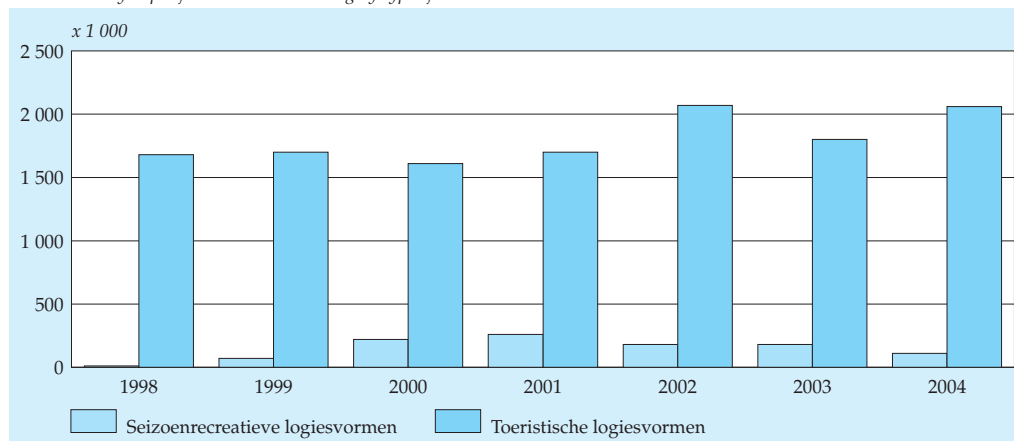
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.27 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar soort verblijf
Holiday trips of the Dutch in Limburg by type of accommodation

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3. Buitenlandse vakanties van Nederlanders

Algemeen

Tabel 3.1.1
Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur
Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
2-4 dagen	%	17	18	17	17	21	21	21
5-8 dagen	%	27	27	28	27	30	29	30
9 dagen of meer	%	57	56	55	56	49	50	49
Totaal (absoluut=100%)	<i>x mln</i>	13,6	14,2	13,9	14,2	16,8	16,5	17,2
Gemiddelde vakantieduur	<i>dagen</i>	11,9	11,9	11,8	11,7	10,9	10,9	11,0

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.2
Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2004
Short outbound holiday trips of the Dutch by season and country of destination, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			%		
België	650	540	1 190	31	36	33
Duitsland	580	450	1 030	28	30	29
Frankrijk	420	190	610	20	13	17
Groot-Brittannië	170	100	270	8	7	8
Luxemburg	40	70	110	2	5	3
Overige landen	210	150	360	10	10	10
Totaal	2 060	1 500	3 560	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.3
Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2004
Long outbound holidays trips of the Dutch by season and country of destination, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Frankrijk	660	1 630	2 280	13	19	17
Duitsland	620	1 040	1 660	12	12	12
België	440	610	1 050	8	7	8
Spanje	590	880	1 480	11	10	11
Oostenrijk	630	430	1 060	12	5	8
Turkije	310	510	820	6	6	6
Italië	140	560	700	3	7	5
Groot-Brittannië	190	240	430	4	3	3
Griekenland	100	420	520	2	5	4
Zwitserland	160	210	370	3	2	3
Tsjechië	120	260	380	2	3	3
Luxemburg	40	140	180	1	2	1
Noorwegen, Zweden, Finland	50	220	270	1	3	2
Portugal	120	140	260	2	2	2
Denemarken	40	150	190	1	2	1
Hongarije	30	90	130	1	1	1
Egypte	120	70	190	2	1	1
Verre Oosten	140	60	200	3	1	1
Verenigde Staten	120	150	270	2	2	2
Caribisch gebied	110	40	150	2	0	1
Overige landen	450	590	1 040	9	7	8
Totaal	5 170	8 440	13 610	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.4
Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties per seizoen naar land van bestemming, 2004
Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by season and country of destination, 2004

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	<i>x 1 000</i>			<i>%</i>		
Frankrijk	6 440	25 660	32 100	11	22	19
Duitsland	6 160	11 650	17 810	11	10	10
België	4 580	7 140	11 720	8	6	7
Spanje	6 720	12 300	19 020	12	11	11
Oostenrijk	5 000	6 010	11 010	9	5	6
Turkije	2 850	5 460	8 320	5	5	5
Italië	1 400	8 300	9 700	2	7	6
Groot-Brittannië	1 720	2 720	4 440	3	2	3
Griekenland	960	5 210	6 170	2	4	4
Zwitserland	1 630	2 710	4 340	3	2	3
Tsjechië	1 000	3 430	4 430	2	3	3
Luxemburg	360	2 010	2 370	1	2	1
Noorwegen, Zweden, Finland	500	3 200	3 700	1	3	2
Portugal	1 460	1 770	3 230	3	2	2
Denemarken	340	2 010	2 350	1	2	1
Hongarije	400	1 160	1 560	1	1	1
Egypte	1 290	890	2 170	2	1	1
Verre Oosten	3 300	1 200	4 500	6	1	3
Verenigde Staten	1 440	2 510	3 950	3	2	2
Caribisch gebied	1 500	600	2 100	3	1	1
Overige landen	7 290	10 370	17 660	13	9	10
Totaal	56 340	116 310	172 650	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.5
Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2004
Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Seizoenrecreatieve logiesvormen	220	150	280	660	4
Toeristische logiesvormen	3 340	5 010	8 170	16 520	96
w.v.					
woning van familie, vrienden of kennissen	520	550	660	1 730	10
woning van een andere particulier	100	210	300	610	4
hotel	1 850	1 990	2 490	6 330	37
pension, bed & breakfast	80	220	220	530	3
appartement	80	730	1 260	2 070	12
zomerhuisje, vakantiebungalow	300	820	820	1 940	11
tent, bungalowtent	140	130	910	1 180	7
caravan, vouwwagen, camper	100	220	1 300	1 610	9
boot	50	40	90	170	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	90	90	30	200	1
overige logiesvormen	50	20	80	160	1
Totaal	3 560	5 160	8 450	17 170	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.6
Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties naar soort verblijf
Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by type of accommodation

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	5 640	6 290	7 430	7 810	8 580	7 000	5 910
Toeristische logiesvormen	142 480	147 870	141 940	143 800	158 370	156 340	166 740
w.v.							
woning van familie, vrienden of kennissen	.	.	.	.	15 860	13 730	14 960
woning van een andere particulier	.	.	.	.	6 730	7 080	6 280
hotel ¹⁾	45 320	47 140	42 910	45 230	39 910	43 390	50 490
appartement ²⁾	23 770	26 630	24 590	24 460	21 790	23 700	23 270
zomerhuisje, vakantiebungalow	16 280	16 900	16 730	19 410	18 690	17 330	18 420
tent, bungalowtent	17 900	17 070	18 340	16 270	20 980	16 450	17 410
caravan, vouwwagen, camper ³⁾	25 150	26 290	26 970	25 160	26 880	26 690	26 740
overige logiesvormen	6 330	7 100	6 120	5 880	7 520	7 960	9 100
Totaal	148 120	154 170	149 370	151 610	166 960	163 340	172 650

¹⁾ In 2001 en eerder inclusief vakanties in een pension.

²⁾ In 2001 en eerder inclusief vakanties in een kamer zonder pension.

³⁾ In 2001 en eerder exclusief vakanties in een camper.

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.7
Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2004
Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Auto	2 450	2 780	4 660	9 890	58
Trein	310	210	150	660	4
Touringcar	200	330	410	940	5
Vliegtuig	450	1 740	3 030	5 220	30
Overige vervoermiddelen	160	110	210	470	3
Totaal	3 560	5 160	8 450	17 170	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.8
Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel
Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

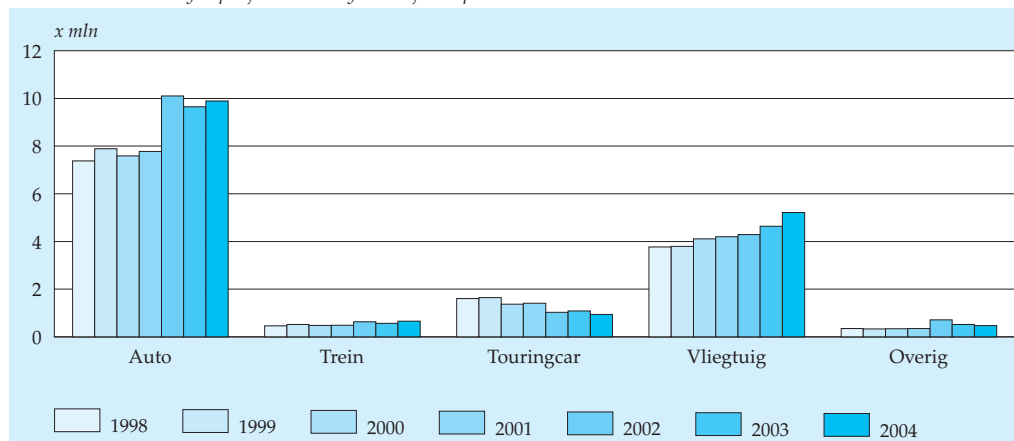
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Auto	7 380	7 890	7 590	7 770	10 100	9 650	9 890
Trein	460	520	480	490	630	570	660
Touringcar	1 610	1 650	1 370	1 410	1 030	1 090	940
Vliegtuig	3 770	3 800	4 110	4 200	4 290	4 640	5 220
Overige vervoermiddelen	350	330	340	350	710	520	470
Totaal	13 550	14 180	13 900	14 210	16 760	16 460	17 170

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.1.9 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel
Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.1.10
Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2004
Long outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2004

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touring-car	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	<i>x 1 000</i>					
Frankrijk	700	80	100	80	1 340	2 280
Duitsland	620	150	30	130	740	1 660
België	430	10	0	20	600	1 050
Spanje	100	150	1 030	30	170	1 480
Oostenrijk	330	120	30	50	540	1 060
Turkije	10	0	810	0	0	820
Italië	200	50	180	10	250	700
Groot-Brittannië	70	10	160	120	80	430
Griekenland	0	0	480	10	30	520
Zwitserland	60	20	20	40	220	370
Tsjechië	140	40	20	10	160	380
Luxemburg	70	10	0	0	90	180
Noorwegen, Zweden, Finland	70	10	70	40	80	270
Portugal	0	0	230	0	30	260
Denemarken	80	10	10	0	90	190
Hongarije	20	30	10	10	60	130
Egypte	0	0	190	0	0	190
Verre Oosten	0	0	200	0	0	200
Verenigde Staten	0	0	260	0	10	270
Caribisch gebied	0	0	140	0	10	150
Overige landen	60	50	770	40	120	1 040
Totaal	2 960	730	4 740	600	4 590	13 610

Bron: Continu VakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.11
Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2004
Short outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organizing, 2004

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touring-car	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	<i>x 1 000</i>					
België	430	20	0	110	620	1 190
Duitsland	300	50	10	80	580	1 030
Frankrijk	210	100	30	70	190	610
Groot-Brittannië	10	20	160	70	20	270
Overige landen	50	10	250	0	160	470
Totaal	1 000	200	450	340	1 570	3 560

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.12
Buitenlandse korte wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming
Short winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Duitsland	30	30	60	20	30	30	50
België	0	10	0	10	0	0	0
Overige landen	10	20	40	50	20	20	20
Totaal	50	60	100	80	50	50	70

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Nederlanders op wintersport 1978-1992.
 Meest recente tabellenset: Nederlanders op wintersport 2003.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.1.13
Buitenlandse lange wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming
Long winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
Oostenrijk	490	650	540	570	610	610	570
Frankrijk	220	230	200	220	230	220	230
Duitsland	70	80	80	90	50	50	80
Zwitserland	140	130	130	140	100	100	70
Tsjechië	40	30	30	40	40	50	60
Italië	30	50	30	40	40	30	40
Noorwegen, Zweden, Finland	0	10	20	20	10	20	30
België	0	10	0	10	10	0	10
Overige landen	30	30	10	30	30	10	10
Totaal	1 020	1 220	1 030	1 140	1 120	1 100	1 100

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Nederlanders op wintersport 1978-1992.

Meest recente tabellenset: Nederlanders op wintersport 2003.

Frequentie: jaarlijks.

Financieel

Tabel 3.2.1
Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar land van bestemming, 2004
Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by country of destination, 2004

	Totale bestedingen			Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie			Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	Korte vakanties	Lange vakanties	Totaal	
	<i>mln euro</i>			<i>euro</i>			
Frankrijk	160	1 170	1 330	256	510	457	38
Spanje	40	1 150	1 190	¹⁾	778	756	57
Duitsland	180	560	740	170	338	273	39
Oostenrijk	10	670	680	¹⁾	629	623	55
Turkije	10	580	590	¹⁾	704	705	64
Italië	20	540	560	¹⁾	774	759	50
Griekenland	10	480	490	¹⁾	931	927	72
België	180	250	430	147	235	189	32
Groot-Brittannië	90	240	330	309	564	465	65
Overige landen	80	3 740	3 820	¹⁾	1 035	979	68
Totaal	760	9 370	10 120	212	688	589	54

¹⁾ Vanwege een te gering aantal waarnemingen zijn de uitkomsten niet vermeld.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.2.2
Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2004
Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2004

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>dagen</i>	<i>euro</i>
Soort verblijf				
Seizoenrecreatieve logiesvormen	150	223	9,9	22
Toeristische logiesvormen	9 970	604	11,0	55
w.v.				
woning van familie, vrienden of kennissen	660	380	9,6	40
woning van een andere particulier	270	450	11,3	40
hotel	4 640	733	8,9	82
appartement	1 440	698	12,2	57
zomerhuisje, vakantiebungalow	800	412	10,5	39
tent, bungalowtent	580	489	15,7	31
caravan, vouwwagen, camper	860	534	17,5	31
overige logiesvormen	720	684	9,6	72
Vervoermiddel				
Auto	3 900	395	10,8	36
Trein	290	436	6,6	66
Touringcar	490	528	8,4	63
Vliegtuig	5 140	984	12,4	79
Overige vervoermiddelen	300	641	10,2	63
Totaal	10 120	589	11,0	54

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Land van bestemming

Tabel 3.3.1
Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en land van bestemming, 2004
Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and country of destination, 2004

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	<i>x 1 000</i>				<i>%</i>
Frankrijk	610	650	1 640	2 890	17
Duitsland	1 030	1 100	560	2 690	16
België	1 190	720	340	2 240	13
Spanje	100	460	1 020	1 580	9
Oostenrijk	20	360	700	1 080	6
Turkije	10	350	470	830	5
Italië	40	150	550	740	4
Groot-Brittannië	270	270	160	700	4
Griekenland	10	170	350	530	3
Zwitserland	40	140	230	410	2
Tsjechië	30	110	270	400	2
Noorwegen, Zweden, Finland	10	60	210	280	2
Luxemburg	110	80	90	280	2
Portugal	10	110	160	270	2
Denemarken	40	100	90	230	1
Hongarije	10	30	90	140	1
Egypte	0	60	130	190	1
Verre Oosten	0	10	190	200	1
Verenigde Staten	10	60	210	280	2
Caribisch gebied	0	10	140	150	1
Overige landen	30	180	870	1 080	6
Totaal	3 560	5 160	8 450	17 170	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 3.3.2
Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in France by length of stay and total number of overnight stays

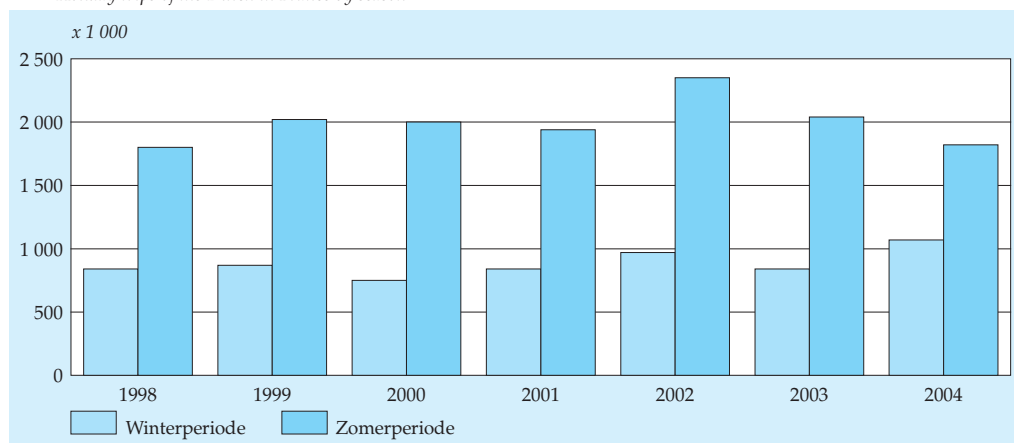
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	540	620	530	620	670	560	610
5-8 dagen	430	480	390	400	690	670	650
9 dagen of meer	1 670	1 790	1 830	1 770	1 960	1 640	1 640
Totaal vakanties	2 640	2 890	2 750	2 790	3 320	2 880	2 890
Totaal aantal overnachtingen	31 450	34 830	35 370	32 990	39 140	33 020	32 100

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.3 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in France by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.4
Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Germany by length of stay and total number of overnight stays

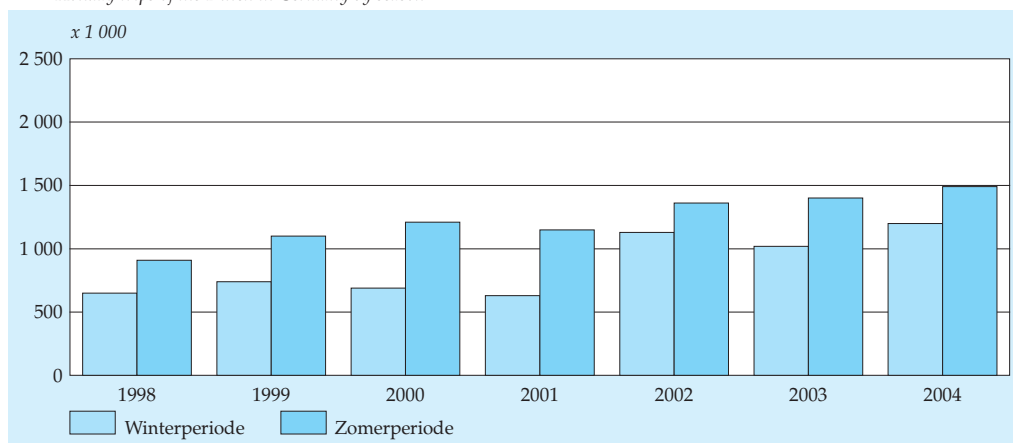
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>							
2-4 dagen	450	630	640	550	980	930	1 030
5-8 dagen	660	780	810	740	970	990	1 100
9 dagen of meer	450	430	450	490	540	500	560
Totaal vakanties	1 560	1 840	1 900	1 780	2 490	2 420	2 690
Totaal aantal overnachtingen	12 490	13 750	13 540	13 970	16 320	15 590	17 810

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.5 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Germany by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.6
Vakanties van Nederlanders in België naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Belgium by length of stay and total number of overnight stays

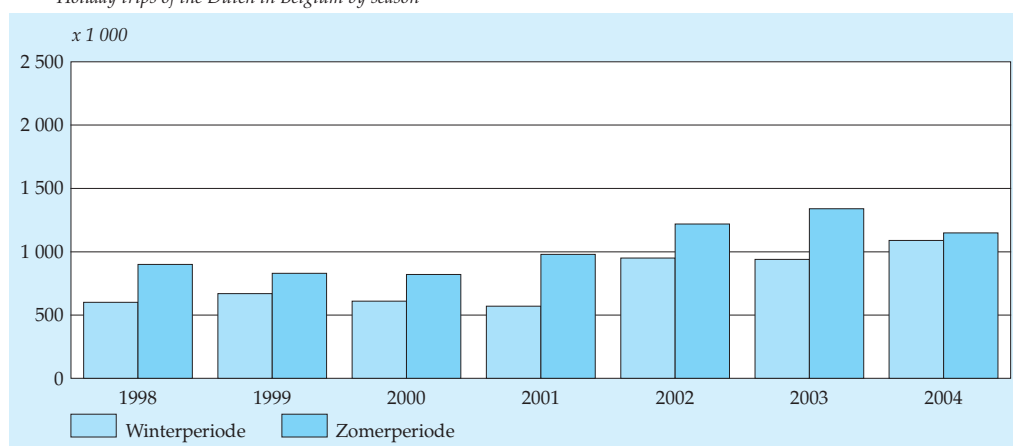
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	730	780	710	800	1 210	1 240	1 190
5-8 dagen	530	530	470	480	700	700	720
9 dagen of meer	240	200	250	270	270	340	340
Totaal vakanties	1 500	1 510	1 430	1 550	2 170	2 280	2 240
Totaal aantal overnachtingen	8 020	7 800	7 950	8 650	11 090	12 080	11 720

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.7 Vakanties van Nederlanders in België naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Belgium by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.8
Vakanties van Nederlanders in Spanje naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Spain by length of stay and total number of overnight stays

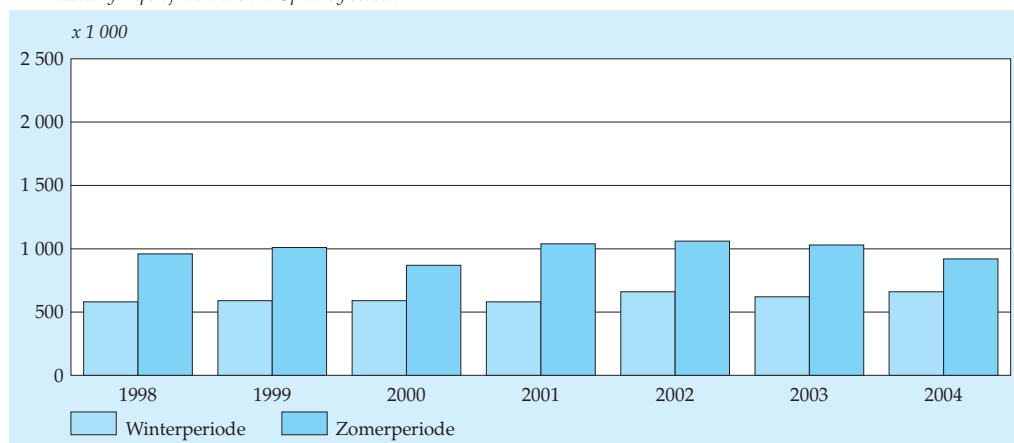
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	20	20	40	0	80	50	100
5-8 dagen	330	420	410	430	530	430	460
9 dagen of meer	1 180	1 160	1 010	1 180	1 110	1 170	1 020
Totaal vakanties	1 530	1 600	1 460	1 610	1 720	1 650	1 580
Totaal aantal overnachtingen	20 060	19 670	17 730	19 750	19 890	19 180	19 020

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.9 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Spain by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.10
Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Austria by length of stay and total number of overnight stays

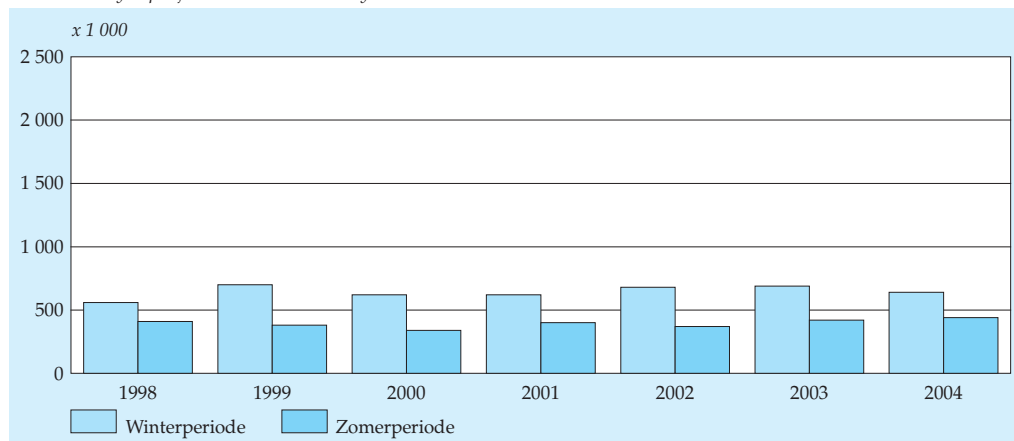
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	10	20	70	20	20	30	20
5-8 dagen	310	290	360	410	390	430	360
9 dagen of meer	650	760	540	580	640	650	700
Totaal vakanties	970	1 070	960	1 020	1 050	1 110	1 080
Totaal aantal overnachtingen	9 610	10 390	8 590	9 610	10 280	10 590	11 010

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.11 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Austria by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.12
Vakanties van Nederlanders in Turkije naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Turkey by length of stay and total number of overnight stays

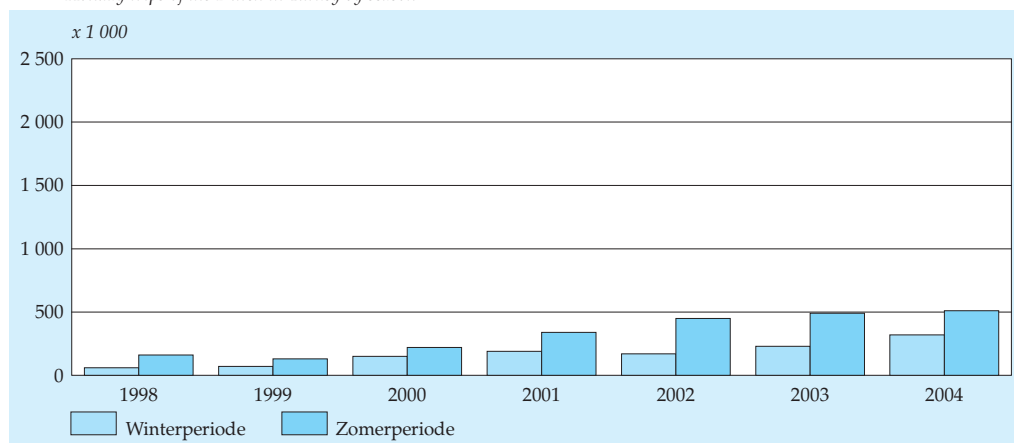
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	0	10	0	0	10	0	10
5-8 dagen	80	70	140	200	230	270	350
9 dagen of meer	140	120	230	330	390	440	470
Totaal vakanties	230	190	370	520	620	710	830
Totaal aantal overnachtingen	2 780	2 340	4 140	5 610	7 010	7 680	8 320

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.13 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Turkey by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.14
Vakanties van Nederlanders in Italië naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Italy by length of stay and total number of overnight stays

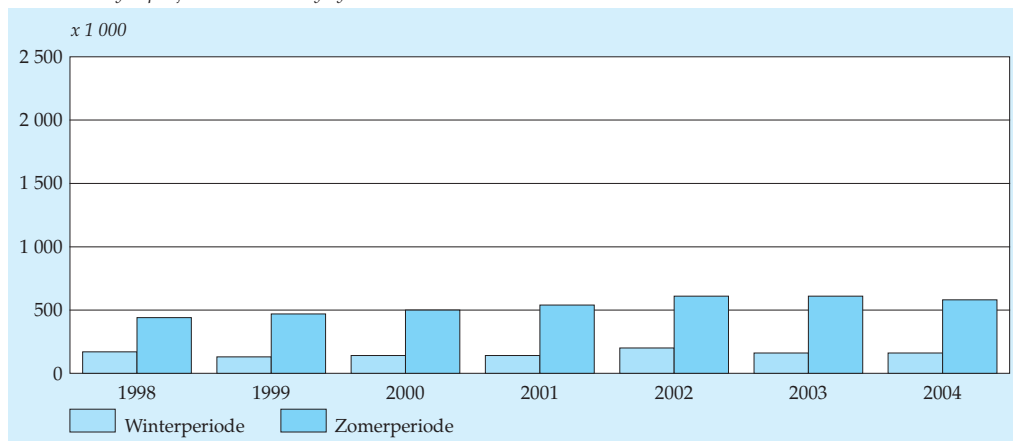
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	20	10	30	30	40	50	40
5-8 dagen	130	110	120	110	160	140	150
9 dagen of meer	470	480	480	530	600	580	550
Totaal vakanties	610	600	640	680	810	770	740
Totaal aantal overnachtingen	7 550	7 690	7 940	8 290	10 540	9 310	9 700

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.15 Vakanties van Nederlanders in Italië naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Italy by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.16
Vakanties van Nederlanders in Groot-Brittannië naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by length of stay and total number of overnight stays

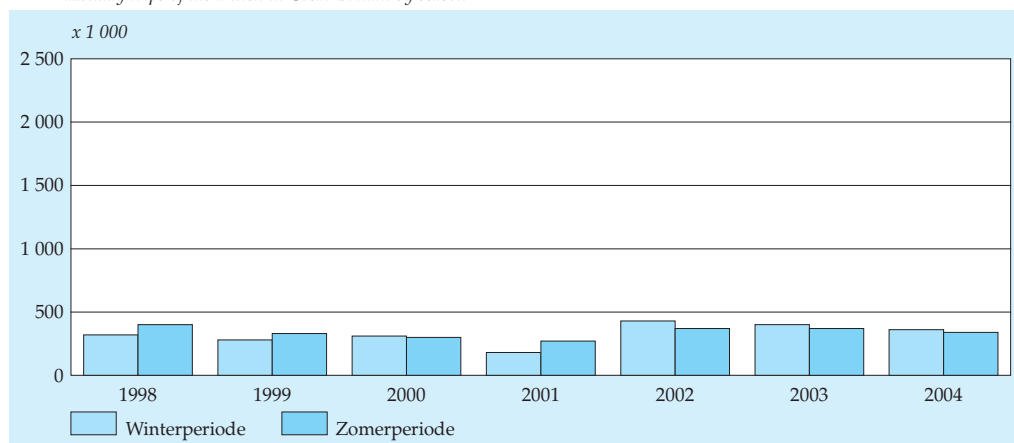
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	290	260	270	220	350	370	270
5-8 dagen	220	140	190	150	310	220	270
9 dagen of meer	210	200	150	80	150	180	160
Totaal vakanties	720	600	610	450	800	770	700
Totaal aantal overnachtingen	4 980	4 140	3 800	2 510	4 390	4 560	4 440

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.17 Vakanties van Nederlanders in Groot Brittannië naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Great-Britain by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.18
Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Greece by length of stay and total number of overnight stays

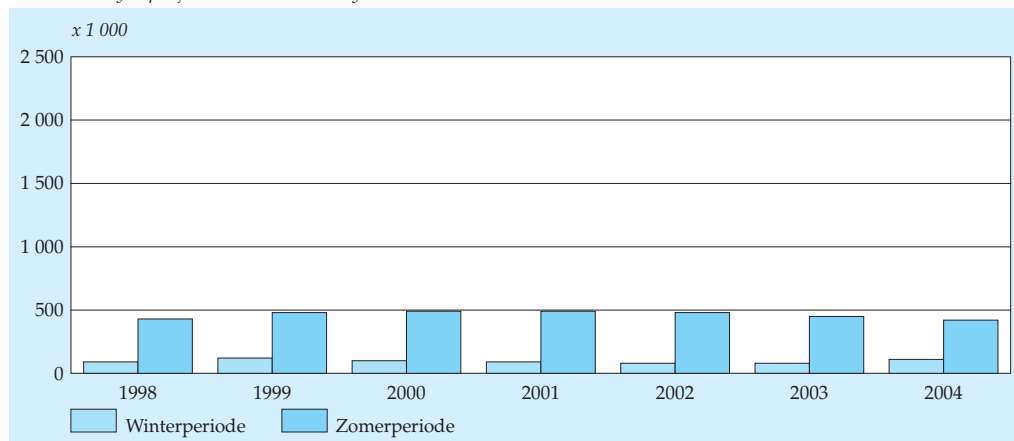
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	10	0	10	10	0	0	10
5-8 dagen	100	160	190	140	170	130	170
9 dagen of meer	410	430	400	430	390	400	350
Totaal vakanties	520	590	590	580	560	530	530
Totaal aantal overnachtingen	6 310	7 090	6 690	6 910	6 920	6 270	6 170

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.19 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Greece by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 3.3.20
Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar duur en totaal aantal overnachtingen
Holiday trips of the Dutch in Switzerland by length of stay and total number of overnight stays

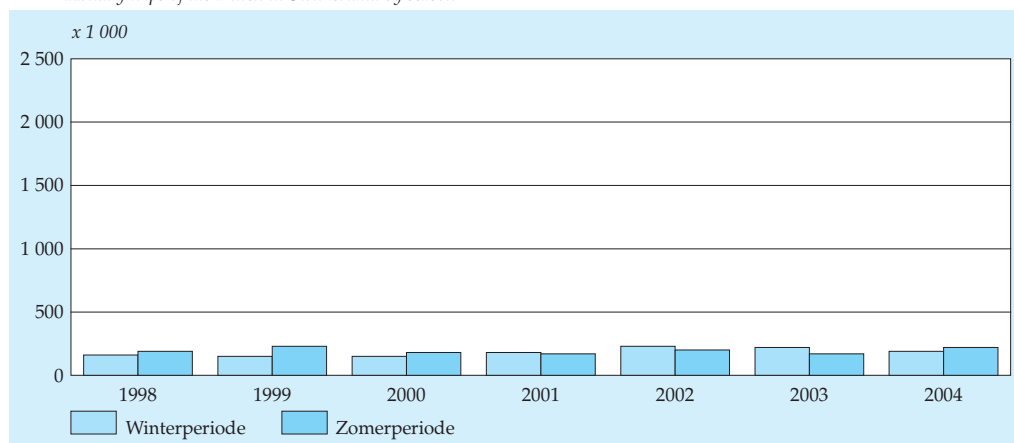
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>						
2-4 dagen	10	0	10	20	40	30	40
5-8 dagen	140	110	140	120	140	130	140
9 dagen of meer	200	270	180	210	250	230	230
Totaal vakanties	360	390	330	350	430	390	410
Totaal aantal overnachtingen	3 620	4 340	3 350	3 760	4 530	3 890	4 340

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.21 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar seizoen
Holiday trips of the Dutch in Switzerland by season

N.B. Trendbreuk in 2002.

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

4. Buitenlandse toeristen in Nederland

Algemeen

Tabel 4.1.1
Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x mln</i>						
Hotels en pensions ¹⁾	7,4	7,6	7,7	7,4	7,4	6,9	7,6
Overige logiesaccommodaties	1,9	2,3	2,3	2,1	2,2	2,3	2,0
Totaal	9,3	9,9	10,0	9,5	9,6	9,2	9,6

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.2
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x mln</i>						
Hotels en pensions ¹⁾	14,7	15,2	15,7	15,0	14,9	13,8	14,6
Overige logiesaccommodaties	10,3	12,2	11,6	10,5	11,5	11,5	10,8
Totaal	25,0	27,4	27,3	25,5	26,4	25,3	25,4

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.3
Gemiddelde verblijfsduur¹⁾ van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie
Average length of stay of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>nachten</i>							
Hotels en pensions ²⁾	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Overige logiesaccommodaties	5,5	5,3	5,1	5,1	5,3	5,1	5,3
Totaal	2,7	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	2,6

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

²⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.4
Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	1998	2000	2002	2003	2004
<i>x 1 000</i>					
Januari	440	500	500	480	480
februari	480	530	550	500	520
maart	610	650	700	630	610
April	970	1 080	970	950	1 020
Mei	990	940	1 060	860	940
Juni	900	1 060	880	940	910
Juli	1 030	1 120	1 000	930	960
Augustus	1 150	1 210	1 230	1 210	1 190
September	850	910	860	830	920
Oktober	800	840	790	780	840
November	620	660	610	610	730
December	480	500	450	460	530
Totaal	9 310	10 000	9 600	9 180	9 650

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

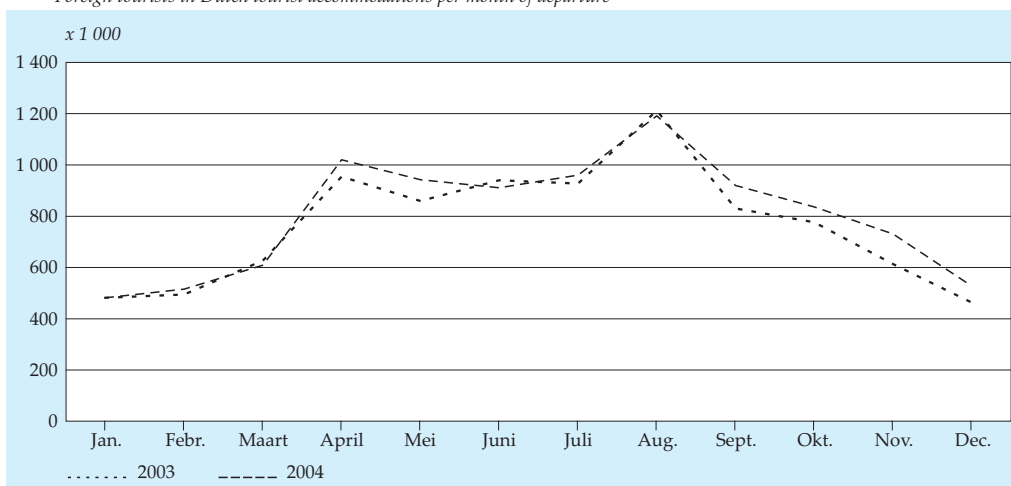
Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.5 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 4.1.6

Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Januari	970	1 150	1 120	1 120	1 110
februari	1 010	1 110	1 190	1 050	1 130
maart	1 300	1 460	1 680	1 410	1 310
April	2 640	3 040	2 610	2 710	2 810
Mei	2 330	2 330	2 650	2 140	2 280
Juni	2 570	2 950	2 580	2 770	2 470
Juli	3 570	3 860	3 220	2 820	2 970
Augustus	3 840	3 890	4 420	4 480	4 110
September	2 190	2 520	2 300	2 470	2 450
Oktober	2 110	2 330	2 240	2 070	2 120
November	1 390	1 480	1 350	1 300	1 540
December	1 050	1 130	1 000	990	1 080
Totaal	24 970	27 260	26 370	25 340	25 380

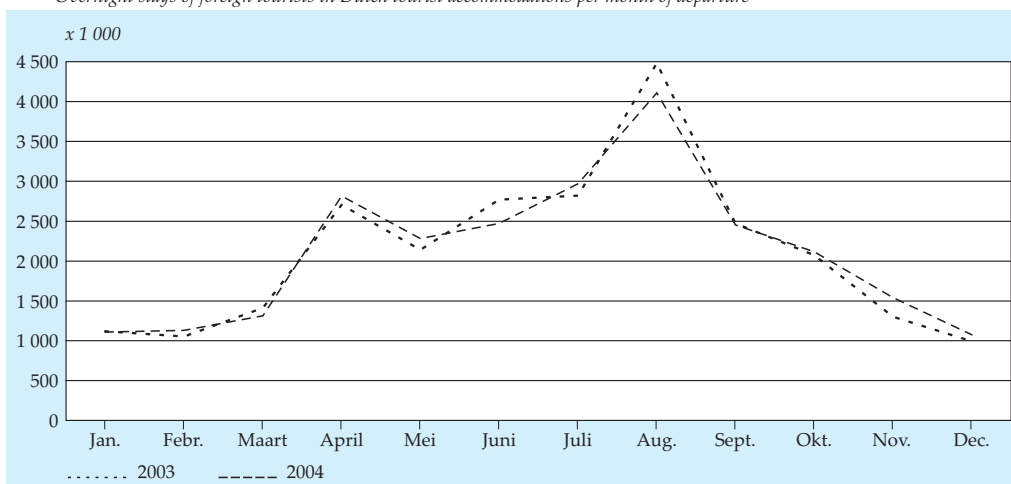
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.7 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 4.1.8
Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Groningen	110	110	100	110	100
Friesland	240	240	280	260	240
Drenthe	100	160	130	110	140
Overijssel	210	200	} 260	320	270
Flevoland	130	100			
Gelderland	310	370	320	350	310
Utrecht	320	320	320	230	250
Noord-Holland	4 810	5 030	4 910	4 720	5 030
Zuid-Holland	1 400	1 510	1 460	1 260	1 380
Zeeland	490	620	570	630	570
Noord-Brabant	550	590	570	520	610
Limburg	640	750	660	670	650
Nederland	9 310	10 000	9 600	9 180	9 650

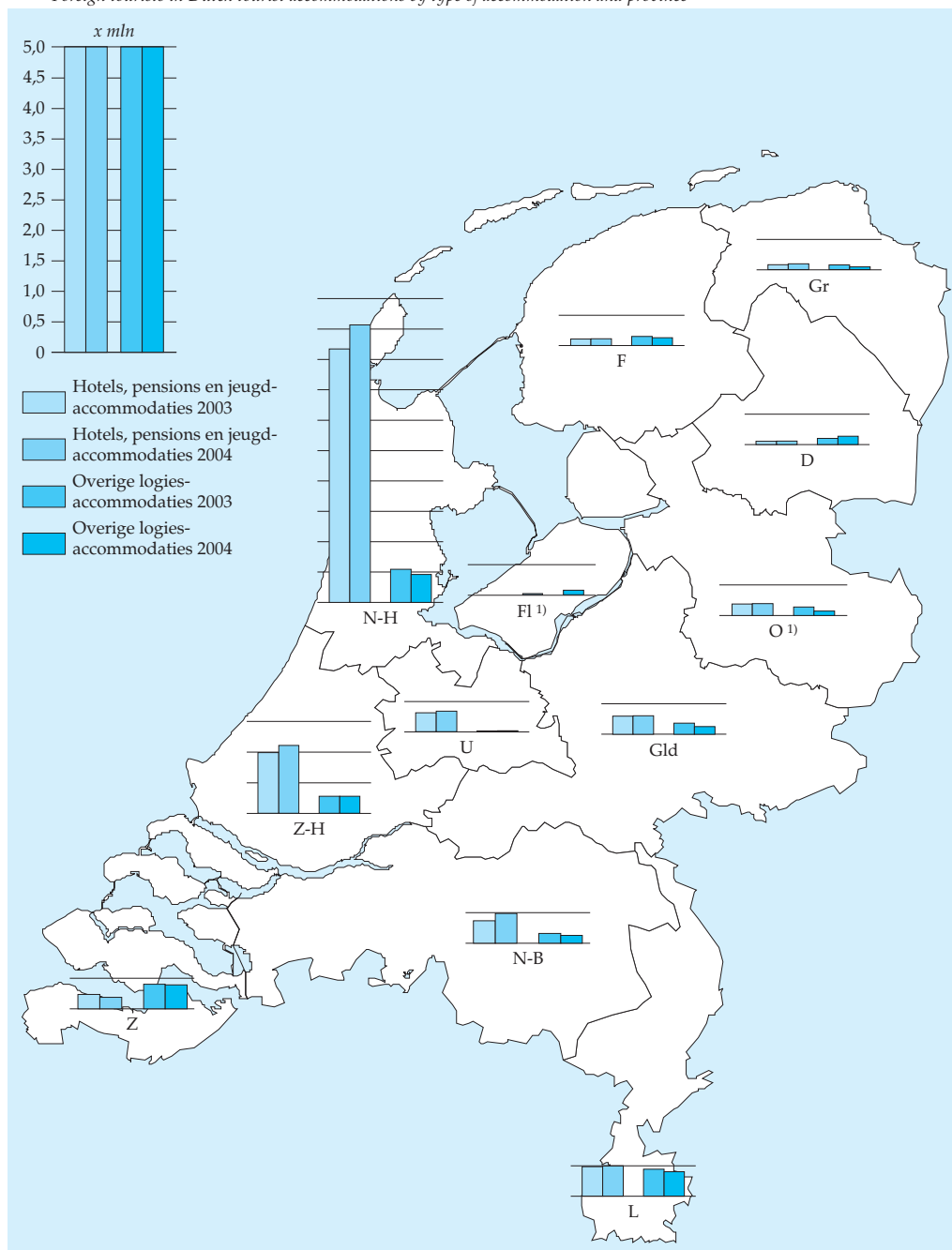
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.9 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

¹⁾ In 2003 Overijssel en Flevoland samen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 4.1.10
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Groningen	300	340	290	300	290
Friesland	1 140	1 050	1 370	1 180	1 110
Drenthe	430	620	480	380	500
Overijssel	620	590	} 850	980	620
Flevoland	520	410			
Gelderland	890	990	950	1 000	850
Utrecht	610	660	650	470	470
Noord-Holland	10 620	11 190	11 080	10 700	11 130
Zuid-Holland	3 700	4 080	3 990	3 510	3 500
Zeeland	2 680	3 350	3 080	3 470	3 160
Noord-Brabant	1 410	1 630	1 560	1 390	1 510
Limburg	2 040	2 360	2 070	1 970	1 870
Nederland	24 970	27 260	26 370	25 340	25 380

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

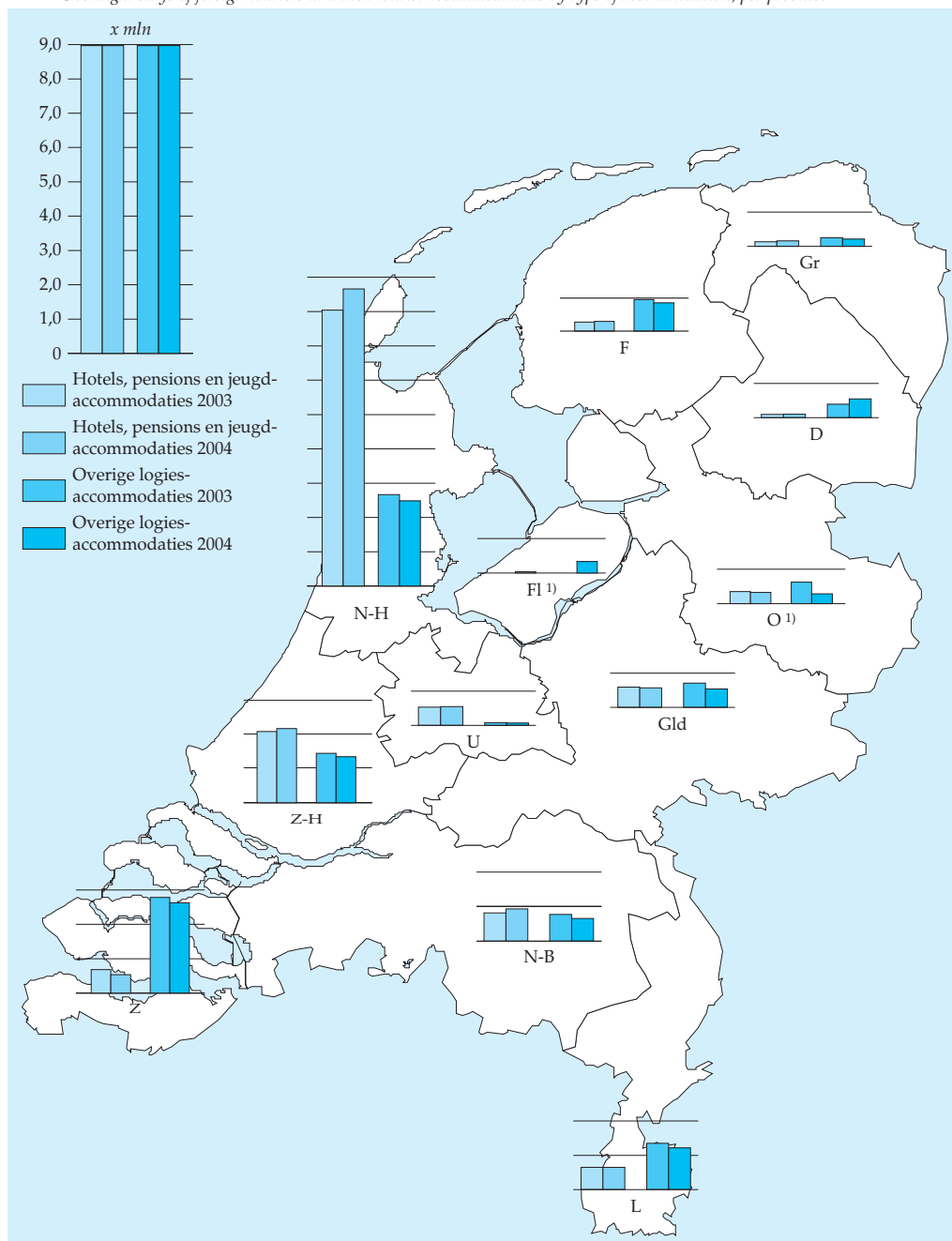
Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.11 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type accommodatie per provincie

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation, per province

¹⁾ In 2003 Overijssel en Flevoland samen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 4.1.12
Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	1998	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>			
Waddeneilanden	220	240	190	200
Noordzeebadplaatsen	1 160	1 180	1 410	1 330
IJsselmeerkust	340	310	320	290
Deltagebied	270	210	240	240
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	90	80	100	90
Hollands-Utrechtse meren	130	120	40	60
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	120	130	90	100
Veluwe en Veluwerand	210	190	230	220
Gelders rivierengebied	20	20	30	10
Achterhoek	40	50	40	40
Twente, Salland en Vechtstreek	190	160	200	250
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ¹⁾	120	160	140	160
West- en Midden-Brabant	520	510	460	540
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	420	470	450	440
Zuid-Limburg	270	290	280	280
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	3 950	4 170	3 850	4 150
Overig Nederland	1 240	1 310	1 100	1 230
Totaal	9 320	9 600	9 180	9 650

¹⁾ Trendbreuk in 2001 als gevolg van een grenswijziging tussen twee toeristengebieden. De voormalige gemeenten Steenwijk en IJsselham zijn van 'Groningse, Friese en Drentse zandgronden' overgeheveld naar het gebied 'Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel'.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.13
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	1998	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>			
Waddeneilanden	1 610	1 610	1 340	1 420
Noordzeebadplaatsen	4 870	5 310	5 920	5 450
IJsselmeerkust	1 150	1 040	1 140	1 010
Deltagebied	1 220	990	1 150	1 000
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel ¹⁾	330	290	290	260
Hollands-Utrechtse meren	280	220	90	110
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	260	280	220	220
Veluwe en Veluwerand	620	600	710	610
Gelders rivierengebied	60	50	70	50
Achterhoek	130	170	130	150
Twente, Salland en Vechtstreek	590	450	500	590
Groningse, Friese en Drentse zandgronden ¹⁾	530	600	490	590
West- en Midden-Brabant	1 350	1 400	1 250	1 340
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	1 570	1 690	1 500	1 450
Zuid-Limburg	590	610	620	580
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	7 760	8 650	7 850	8 300
Overig Nederland	2 110	2 410	2 070	2 250
Totaal	25 030	26 370	25 340	25 380

¹⁾ Trendbreuk in 2001 als gevolg van een grenswijziging tussen twee toeristengebieden. De voormalige gemeenten Steenwijk en IJsselham zijn van 'Groningse, Friese en Drentse zandgronden' overgeheveld naar het gebied 'Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel'.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2003.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.14
Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	2 660	2 880	2 750	2 800	2 650
Groot-Brittannië	1 600	1 840	1 850	1 650	1 760
België	610	680	710	780	810
Frankrijk	460	510	510	470	510
Italië	350	370	350	340	370
Spanje	220	250	280	270	300
Zwitserland	140	140	130	110	140
Denemarken	110	120	100	120	130
Overig Europa	1 220	1 160	920	890	980
Amerika	1 140	1 220	1 100	1 000	1 130
Azië	590	590	620	530	640
Australië en Oceanië	130	130	110	90	120
Afrika	80	110	170	130	120
Totaal buitenland	9 310	10 000	9 600	9 180	9 650

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.15
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst
Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	11 010	11 720	11 480	11 350	10 610
Groot-Brittannië	3 290	3 980	4 020	3 480	3 560
België	1 700	1 880	1 940	2 140	2 190
Frankrijk	860	1 030	1 000	950	1 020
Italië	740	810	780	790	850
Spanje	450	560	610	630	680
Zwitserland	290	320	290	260	330
Denemarken	250	270	230	270	290
Overig Europa	2 510	2 550	2 090	2 050	2 130
Amerika	2 250	2 450	2 170	1 940	2 120
Azië	1 150	1 170	1 200	1 020	1 150
Australië en Oceanië	260	270	210	190	230
Afrika	200	250	370	270	240
Totaal buitenland	24 970	27 260	26 370	25 340	25 380

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.16
Buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Groot-Brittannië	1 510	1 730	1 740	1 550	1 680
Duitsland	1 270	1 320	1 250	1 260	1 270
België	400	420	440	470	490
Frankrijk	410	440	450	390	440
Italië	310	290	280	280	320
Spanje	200	210	240	240	270
Zwitserland	130	130	110	100	120
Zweden	120	130	100	90	110
Denemarken	100	100	90	90	110
Ierland	60	70	90	90	90
Noorwegen	70	80	70	60	80
Rusland, enz. ²⁾	70	40	40	50	60
Oostenrijk	50	50	60	50	50
Polen	50	50	40	40	50
Finland	40	40	40	40	40
Portugal	30	40	40	30	40
Griekenland	30	30	30	30	40
Luxemburg	20	20	40	30	30
Tsjechië	30	20	20	20	30
Turkije	20	30	20	20	30
Overig Europa	590	490	270	270	290
Verenigde Staten	890	990	880	820	900
Canada	90	100	100	90	120
Overig Amerika	160	120	120	80	110
Japan	210	190	190	140	160
Overig Azië	380	400	430	390	470
Australië	70	70	70	60	80
Nieuw-Zeeland en overig					
Oceanië	50	50	30	30	30
Afrika	70	110	170	130	120
Totaal buitenland	7 430	7 740	7 430	6 930	7 600

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

²⁾ Landen van de voormalige Sovjet-Unie: Rusland, Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Oekraïne, Oezbekistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Wit-Rusland, en, tot en met 2004: Estland, Letland en Litouwen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.17
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst
Overnight stays of foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Groot-Brittannië	2 900	3 450	3 490	3 000	3 160
Duitsland	2 810	2 960	2 800	2 840	2 710
België	700	740	770	820	820
Frankrijk	730	790	790	700	770
Italië	630	610	590	590	670
Spanje	410	440	500	510	560
Zwitserland	250	260	210	200	220
Zweden	230	240	200	180	190
Denemarken	200	200	170	180	220
Ierland	130	160	200	170	180
Noorwegen	140	160	130	120	140
Rusland, enz. ²⁾	130	90	100	100	110
Oostenrijk	110	110	110	100	110
Polen	90	110	100	90	110
Finland	70	80	80	70	90
Portugal	80	90	80	70	80
Griekenland	60	70	60	60	80
Luxemburg	40	50	70	70	60
Tsjechië	50	50	50	40	60
Turkije	40	50	40	50	60
Overig Europa	1 130	990	540	540	560
Verenigde Staten	1 710	1 960	1 700	1 540	1 650
Canada	190	190	200	170	210
Overig Amerika	310	240	230	180	220
Japan	380	360	340	260	280
Overig Azië	760	770	820	730	850
Australië	140	140	140	110	160
Nieuw Zeeland en overig					30
Oceanië	90	90	60	50	30
Afrika	190	240	360	270	230
Totaal buitenland	14 690	15 700	14 920	13 800	14 620

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

²⁾ Landen van de voormalige Sovjet-Unie: Rusland, Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Oekraïne, Oezbekistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Wit-Rusland, en, tot en met 2004: Estland, Letland en Litouwen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.18
Buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	1 390	1 560	1 510	1 540	1 380
België	220	260	260	310	320
Groot-Brittannië	80	110	110	90	80
Italië	40	90	70	80	50
Frankrijk	40	80	60	60	70
Spanje	10	40	30	40	30
Zwitserland	10	20	20	20	20
Denemarken	20	20	20	10	20
Overig Europa	50	60	60	70	50
Amerika	10	10	10	10	10
Azië	0	10	10	10	0
Australië en Oceanië	10	10	10	10	10
Afrika	0	0	0	0	0
Totaal buitenland	1 880	2 260	2 160	2 250	2 050

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.19
Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties naar land van herkomst
Overnight stays of foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x 1 000</i>				
Duitsland	8 190	8 760	8 680	8 510	7 910
België	1 010	1 140	1 170	1 320	1 370
Groot-Brittannië	390	540	530	490	400
Frankrijk	140	240	200	260	240
Italië	110	200	180	200	180
Spanje	40	120	110	120	110
Denemarken	60	70	60	90	70
Zwitserland	50	60	70	70	110
Overig Europa	210	300	330	390	310
Amerika	40	50	40	40	40
Azië	20	40	40	30	20
Australië en Oceanië	20	30	10	30	20
Afrika	10	10	10	10	10
Totaal buitenland	10 270	11 570	11 450	11 540	10 770

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 4.1.20**Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar land van herkomst, 1999***Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and country of residence, 1999*

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Duitsland	31	44	18	17	70	76
België en Luxemburg	7	7	5	5	11	9
Groot-Brittannië en Ierland	17	13	22	20	5	5
Frankrijk	5	3	6	5	3	2
Scandinavië	6	5	7	8	4	2
Overig Europa	15	12	18	18	5	4
Verenigde Staten en Canada	12	9	15	15	1	1
Overige wereld	8	7	10	11	1	1
	<i>x 1 000</i>					
Totaal	10 082	27 943	7 550	15 224	2 532	12 719

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.

Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.1.21**Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar motief van verblijf, 1999***Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and reason for stay, 1999*

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Vakantie	54	67	43	46	89	92
Zakenreis	29	20	39	36	1	1
School- en studiereis	2	2	2	2	3	3
Familie- en vriendenbezoek	4	2	4	4	1	1
Doorreis	3	2	4	3	1	1
Overig	7	7	8	10	4	3
	<i>x 1 000</i>					
Totaal	10 082	27 943	7 550	15 224	2 532	12 719

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.

Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.1.22
Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar vervoermiddel, 1999
Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and means of transport, 1999

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Auto, motor en camper	44	57	31	31	86	89
Vliegtuig	38	28	50	50	2	1
Bus en touringcar	7	7	7	7	7	7
Trein	8	6	10	9	4	2
Overig	3	2	3	3	2	1
	<i>x 1 000</i>					
Totaal	10 082	27 943	7 550	15 224	2 532	12 719

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.1.23
Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar wijze van reserveren, 1999
Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation, by way of reservation, 1999

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Bij de accommodatie	36	41	36	39	37	43
Via een instantie	30	32	30	31	30	34
Niet gereserveerd	24	19	22	18	30	20
Op andere wijze	9	8	12	12	3	4
	<i>x 1 000</i>					
Totaal	8 484	23 829	6 291	12 561	2 193	11 268

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Financieel

Tabel 4.2.1
Bestedingen van buitenlandse gasten per uitgavencategorie naar land van herkomst, 1999
Expenditure of foreign tourists by type of expenditure and country of residence, 1999

	Totale bestedingen	Gemiddelde besteding per persoon per nacht	Uitgaven aan verblijf, eten en drinken	Uitgaven aan vervoer, entree en aankopen
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>%</i>	
Duitsland	612	50	83	17
België	127	64	85	15
Groot-Brittannië	446	121	78	22
Frankrijk	109	114	70	30
Italië en Spanje	185	129	72	28
Overig Europa	391	118	74	26
Amerika	343	143	73	27
Overige landen	215	116	77	23
Totaal	2 428	87	77	23

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.2.2
Bestedingen van buitenlandse gasten per uitgavencategorie naar samenstelling reisgezelschap, 1999
Expenditure of foreign tourists by type of expenditure and composition of travel party, 1999

	Totale bestedingen	Gemiddelde besteding per persoon per nacht	Uitgaven aan verblijf, eten en drinken	Uitgaven aan vervoer, entree en aankopen
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>%</i>	
Alleengaanden	741	161	78	22
(Echt)paren zonder kind(eren)	542	94	76	24
(Echt)paren / volwassene met kind(eren)	334	44	80	20
Anders	812	81	76	24
Totaal	2 428	87	77	23

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.2.3
Bestedingen van buitenlandse gasten per uitgavencategorie naar type logiesaccommodatie, 1999
Expenditure of foreign tourists by type of expenditure and of accommodation, 1999

	Totale bestedingen	Gemiddelde besteding per persoon per nacht	Uitgaven aan verblijf, eten en drinken	Uitgaven aan vervoer, entree en aankopen
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>%</i>	
Hotels en pensions	1 940	127	76	24
Overige accommodaties	488	38	82	18
Totaal	2 428	87	77	23

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 4.2.4
Bestedingen van buitenlandse gasten per uitgavencategorie naar motief van verblijf, 1999
Expenditure of foreign tourists by type of expenditure and reason of stay, 1999

	Totale bestedingen	Gemiddelde besteding per persoon per nacht	Uitgaven aan verblijf, eten en drinken	Uitgaven aan vervoer, entree en aankopen
	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>%</i>	
Vakantie	1 184	64	78	22
Zakenreis	842	151	78	22
School- en studiereis	59	88	72	28
Familie- en vriendenbezoek	82	122	69	31
Doorreis	44	95	78	22
Overig	217	112	73	27
Totaal	2 428	87	77	23

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Persoonskenmerken

Tabel 4.3.1
Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar samenstelling reisgezelschap, 1999
Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and composition of travel party, 1999

	Totaal		Hotels en pensions		Overige accommodaties	
	gasten	over- nachtingen	gasten	over- nachtingen	gasten	over- nachtingen
	%					
Alleengaanden	24	16	31	28	4	2
(Echt)paren zonder kind(eren)	23	21	26	27	16	14
(Echt)paren/volwassenen met kind(eren)	16	27	8	8	41	50
Anders	36	36	35	37	39	35
	<i>x 1 000</i>					
Totaal	10 082	27 943	7 550	15 224	2 532	12 719

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 1999.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

5. Gebruik van Nederlandse logiesaccommodaties

Algemeen

Tabel 5.1
Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties
Overnight stays in Dutch tourist accommodations

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x mln</i>						
Hotels en pensions ¹⁾	27,6	29,0	29,7	28,6	28,5	27,2	28,4
Groepsaccommodaties	4,0	3,8	3,7	3,6	4,2	4,1	4,1
Huisjescomplexen	24,7	27,3	28,2	27,9	28,2	26,8	25,9
Kampeertreinen	20,5	22,8	20,9	20,4	21,5	23,1	22,5
Totaal	76,8	83,0	82,6	80,5	82,4	81,2	80,9

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 5.2
Slaapplaats-bezettingsgraad in Nederlandse logiesaccommodaties
Bedplace occupancy rate for Dutch tourist accommodations

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	%						
Hotels en pensions ¹⁾	46,4	48,3	48,5	46,2	45,5	42,8	42,1
Groepsaccommodaties	22,6	21,9	21,6	19,8	24,7	23,5	22,8
Huisjescomplexen	39,4	41,9	43,9	42,7	42,1	39,9	37,0
Kampeertreinen	11,8	13,2	12,2	11,9	12,5	13,7	13,2

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 5.3
Gemiddelde verblijfsduur in Nederlandse logiesaccommodaties¹⁾
Average length of stay (in nights) in Dutch tourist accommodations

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>nachten</i>							
Hotels en pensions ²⁾	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8
Groepsaccommodaties	3,3	3,0	3,1	2,9	3,2	3,0	2,8
Huisjescomplexen	5,1	5,2	5,0	5,0	5,2	5,1	5,0
Kampeertreinen	6,5	6,0	6,0	6,1	6,2	5,8	6,4

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

²⁾ Incl. Jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 5.4
Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand
Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month

	1998	2000	2002	2003	2004
<i>x mln</i>					
Januari	2,6	3,2	3,1	3,0	3,0
februari	2,9	3,1	3,6	3,1	3,4
maart	3,3	4,2	4,3	3,9	3,8
April	5,6	6,8	6,2	6,5	6,2
Mei	7,5	7,4	9,5	7,5	8,7
Juni	8,0	9,4	8,0	9,8	8,3
Juli	11,8	12,1	11,6	11,9	11,7
Augustus	15,7	14,8	15,6	15,3	14,9
September	6,5	7,5	6,9	6,9	7,2
Oktober	5,8	6,4	6,3	6,0	6,3
November	3,7	4,0	3,9	3,7	4,0
December	3,3	3,8	3,3	3,5	3,3
Totaal	76,8	82,6	82,4	81,2	80,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

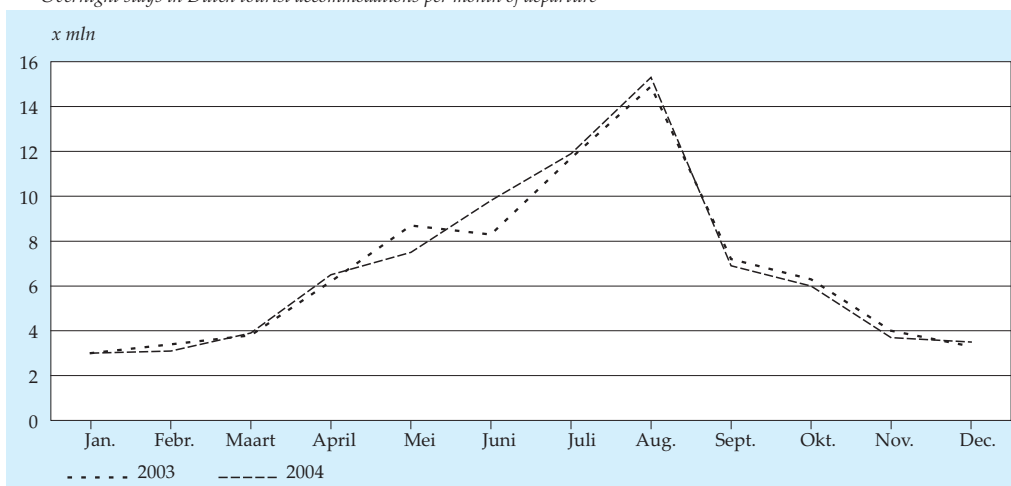
Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

5.5 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 5.6

Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

	1998	2000	2002	2003	2004
<i>x mln</i>					
Groningen	1,1	1,2	1,1	1,3	1,2
Friesland	4,7	4,9	5,3	5,4	4,9
Drenthe	5,0	5,5	5,7	5,2	5,0
Overijssel	5,0	5,3	} 6,5	6,9	5,5
Flevoland	1,6	1,6			
Gelderland	9,9	10,0	9,6	10,3	9,1
Utrecht	2,0	2,0	2,2	1,7	1,9
Noord-Holland	16,1	17,4	17,2	16,6	17,3
Zuid-Holland	7,1	8,0	8,6	7,6	7,6
Zeeland	6,9	7,8	7,6	8,5	8,3
Noord-Brabant	7,2	8,1	8,2	7,8	8,9
Limburg	10,1	10,8	10,3	10,0	9,8
Nederland	76,8	82,6	82,4	81,2	80,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

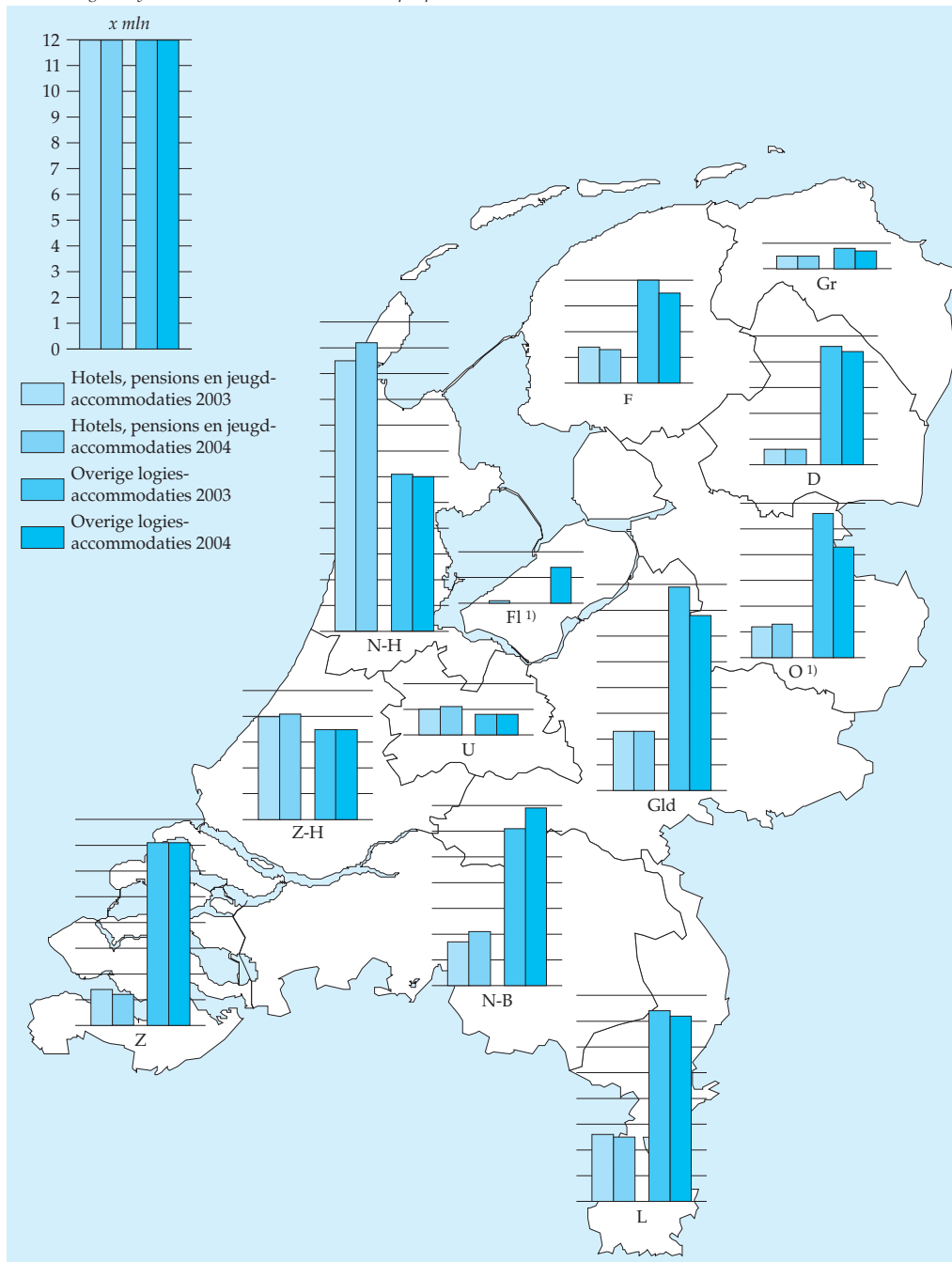
Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.

Frequentie: jaarlijks.

5.7 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

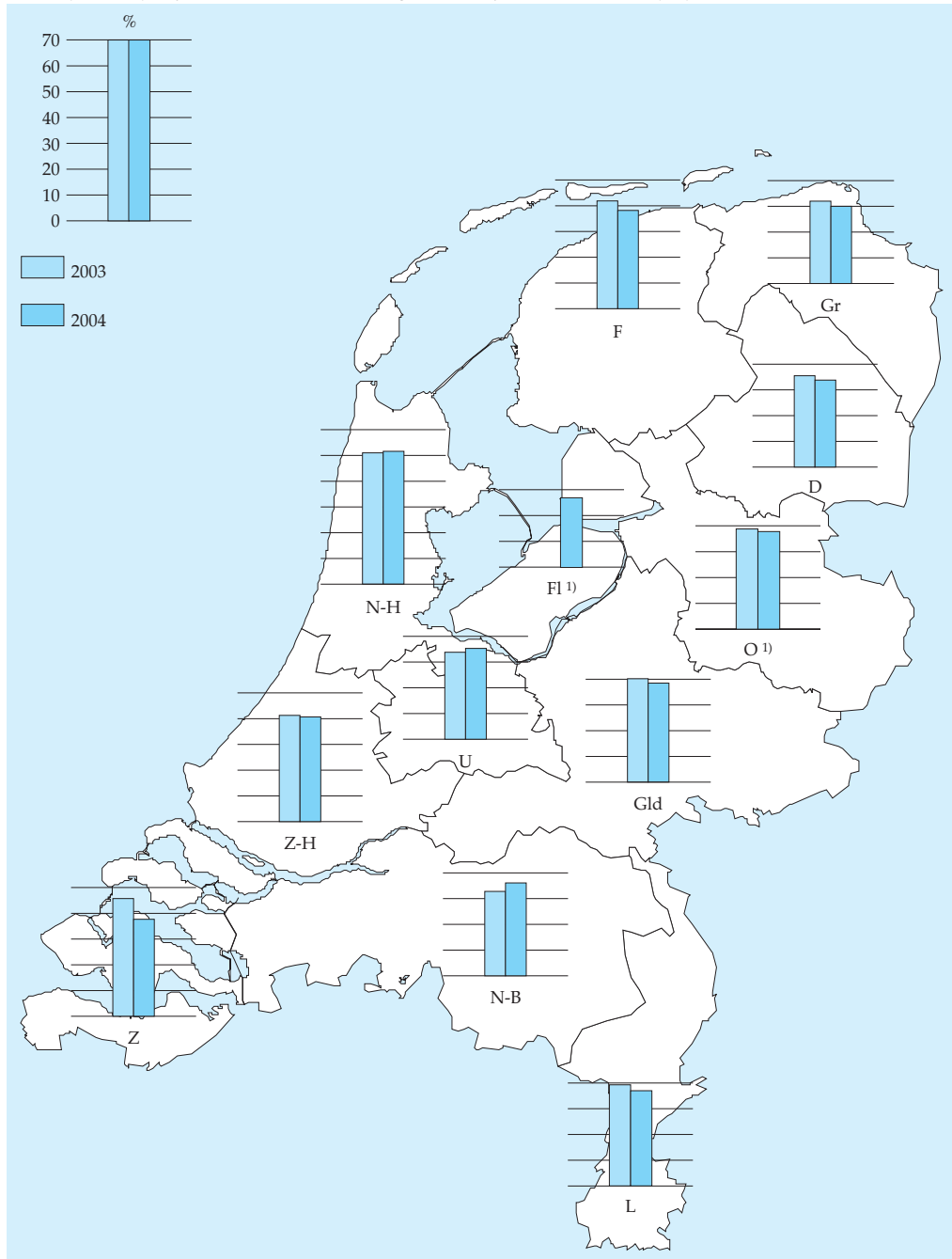

¹⁾ In 2003 Overijssel en Flevoland samen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

5.8 Bedbezettingsgraden in Nederlandse hotels, pensions en jeugdaccommodaties per provincie

Bed-place occupancy rates in Dutch hotels, boarding houses and youth accommodations per province

¹⁾ In 2003 Overijssel en Flevoland samen.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Tabel 5.9
Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst
Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	<i>x mln</i>						
Nederland	51,8	55,5	55,3	55,0	56,0	55,9	55,5
Buitenland	25,0	27,4	27,3	25,5	26,4	25,3	25,4
Totaal	76,8	83,0	82,6	80,5	82,4	81,2	80,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 5.10
Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst en type accommodatie
Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence and type of accommodation

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>x mln</i>				
Nederland					
Hotels en pensions ¹⁾	12,9	14,0	13,6	13,4	13,8
Groepsaccommodaties	3,3	3,2	3,5	3,6	3,5
Huisjescomplexen	18,6	21,2	21,6	20,5	19,7
Kampeertreinen	17,0	16,9	17,4	18,4	18,5
Totaal	51,8	55,3	56,0	55,9	55,5
Buitenland					
Hotels en pensions ¹⁾	14,7	15,7	14,9	13,8	14,6
Groepsaccommodaties	0,6	0,5	0,7	0,5	0,6
Huisjescomplexen	6,1	7,0	6,6	6,3	6,2
Kampeertreinen	3,5	4,1	4,1	4,8	4,0
Totaal	25,0	27,3	26,4	25,3	25,4
Totaal Nederland + buitenland	76,8	82,6	82,4	81,2	80,9

¹⁾ Incl. jeugdaccommodaties.

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004.
 Frequentie: jaarlijks.

6. Vrijtijdsbesteding van Nederlanders

Algemeen

Tabel 6.1
Vrijtijdsbesteding door de bevolking naar leeftijd, 2004
Leisure activities of the population by age, 2004

	Totaal	0-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar en ouder
<i>% van de bevolking dat doet aan</i>										
<i>Sport</i>										
Lichamelijke sport ¹⁾										
1-4 uur per week	42	66	43	39	45	44	40	33	29	17
5 uur of meer per week	15	22	29	22	14	11	12	14	12	4
Denksport										
1-4 uur per week	19	.	8	15	12	13	21	27	31	25
5 uur of meer per week	7	.	2	1	1	1	4	14	20	27
<i>Hobby</i>										
Zingen, muziek maken										
1-4 uur per week	12	.	16	13	13	13	10	11	12	6
5 uur of meer per week	4	.	8	6	5	4	4	3	3	3
Doe-het-zelven aan eigen woning										
1-4 uur per week	26	.	9	16	28	33	34	29	19	6
5 uur of meer per week	6	.	0	3	9	8	9	8	4	1
<i>Cultuur</i>										
Bezoek aan museum ¹⁾										
12 maal per jaar	1	0	0	1	1	1	1	3	2	1
3-11 maal per jaar	13	15	11	10	9	12	16	19	17	9
Bezoek aan concert										
minstens 1 keer per maand	3	.	2	3	5	2	2	5	2	4
vaker dan 3 keer per jaar	13	.	8	17	15	13	14	14	12	9
Bezoek aan toneel										
minstens 1 keer per maand	1	.	1	2	1	1	1	2	2	1
vaker dan 3 keer per jaar	7	.	5	6	7	6	9	9	7	3
Bezoek bioscoop										
minstens 1 keer per maand	11	.	28	28	17	8	6	4	2	2
vaker dan 3 keer per jaar	19	.	40	41	28	20	15	5	3	1
<i>Recreatie</i>										
Uitstapje in vrije natuur										
minstens 1 keer per maand	48	.	17	31	46	56	56	59	54	34
vaker dan 3 keer per jaar	20	.	19	21	27	21	21	19	15	11
Bezoek grote speeltuinen										
minstens 1 keer per maand	3	.	2	1	7	6	1	1	2	0
vaker dan 3 keer per jaar	6	.	2	4	9	15	3	2	3	0
Bezoek grote pretparken										
minstens 1 keer per maand	1	.	1	1	1	1	0	0	1	0
vaker dan 3 keer per jaar	4	.	5	6	6	6	2	1	2	0
Bezoek grote dierentuinen										
minstens 1 keer per maand	1	.	0	1	2	3	1	1	1	0
vaker dan 3 keer per jaar	4	.	2	2	6	7	2	2	2	1

¹⁾ Cijfers hebben betrekking op personen vanaf 4 jaar oud.

Tabel 6.1 (slot)
Vrijtijdsbesteding door de bevolking naar leeftijd, 2004
Leisure activities of the population by age, 2004

	Totaal	0-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar en ouder
<i>% van de bevolking dat doet aan</i>										
<i>Uitgaan</i>										
<i>Cafébezoek</i>										
minstens 1 maal per week	11	1	24	33	16	8	6	7	5	2
1-3 maal per maand	16	4	30	33	28	17	13	8	5	2
<i>Bezoek restaurant</i>										
minstens 1 keer per maand	32	.	18	38	40	32	36	32	26	18
vaker dan 3 keer per jaar	34	.	42	37	36	36	32	34	29	21
<i>Bezoek aan dans- en disco-avonden</i>										
minstens 1 keer per maand	12	.	54	46	17	4	3	3	2	1
vaker dan 3 keer per jaar	7	.	14	17	16	7	3	1	0	0
<i>Bezoek gezellige middag of avond</i>										
minstens 1 keer per maand	48	.	57	67	58	47	43	36	36	41
vaker dan 3 keer per jaar	16	.	11	11	16	19	17	19	17	13
<i>Frequentie vakantie</i>										
1 maal per jaar	34	38	40	41	38	36	32	28	24	21
meer dan 1 maal per jaar	42	43	40	36	41	44	45	48	40	20
<i>Mediagebruik</i>										
<i>TV kijken</i>										
20 uur of meer per week	33	20	27	26	29	28	32	41	53	59
10-19 uur per week	38	39	37	37	40	41	40	37	31	28
5-9 uur per week	18	21	21	24	19	19	18	15	9	9
1-4 uur per week	9	12	13	11	10	10	8	6	5	2
minder dan 1 uur per week	2	8	2	2	2	2	1	1	1	1

CBS: Permanent Onderzoek LeefSituatie.

Tabel 6.2
Bestedingen van huishoudens aan ontspanning als percentage van hun totale bestedingen
Expenditure of households on leisure as a percentage of their total expenditure

	1998	1999	2000A ²⁾	2000B ²⁾	2003
	%				
Ontspanning	11,3	11,6	11,0	11,1	11,2
Sport, spel en vakantie	7,1	7,1	6,8	6,9	6,8
Sport en spel	1,1	1,0	1,0	1,0	1,2
Vakanties, kamperen en weekendbesteding	6,0	6,2	5,8	5,9	5,5
w.o.					
Vakantie binnenland	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
Vakantie buitenland	4,2	4,4	4,0	4,1	3,9
Overige ontspanning ¹⁾	4,2	4,5	4,2	4,2	4,4
	<i>euro</i>				
Totale bestedingen per huishouden ²⁾	22 203	23 175	24 743	24 424	28 015

Bron: Budgetonderzoek.

¹⁾ Muziek, zang, toneel, film, fotografie, radio, tv, cd-spelers en speelgoed.

²⁾ Twee versies voor 2000 wegens een verschil in definitie van 'totale bestedingen'. Kolom 2000A sluit aan bij de voorgaande jaren. Kolom 2000B is het begin van een nieuwe reeks. In 2001 en 2002 heeft er geen Budgetonderzoek plaatsgevonden. Voor meer informatie over de definitieverandering zie de Toelichting op gebruikte begrippen, onder Bestedingen van huishoudens.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Frequentie: maandelijks.

Tabel 6.3
Consumentenprijsindices van enkele artikelgroepen op het terrein van vrijetijdsbesteding
Consumer price indices of some leisure commodities

	1995= 100 1999		2000	2000= 100 2001		2002	2003	2004
	<i>aandeel (%)</i>			<i>aandeel (%)</i>				
Diensten recreatie en cultuur	3,09	113,2	117,8	2,36	104,9	109,9	115,3	120,1
Kranten, boeken en schrijfwaren	2,15	111,9	115,4	2,16	105,1	109,5	113,4	117,2
Hotels, café's en restaurants	5,52	110,1	113,5	4,43	105,8	112,8	115,5	117,7
Pakketreizen	1,34	104,8	108,3	1,60	106,4	110,7	113,2	112,6
Totale bestedingen per huishouden	100	108,6	111,4	100	104,2	107,6	109,9	111,2

Bron: Statistiek van de consumentenprijzen.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Maandstatistiek van de prijzen.

Frequentie: maandelijks.

Tabel 6.4
Percentage van de bevolking dat een sport beoefent per leeftijd en geslacht, 2003
Percentage of the population active in sports by age and sex, 2003

Beoefende sporten de laatste 12 maanden	Totaal	Mannen	Vrouwen	6-15 jaar	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
	%							
Geen enkele	29	28	30	7	20	25	36	37
Enige tak van sport	71	72	70	93	80	75	64	63
<i>Buitensporten, team</i>								
Veldvoetbal	11	19	3	33	16	7	2	1
Hockey	2	3	2	9	3	1	1	0
Korfbal	1	1	1	5	1	1	0	0
Softbal, honkbal	1	2	1	5	2	0	0	0
<i>Buitensporten, individueel</i>								
Skeelers, skaten	10	9	11	31	13	7	1	0
Toerfietsen, wielrennen	19	23	16	13	18	22	26	12
Trimmen, joggen	12	14	10	9	19	16	7	1
Tennis	11	13	9	16	12	12	10	4
Wandelsport	14	13	16	7	11	17	23	11
Zeilen, roeien, kanoën, surfen	8	9	6	13	10	8	5	2
Schaatsen	9	9	8	20	9	9	5	1
Paardrijden	4	2	6	12	5	2	1	1
Auto-, motorsport	2	3	1	1	3	2	1	0
Golf	3	4	2	2	3	3	3	2
Atletiek	1	2	1	5	1	1	0	0
<i>Binnensporten, team</i>								
Zaalvoetbal	5	9	1	12	9	3	1	0
Volleybal	4	5	4	8	6	4	2	1
Basketbal	3	4	2	10	5	1	0	0
Handbal	1	1	1	5	1	0	0	0
<i>Binnensporten, individueel</i>								
Zwemmen	37	33	41	67	41	38	25	14
Fitness, aerobics	17	13	20	5	30	19	13	3
Squash	3	5	2	1	8	3	0	0
Badminton	7	7	7	18	8	6	3	1
Tafeltennis	5	8	3	16	7	3	1	1
Vecht- of verdedigingssport	3	4	2	9	4	1	1	0
Gymnastiek/turnen	6	3	8	22	2	1	4	6
Overige	9	8	10	14	10	7	8	6

Bron: Sociaal en Cultureel Planbureau, Aanvullend Voorzieningsgebruik Onderzoek.

De cijfers in deze tabel zijn niet zonder meer vergelijkbaar met eerder gepubliceerde cijfers over 1999. Ten eerste zijn nu ook jeugdigen van 6 t/m 15 jaar in het onderzoek betrokken, waardoor de kolommen Totaal, Mannen en Vrouwen betrekking hebben op de bevolking van 6 jaar en ouder, in plaats van 16 jaar en ouder. Ten tweede zijn er in de vragenlijst van 2003 veranderingen aangebracht, waarbij mensen meer dan voorheen werden uitgenodigd om ook sporten aan te kruisen die ze incidenteel beoefenen; dit heeft vooral effect op de cijfers over specifieke sporten.

Inlichtingen: SCP (070) 340 78 35.

Voornaamste publicatie: Rapportage Sport 2003, 2006. Zie www.rapportage-sport.nl.

Frequentie: vierjaarlijks.

Tabel 6.5
Bezit duurzame recreatiegoederen, 1996–2004
Ownership of durable recreational items, 1996–2004

	Percentage huishoudens dat bepaalde goederen bezit				
	2000	2001	2002	2003*	2004*
	%				
Tweede woning, vakantiehuisje of -bungalow	3	2	3	3	3
Stacaravan	2	2	2	2	2
Tourcaravan, vouwwagen	11	12	11	10	10
Bromfiets	6	6	6	.	3
Motor, scooter	8	9	9	.	9
Auto	72	73	74	76	78
Surfplank	5	5	4	.	3
Zeilboot of motorboot	3	3	3	.	4
Solarium, zonnebank	17	18	18	.	16

Bron: Sociaal-Economisch Panelonderzoek.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: jaarlijks.

7. Dagtochten van Nederlanders

Algemeen

Tabel 7.1.1
Dagtochten naar belangrijkste activiteit, september–augustus
Day trips by most important activity, September–August

	1990/'91	1995/'96	1995/'96	2001/'02	Ontwikkeling 2001/'02 ten opzichte van 1995/'96
	incl. uitstapjes vanaf vakantieadres		excl. uitstapjes vanaf vakantieadres		
	<i>x mln</i>				<i>%</i>
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	63,1	55,3	53,2	58,0	+9
<i>Sport en sportieve recreatie</i>					
Wandelen	63,3	61,8	59,4	65,9	+11
Fietsen	40,9	47,0	43,0	47,9	+11
Golfen	1,9	3,8	3,8	6,2	+65
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	18,5	31,2	31,2	33,4	+7
Overig	146,8	160,9	160,4	151,1	-6
Toeschouwer/begeleider bij sport	27,4	33,2	33,1	36,3	+11
Toeren	21,7	18,8	17,4	21,5	+24
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	88,4	97,2	89,8	109,8	+22
Recreatief winkelen	130,6	131,3	129,1	112,8	-13
<i>Uitgaan</i>					
Film, toneel, concert e.d.	35,8	41,6	41,3	58,0	+41
Uit eten, café, disco e.d.	133,8	146,9	144,9	165,6	+14
Overig (verenigingen, hobby's)	119,8	130,0	129,3	115,0	-11
Totaal	892,1	959,0	935,8	981,6	+5

Bron: Onderzoek dagrecreatie 1990/'01, 1995/'96, 2001/'02.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 7.1.2
Dagtochten naar belangrijkste activiteit en jaargetijde, 2001/02
Day trips by main activity and season, 2001/02

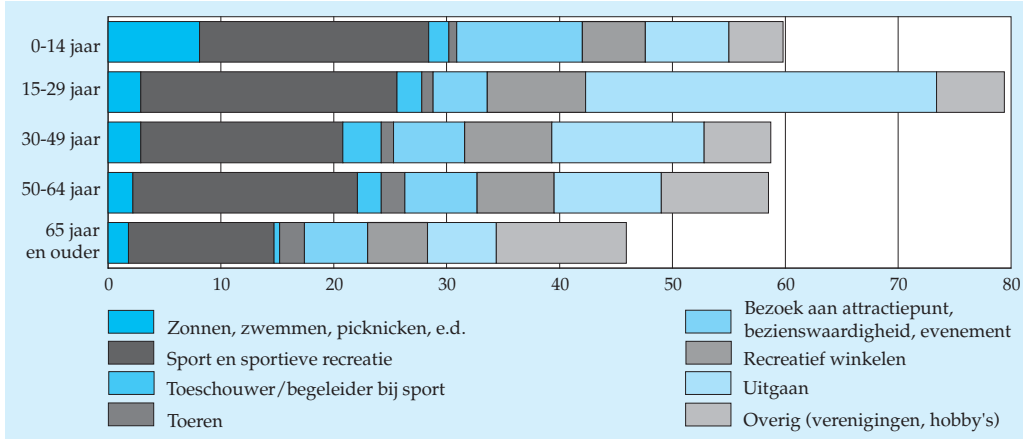
	Winter	Voorjaar	Zomer	Herfst	Totaal
	<i>x mln</i>				
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	8,3	13,5	26,0	10,2	58,0
<i>Sport en sportieve recreatie</i>					
Wandelen	18,0	19,3	10,7	17,9	65,9
Fietsen	3,6	13,3	21,7	9,3	47,9
Golfen	0,7	1,0	3,0	1,6	6,2
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	9,4	9,2	5,5	9,4	33,4
Overig	36,1	42,3	25,2	47,4	151,1
Toeschouwer/begeleider bij sport	7,6	11,9	5,6	11,2	36,3
Toeren	3,4	7,2	5,9	5,0	21,5
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	17,0	33,1	34,2	25,6	109,8
Recreatief winkelen	27,7	30,2	23,7	31,2	112,8
<i>Uitgaan</i>					
Film, toneel, concert e.d.	18,7	14,0	10,8	14,5	58,0
Uit eten, café, disco e.d.	44,5	46,1	33,6	41,4	165,6
Overig (verenigingen, hobby's)	31,3	30,3	15,5	38,0	115,0
Totaal	226,2	271,5	221,4	262,5	981,6
	<i>x 1</i>				
Gemiddeld per persoon	14,3	17,2	14,0	16,6	62,1

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/02.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

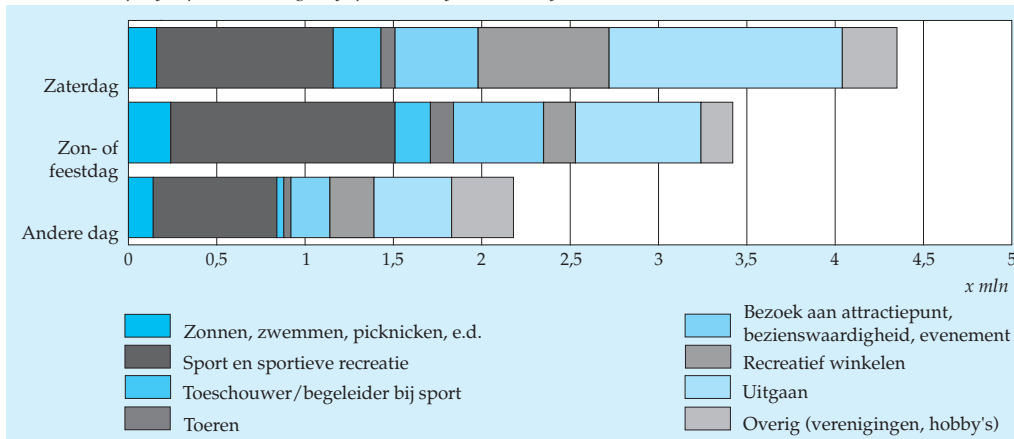
7.1.3 Gemiddeld aantal dagtochten per persoon per leeftijd naar belangrijkste activiteit, 2001/'02
Average number of day trips per person by age and main activity, 2001/'02

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/'02.

7.1.4 Aantal dagtochten op een gemiddelde dag van de week naar belangrijkste activiteit, 2001/'02
Number of day trips on an average day of the week by main activity, 2001/'02

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/'02.

Tabel 7.1.5
Dagtochten naar belangrijkste activiteit en provincie van bestemming, 2001/02
Day trips by main activity and province of destination, 2001/02

	Nederland						
	Gronin- gen	Fries- land	Drenthe	Over- ijssel	Flevo- land	Gelder- land	Utrecht
	<i>x mln</i>						
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	2,3	2,0	1,7	4,1	0,7	5,6	4,0
Sport en sportieve recreatie	6,2	11,9	7,3	16,5	5,7	34,6	21,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	1,1	1,7	1,6	2,2	0,4	4,5	2,0
Toeren	0,6	1,2	1,1	1,7	0,4	3,8	1,3
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	3,9	3,1	4,3	5,6	2,3	12,1	7,1
Recreatief winkelen	4,8	3,1	2,7	6,5	1,8	13,0	8,7
Uitgaan	8,1	6,3	3,9	14,4	2,2	23,9	17,7
Overig (verenigingen, hobby's)	4,3	4,4	2,8	6,0	1,4	15,6	8,1
Totaal	31,3	33,7	25,4	56,9	14,8	113,1	70,1

	Nederland					Buiten- land	Totaal
	Noord- Holland	Zuid- Holland	Zeeland	Noord- Brabant	Limburg		
	<i>x mln</i>						
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	10,8	13,9	2,7	6,8	2,9	0,5	58,0
Sport en sportieve recreatie	55,2	68,8	6,9	45,0	20,4	4,8	304,5
Toeschouwer/begeleider bij sport	5,5	7,7	0,8	6,7	1,8	0,3	36,3
Toeren	2,8	2,7	1,0	2,1	1,2	1,7	21,5
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	22,4	22,0	1,9	15,1	5,7	4,2	109,8
Recreatief winkelen	18,4	26,0	1,8	14,5	7,2	4,1	112,8
Uitgaan	39,6	48,3	4,4	35,0	16,3	3,6	223,6
Overig (verenigingen, hobby's)	17,7	25,6	1,8	16,9	9,8	0,6	115,0
Totaal	172,4	215,2	21,2	142,2	65,4	19,8	981,6

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/02.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 7.1.6
Dagtochten naar belangrijkste activiteit en vervoermiddel, 2001/02
Day trips by main activity and means of transport, 2001/02

	Fiets	Auto	Openbaar vervoer	Overige vervoermiddelen	Geen vervoermiddel	Totaal (abs.= 100%)
	%					x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	25	66	3	1	6	58,0
<i>Sport en sportieve recreatie</i>						
Wandelen	5	57	3	0	35	65,9
Fietsen	94	6	0	0	0	47,9
Golfen	2	98	0	0	0	6,2
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	26	60	3	1	10	33,4
Overig	31	57	2	1	9	151,1
Toeschouwer/begeleider bij sport	22	66	4	1	7	36,3
Toeren	1	77	4	14	4	21,5
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	13	64	13	0	9	109,8
Recreatief winkelen	13	69	13	0	5	112,8
<i>Uitgaan</i>						
Film, toneel, concert e.d.	16	60	15	0	9	58,0
Uit eten, café, disco e.d.	24	51	11	1	14	165,6
Overig (verenigingen, hobby's)	26	53	6	0	14	115,0
Totaal	24	57	7	1	11	981,6

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. Als tijdens de dagtocht meer dan één vervoermiddel is gebruikt, is het vervoermiddel genomen waarmee de langste afstand is afgelegd.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2000/01.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 7.1.7
Dagtochten naar belangrijkste activiteit en duur van de dagtocht, 2001/02
Day trips by main activity and duration of the trip, 2001/02

	2-3 uur	4-5 uur	6-7 uur	8 uur of meer	Totaal (abs.= 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	57	23	10	10	58,0
<i>Sport en sportieve recreatie</i>					
Wandelen	71	17	6	5	65,9
Fietsen	64	20	9	7	47,9
Golfen	30	27	26	17	6,2
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	88	7	3	2	33,4
Overig	67	21	7	5	151,1
Toeschouwer/begeleider bij sport	51	28	11	10	36,3
Toeren	49	20	15	15	21,5
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	38	23	16	23	109,8
Recreatief winkelen	57	26	9	8	112,8
<i>Uitgaan</i>					
Film, toneel, concert e.d.	41	40	12	7	58,0
Uit eten, café, disco e.d.	38	35	16	11	165,6
Overig (verenigingen, hobby's)	58	27	8	7	115,0
Totaal	54	26	11	10	981,6

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/'02.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

Tabel 7.1.8
Dagtochten per woonprovincie naar provincie van bestemming, 2001/02
Day trips: province of residence and of destination, 2001/02

Woonprovincie	Totaal Nederland	Bestemmingsprovincie						
		Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland	
	<i>x 1 000</i>							
Groningen	34 660	25 590	1 510	3 640	1 130	100	810	
Friesland	34 570	1 830	28 860	1 320	590	190	290	
Drenthe	21 660	1 260	450	16 960	1 480	150	210	
Overijssel	58 540	450	580	1 180	46 280	630	4 160	
Flevoland	13 640	90	360	150	650	9 060	470	
Gelderland	116 300	180	660	520	4 680	1 130	91 180	
Utrecht	71 530	130	400	140	480	530	4 210	
Noord Holland	167 680	590	450	470	830	1 880	2 550	
Zuid Holland	224 390	850	340	380	380	740	3 750	
Zeeland	21 040	110	0	0	80	30	120	
Noord Brabant	149 110	160	110	560	360	370	4 240	
Limburg	68 510	40	20	60	0	0	1 120	
Heel Nederland	981 620	31 280	33 740	25 380	56 940	14 810	113 110	
		Utrecht	Noord- Holland	Zuid- Holland	Zeeland	Noord- Brabant	Limburg	Buitenland, onbekend
	<i>x 1 000</i>							
Groningen	20	810	530	20	130	0	370	
Friesland	100	780	390	0	140	0	70	
Drenthe	150	380	80	0	60	30	460	
Overijssel	940	1 310	660	0	480	120	1 740	
Flevoland	620	1 660	370	0	110	70	20	
Gelderland	4 600	3 270	3 090	80	3 600	1 480	1 830	
Utrecht	51 620	5 750	4 640	20	1 940	810	870	
Noord Holland	4 480	147 280	6 000	0	1 340	1 180	620	
Zuid Holland	6 160	8 660	193 770	1 540	5 900	800	1 140	
Zeeland	140	110	770	17 290	1 130	100	1 170	
Noord Brabant	1 000	1 740	4 710	2 260	125 510	3 080	5 000	
Limburg	300	690	180	30	1 830	57 690	6 540	
Heel Nederland	70 130	172 440	215 190	21 250	142 170	65 360	19 830	

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/02.

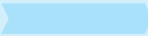
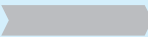
Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.9 Provinciegrens overschrijdende dagtochten naar en vanuit Zuid-Holland, 2001/02

Day trips in which provincial limits were crossed, to and from Zuid-Holland, 2001/02

Legenda: < 500 000 niet weergegeven

Iedere mm dikte van de pijl stelt 1 mln dagtochten voor.

- stroom naar Zuid-Holland
- stroom vanuit Zuid-Holland

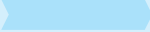
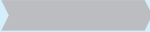
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

7.1.10 Provinciegrens overschrijdende dagtochten naar en vanuit Friesland, 2001/'02

Day trips in which provincial limits were crossed, to and from Friesland, 2001/'02

Legenda: < 500 000 niet weergegeven

Iedere mm dikte van de pijl stelt 1 mln dagtochten voor.

- stroom naar Friesland
- stroom vanuit Friesland

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Tabel 7.1.11
De 20 meest bezochte attractiepunten
Top-twenty of most visited attractions

	1998	2000	2002	2003	2004
	<i>1 000 bezoekers</i>				
1. De Efteling	2 700	2 930	3 415	3 235	3 250
2. Rondvaarten Amsterdam	2 800	3 000	3 000	2 750	2 500
3. Burgers' Zoo (excl. Safaripark)	1 500	1 830	1 620	1 500	1 520
4. Diergaarde Blijdorp	1 340	1 660	1 505	1 550	1 500
5. Noorder Dierenpark	1 700	1 500	1 500	1 500	1 410
6. Van Goghmuseum	760	1 310	1 595	1 340	1 340
7. Attractiepark Slagharen	1 000	1 200	1 200	1 300	1 330
8. Duinrell	1 170	1 210	1 290	1 300	1 310
9. Artis, Aquarium, Planetarium	1 190	1 190	1 230	890	1 080
10. Openluchtmuseum De Zaanse Schans	800	825	900	950	880
11. Ouwehands Dierenpark	580	610	680	825	830
12. Rijksmuseum	1 230	1 120	1 090	840	810
13. Anne Frank Huis	820	880	910	915	750
14. De Keukenhof	830	800	700	655	740
15. Dolfinarium	1 040	1 080	.	.	720
16. Dierenpark Amersfoort	650	700	635	680	690
17. Madurodam	900	950	775	660	630
18. Sexmuseum 'Venustempel'	.	500	520	520	530
19. Safaripark Beekse Bergen	480	510	550	500	530
20. Koningin Julianatoren, Apeldoorn	.	400	450	450	450

Bron: NBTC.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: Het bezoek aan toeristische attracties en evenementen, analyse 1997-2004.

In deze lijst zijn nationaal bekende permanente attractieparken, dierentuinen en musea opgenomen, waar via entreebetalingen cijfers over aantallen bezoekers kunnen worden verkregen. De cijfers zijn opgegeven door de bedrijven zelf.

Frequentie: jaarlijks.

Financieel

Tabel 7.2
Uitgaven voor dagtochten, 2001/02
Expenditure on day trips, 2001/02

	Totaal van alle dagtochten				Gemiddeld per persoon per dagtocht			
	entree- en deel- name- kosten	con- sump- tie- kosten	reis- kosten	totaal	entree- en deel- name- kosten	con- sump- tie- kosten	reis- kosten	totaal
	<i>mln euro</i>				<i>euro</i>			
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	128	148	64	340	2,22	2,56	1,10	5,87
<i>Sport en sportieve recreatie</i>	723	939	308	1 970	2,38	3,09	1,01	6,48
w.o. Wandelen	25	191	91	306	0,37	2,90	1,38	4,65
Fietsen	16	160	28	204	0,34	3,35	0,59	4,27
Golfen	76	50	17	143	12,25	7,98	2,69	22,92
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	172	62	29	263	5,13	1,87	0,86	7,85
Overig	434	476	143	1 054	2,87	3,16	0,95	7,00
Toeschouwer/begeleider bij sport	108	163	76	347	3,00	4,52	2,09	9,61
Toeren	30	132	121	283	1,39	6,13	5,66	13,18
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	442	719	358	1 519	4,11	6,69	3,34	14,14
Recreatief winkelen	61	563	270	893	0,54	4,99	2,39	7,92
<i>Uitgaan</i>	1 030	3 872	442	5 345	4,61	17,32	1,98	23,90
Film, toneel, concert e.d.	631	423	104	1 158	10,87	7,29	1,79	19,95
Uit eten, café, disco e.d.	399	3 449	338	4 186	2,41	20,83	2,04	25,29
Overig (verenigingen, hobby's)	324	289	154	766	2,83	2,53	1,35	6,71
Totaal	2 863	6 845	1 803	11 511	2,92	6,97	1,84	11,73

N.B. Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2001/'02.

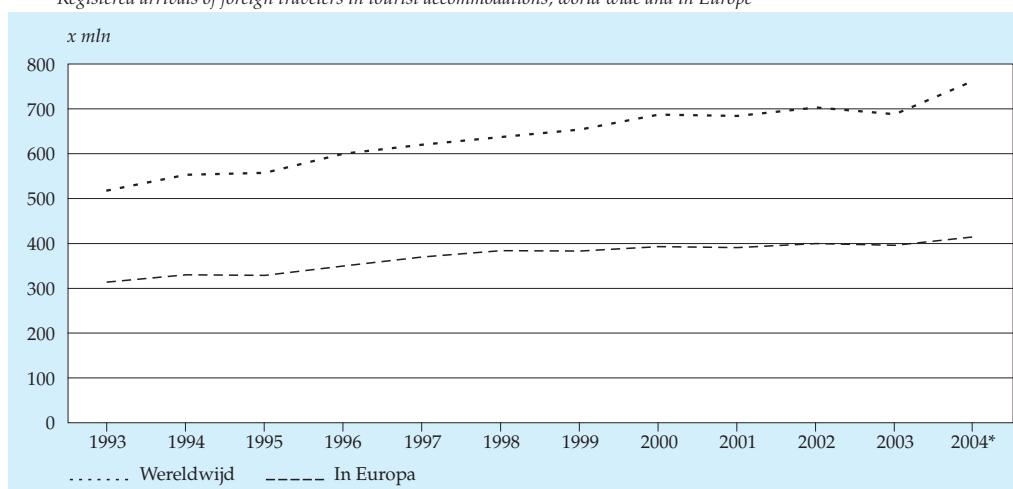
Inlichtingen: CBS 0900 0227.
 Frequentie: vijfjaarlijks.

8. Internationaal toerisme

Algemeen

8.1.1 Geregistreerde aankomsten van buitenlandse reizigers in logiesaccommodaties, wereldwijd en in Europa *Registered arrivals of foreign travelers in tourist accommodations, world wide and in Europe*

Bron: World Tourism Organization.

Tabel 8.1.2
Deelname van de bevolking aan (lange) vakanties in enkele landen
Participation of the population in (long) holidays in some countries

	Jaar van onderzoek	Onderzochte bevolking	Minimaal aantal nachten	Deelname aan vakanties (%)
België	2004	0-74 jaar	1	70
Denemarken	1999			60
Duitsland	2004	> 14 jaar	4	77
Finland	1999	15-74 jaar	1	88
Frankrijk	2001	> 14 jaar	1	73
Griekenland	1997			75
Groot-Brittannië	1998	hele bevolking	4	60
Ierland	2000			38 ¹⁾
Italië	1999	> 17 jaar		55
Luxemburg	1999			75
Nederland	2004	hele bevolking	1	81
Noorwegen	1998			66
Oostenrijk	1999		4	50
Portugal	2000	> 14 jaar	1	53
Spanje	1999			50
Zweden	1998	0-74 jaar	.	70
Zwitserland	1998			72

¹⁾ Alleen binnenlandse vakanties.

Bron: Diverse vakantieonderzoeken; bewerking NBTC.

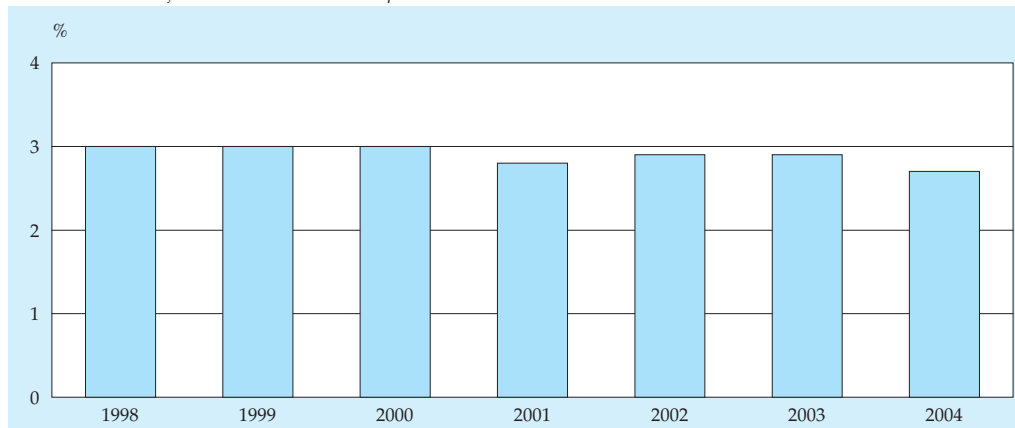
Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: vakantieonderzoeken van het betreffende land.

Frequentie: per land verschillend.

8.1.3 Marktaandeel van Nederland in het Europese internationaal toerisme¹⁾

Market share of the Netherlands in the European international tourism

¹⁾ Marktaandeel: in de meeste Europese landen is, op steekproefbasis, onderzocht hoeveel reizen naar het buitenland gemaakt zijn en naar welke landen. Het deel daarvan naar Nederland is het marktaandeel.
 Europa als bestemming: alle Europese landen, incl. de Baltische staten, Rusland, Wit-Rusland, Moldavië, Oekraïne, Turkije, Cyprus, Armenië en Georgië; excl. Azerbeidzjan en Kazakstan.

Bron: ETM.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

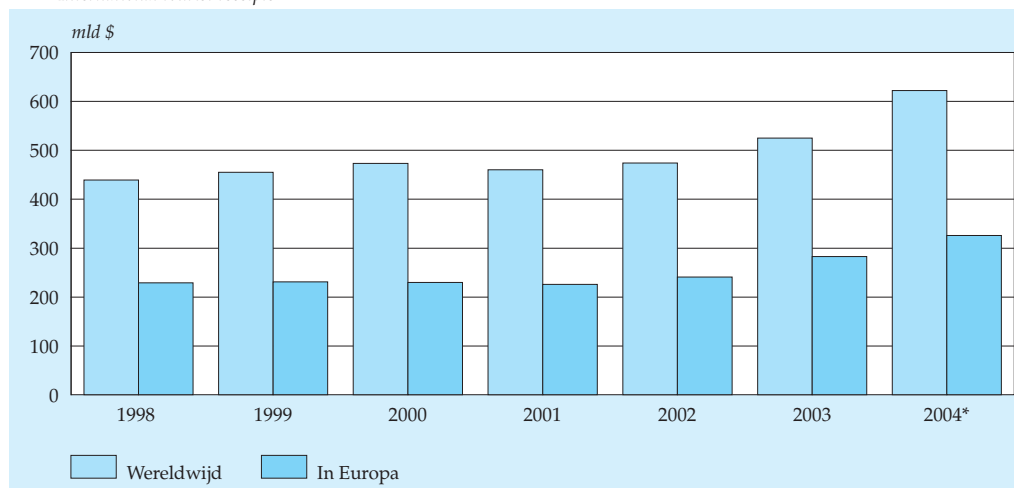
Voornaamste publicatie: European Travel Monitor.

Frequentie: jaarlijks.

Financieel

8.2.1 Ontvangsten uit het reisverkeer International tourist receipts

Bron: WTO.

Tabel 8.2.2
Ontvangsten uit en uitgaven aan reisverkeer per land, 2003
International tourists receipts and expenditure by country, 2003

	Ontvangsten	Uitgaven
	mln euro	
België	8 598	12 822
Denemarken	5 568	7 041
Duitsland	24 307	68 413
Finland	2 003	2 546
Frankrijk	39 170	24 933
Griekenland	11 317	2 523
Groot-Brittannië	24 062	51 267
Ierland	4 099	4 980
Italië	33 019	21 710
Nederland	9 781	15 450
Noorwegen	2 687	6 777
Oostenrijk	14 877	12 438
Portugal	7 336	2 859
Spanje	44 174	8 762
Zweden	5 609	8 774
Zwitserland	9 862	7 901

Bron: WTO.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.
Voornaamste publicatie: Tourism Market Trends 2004, Europe.
Frequentie: jaarlijks.

Tabel 8.2.3
Ontvangsten uit en uitgaven aan internationaal reisverkeer per hoofd van de bevolking per land, 2003*
International tourists receipts and expenditure per capita per country, 2003*

	Ontvangsten	Uitgaven
	<i>euro</i>	
België	832	1 241
Denemarken	1 032	1 305
Duitsland	295	830
Finland	385	489
Frankrijk	651	414
Griekenland	1 065	237
Groot-Brittannië	400	853
Ierland	1 044	1 269
Italië	569	374
Nederland	603	952
Noorwegen	590	1 488
Oostenrijk	1 823	1 524
Portugal	700	273
Spanje	1 098	218
Zweden	625	978
Zwitserland	1 331	1 067

Bron: WTO.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.

Voornaamste publicatie: Tourism Market Trends 2004, Europe.

Frequentie: jaarlijks.

Tabel 8.2.4
Ontvangsten uit het internationaal reisverkeer als percentage van het bruto binnenlands product (BBP) en per aangekomen buitenlandse gast, 2003*
Ratio of the international tourists receipts to the Gross Domestic Product and per inbound tourist, 2003*

	BBP	Ontvangsten per gast
	%	euro
België	2,7	1 285
Denemarken	2,4	2 762
Duitsland	1,0	1 322
Finland	1,1	770
Frankrijk	2,3	444
Griekenland	6,2	810
Groot-Brittannië	1,3	974
Ierland	2,5	644
Italië	2,1	834
Nederland	1,8	1 065
Noorwegen	1,2	822
Oostenrijk	5,5	780
Portugal	4,7	627
Spanje	5,0	852
Zweden	1,8	735
Zwitserland	2,9	1 510

Bron: WTO/OESO.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.
 Voornaamste publicatie: Tourism Market Trends 2004, Europe.
 Frequentie: jaarlijks.

9. De economische betekenis van toerisme in Nederland

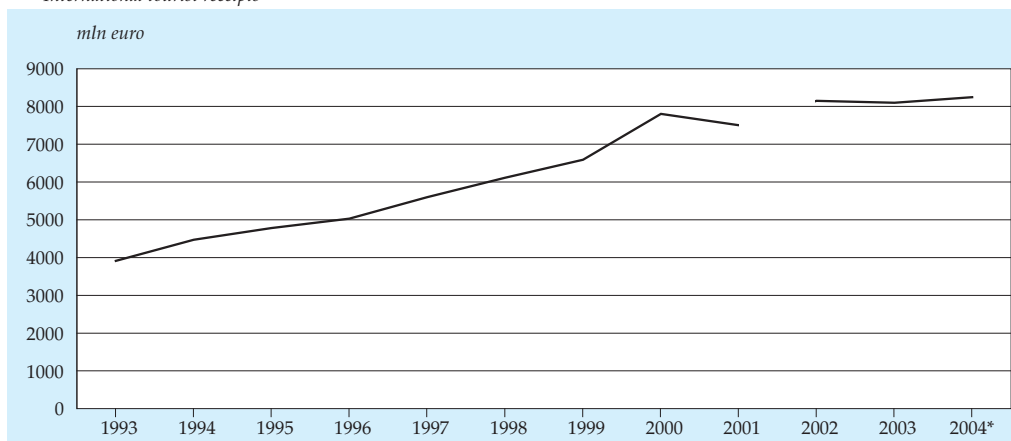
Tabel 9.1
Ontvangsten uit het reisverkeer naar land van herkomst
International tourist receipts by country of residence

	2002	2003	2004*
	<i>mln euro</i>		
EU euro-zone	5 107	5 075	5 052
EU 25 landen		6 480	6 505
België	574	698	737
Denemarken	68	82	88
Duitsland	3 497	3 432	3 286
Finland	34	26	29
Frankrijk	300	313	338
Griekenland	22	20	26
Groot-Brittannië	1 317	1 186	1 216
Ierland	124	66	58
Italië	229	248	199
Luxemburg	39	24	21
Oostenrijk	66	35	36
Portugal	37	23	27
Spanje	185	194	213
Zweden	86	74	70
Zwitserland	75	84	103
Verenigde Staten	664	529	561
Canada		58	71
Japan	212	89	93
Overige landen	709	739	915
Totaal	8 150	8 099	8 248

Bron: CBS.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.
 Voornaamste publicatie: CBS/Statline.
 Frequentie: per kwartaal.

9.2 Ontvangsten uit het reisverkeer
International tourist receipts

Bron: De Nederlandsche Bank/CBS.

Tabel 9.3
Toeristische bestedingen in Nederland, 2002
Touristic expenditure in the Netherlands, 2002

	Bestedingen
	<i>mld euro</i>
Binnenlands toerisme	23,5
Toeristische dagtochten	11,5
Toeristische verblijven	2,9
Zakelijke dagtochten	8,2
Zakelijke verblijven	0,9
Inkomend toerisme	8,1
Toeristische dagtochten	2,3
Toeristische verblijven	2,3
Zakelijke dagtochten	0,1
Zakelijke verblijven	1,0
Overig	2,4
Uitgaand toerisme	2,5
Toeristisch-recreatieve goederen	1,7
Totaal	35,8

Bron: NBTC.

Inlichtingen: NBTC (070) 370 57 05.
 Voornaamste publicatie: Kerncijfers Toerisme & Recreatie.
 Frequentie: jaarlijks.

Tabel 9.4
Aanbod van kenmerkende toeristische diensten van Nederland, 1999
Domestic supply and internal tourism consumption, 1999

Diensten	Totaal aanbod door					Toeristisch aandeel ²⁾
	toeristische bedrijfs- takken ¹⁾	overige bedrijfs- takken	invoer	product- gebonden subsidies minus belastingen	totaal	
	<i>mln euro</i>					<i>%</i>
Logiesaccommodatie	1 941	21	0	0	1 962	
w.o. aan toeristen ²⁾	1 846	21	0	0	1 867	95
Maaltijd en dranken	9 697	121	0	0	9 818	
w.o. aan toeristen ²⁾	8 696	0	0	0	8 696	89
Vervoersdiensten	8 726	5	757	-1 109	8 379	
w.o. aan toeristen ²⁾	6 176	2	757	-296	6 638	79
Reisorganisaties etc.	1 056	22	93	0	1 171	
w.o. aan toeristen ²⁾	860	22	93	0	975	83
Amusement en cultuur	4 477	69	284	-219	4 611	
w.o. aan toeristen ²⁾	1 151	15	127	-97	1 196	26
Sport en recreatie	2 930	179	0	25	3 134	
w.o. aan toeristen ²⁾	1 656	120	0	-31	1 745	56
Totaal kenmerkende toeristische diensten	28 827	417	1 134	-1 303	29 075	
w.o. aan toeristen ²⁾	20 385	180	977	-425	21 117	73
Toeristisch bruto binnenlands product ³⁾	9 320					
als % van het totaal BBP	2,5					

¹⁾ Toeristische bedrijfstakken: Logiesverstrekkers; maaltijd- en drankverstrekking; vervoer; reisbureaus enz.; amusement en cultuur; sport en overige recreatie (incl. bioscoop).

²⁾ Toeristisch aandeel is het percentage aanbod aan toeristen van het totale aanbod.

³⁾ Het Toeristisch Bruto Binnenlands Product (BBP) is gelijk aan de totale toegevoegde waarde voortgebracht door geleverde toeristische diensten voor zover deze uiteindelijk door toeristen worden geconsumeerd, inclusief het saldo van productgebonden belastingen en subsidies.

Bron: Satellietrekening Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Satellietrekeningen voor het Toerisme, Nederland, 1999.

<http://www.cbs.nl/nl/publicaties/publicaties/maatschappij/toerisme-recreatie-sport/satellietrekeningen1999.pdf>

Tabel 9.5
Gebruik van kenmerkende toeristische diensten van Nederland, 1999
Use of characteristic tourism products of the Netherlands, 1999

Diensten	Zakelijke reizigers		Recreatieve toeristen		Overig gebruik ³⁾	Interne toeristische consumptie ⁴⁾
	zonder overnachting	met overnachting	zonder overnachting	met overnachting		
<i>mln euro</i>						
A. Gebruik door niet-ingezetenen						
Logiesaccommodatie		319		502		
Maaltijd en dranken	40	331	207	581		
Vervoersdiensten	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾		
Reisorganisaties enz.	0	0	0	0		
Amusement en cultuur	0	10	40	58		
Sport en recreatie	0	5	11	19		
Totaal kenmerkende toeristische diensten	40	665	258	1 160		
B. Gebruik door inwoners ²⁾						
Logiesaccommodatie		216		830	0	1 867
Maaltijd en dranken	1 285	204	5 050	998	0	8 696
Vervoersdiensten	325	584	480	2 346	0	6 638
Reisorganisaties enz.	7	88	20	651	209	975
Amusement en cultuur	166	0	799	43	80	1 196
Sport en recreatie	0	0	1 699	2	9	1 745
Totaal kenmerkende toeristische diensten	1 783	1 092	8 048	4 870	298	21 117

¹⁾ De transportkosten van de buitenlandse toeristen in Nederland zijn niet bekend. De totale transportkosten van deze 4 categorieën zijn 2 903 miljoen euro. De totale kosten in de tabel (de kolomtotalen) van deze categorieën zijn dus exclusief transportkosten.

²⁾ Omvat ook het gebruik van Nederlandse diensten voor een buitenlandse reis.

³⁾ Overig gebruik omvat onder meer consumptie in natura en het gebruik van Nederlandse toeristische diensten in het buitenland door buitenlanders (zoals van reisorganisaties of muziektopredens).

⁴⁾ Consumptie door binnenlandse en inkomende toeristen en reizigers.

Bron: Satellietrekening Toerisme.

Inlichtingen: CBS 0900 0227.

Voornaamste publicatie: Satellietrekeningen voor het Toerisme, Nederland, 1999.

<http://www.cbs.nl/nl/publicaties/publicaties/maatschappij/toerisme-recreatie-sport/satellietrekeningen1999.pdf>

Tabel 9.6
Werkgelegenheid in de sector toerisme en recreatie, 31 december 2003*
Employment in the tourism and recreation sector, December 31st 2003*

SBI-code	Bedrijfsklasse,-subklasse	Banen van werknemers		
		Totaal	Mannen	Vrouwen
<i>x 1 000</i>				
551	Hotels, pensions en conferentie-oorden	42,4	20,5	21,9
552	Kampeerterrijnen en overige logiesvormen ¹⁾	14,9	6,0	9,0
553,554	Café's en restaurants	168,7	82,6	86,0
555	Kantines en catering	32,6	11,4	21,1
6010	Passagiersvervoer per spoor ²⁾	37,7	31,2	6,4
6022, 6023	Passagiersvervoer over de weg ³⁾	42,4	31,2	11,2
61102, 61204	Passagiersvervoer over water	3,6	2,7	0,9
620	Passagiersvervoer door de lucht	x	x	x
632	Dienstverlening voor het (personen)vervoer	x	x	x
633	Reisorganisatie en -bemiddeling; informatieverstrekking voor toerisme	21,0	4,6	16,5
711, 712	Verhuur van personenauto's en andere transportmiddelen ⁴⁾	7,7	5,4	2,3
9231	Beoefening van kunst	9,0	5,0	4,1
9232	Theaters e.d.; dienstverlening voor kunstbeoefening	10,6	5,9	4,8
9252	Kunstgalerieën en -expositieruimten, musea en monumentenzorg	5,7	2,7	3,0
9253	Dieren- en plantentuinen; natuurbehoud	3,8	2,3	1,5
9261-2,4	Sport, excl. binnensport	29,4	16,9	12,5
9233, 927	Recreatie	15,5	8,9	6,6
** ⁵⁾	Overige ⁵⁾	15,0	7,7	7,4

CBS: Statistiek Werkgelegenheid en lonen.

¹⁾ Jeugdherbergen, kampeerterrijnen, vakantiehuisjes, -bungalowparken enz.

²⁾ Inclusief openbaar personenvervoer over de weg.

³⁾ Exclusief openbaar personenvervoer over de weg.

⁴⁾ Inclusief verhuur van vrachtauto's, schepen voor beroepsvaart (niet voor pleziervaart) en vliegtuigen.

⁵⁾ **: 71402 Overig: Verhuur van sport- en recreatie-artikelen,

71405 Verhuur van overige roerende goederen (niet videotheken, verhuur van leesportefeuilles, kleding, huisraad),

7481 Fotografie en ontwikkelen van foto's en films,

74872 Organiseren van beurzen, tentoonstellingen e.d.,

9305 Overige dienstverlening, n.e.g.: dierenasielen, sexindustrie, gidsen, paragnosten, enz.

Externe bronnen en relevante organisaties

Algemeen of meerdere terreinen omvattend

Internationaal

Eurostat
Bâtiment Jean Monnet
Rue Alcide de Gasperi
L-2920 Luxemburg
Luxemburg
Tel. 00 - 352 - 4301-33444
Fax 00 - 352 - 4301-35349
<http://europa.eu.int/comm/eurostat>
estat-infodesk@cec.eu.int

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
2, rue André-Pascal
75775 Paris Cedex 16
Frankrijk
Tel. 00 - 33 - 1 - 45 24 82 00
Fax 00 - 33 - 1 - 45 24 85 00
<http://www.oecd.org>

World Tourism Organization (WTO-OMT)
Capitán Haya, 42
28020 Madrid
Spanje
Tel. 00 - 34 - 91 - 5 67 81 00
Fax 00 - 34 - 91 - 57 13 733
<http://www.world-tourism.org>
omt@world-tourism.org

World Tourism and Travel Council (WTTC)
1-2 Queen Victoria Terrace
Sovereign Court
London E1W 3HA
Verenigd Koninkrijk
Tel. 00 - 44 - 870 727 9882
Fax 00 - 44 - 870 728 9882
www.wttc.org
enquiries@wttc.org

Nationaal

Sociaal en Cultureel Planbureau
Parnassusplein 5
Postbus 16164
2500 BD 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 70 00
fax (070) 340 70 44
<http://www.scp.nl>

Stichting Recreatie
Raamweg 19
2596 HL 's-Gravenhage
Tel. (070) 427 54 54
Fax (070) 427 54 13
<http://www.stichtingrecreatie.nl>
secretariaat@kicrecreatie.agro.nl

Toerisme en recreatie

Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen (ANVR)
Rijnzathe 8d
Postbus 55
3454 ZH De Meern
Tel. (030) 669 70 33
Fax (030) 669 70 34
<http://www.anvr.nl>

Alterra Afdeling Ecosystemen, of Afdeling Landschap
Droevendaalsesteeg 3
Postbus 47
6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 47 47 00
Fax (0317) 419 000
<http://www.alterra.nl>
info@alterra.nl

ANWB Afdeling Toerisme en recreatie
Wassenaarseweg 220
Postbus 93200
2509 BA 's-Gravenhage
Tel. (070) 314 71 47
Fax (070) 314 69 69
<http://www.anwb.nl>

Bedrijfschap Horeca en Catering
Baron de Coubertinlaan 6
Postbus 121
2700 AC Zoetermeer
Tel. (079) 368 07 07
Fax (079) 361 73 12
<http://www.BHenC.nl>
ish@BHenC.nl

Koninklijk Horeca Nederland (KHN)
Pelmolenlaan 10
Postbus 566
3440 AN Woerden
Tel. (0348) 48 94 89
Fax (0348) 48 94 00
www.kon-horeca.nl
info@horeca.org

Ministerie van Economische Zaken
Directie Ruimtelijk Economisch Beleid
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage
Tel. (070) 379 89 11
Fax (070) 347 40 81
<http://www.minez.nl>
ezinfo@postbus51.nl

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Directie Groene Ruimte en Recreatie
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage
Tel. (070) 378 68 68
Fax (070) 378 61 00
<http://www.minlnv.nl>

Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT)
Paardeweide 5d
4824 EH Breda
Tel. (076) 542 06 00
Fax (076) 542 07 20
<http://www.nrit.nl>
info@nrit.nl

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen
Vlietweg 15
Postbus 458
2260 MG Leidschendam
Tel. (070) 370 57 05
Fax (070) 320 16 54
<http://www.holland.com>

Vereniging van Recreatie Ondernemers in Nederland (Recron)
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel. (0343) 52 47 00
Fax (0343) 52 47 01
<http://www.recron.nl/>
info@recron.nl

Sport en recreatie-instellingen

Hiswa Vereniging
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen-Rijsenburg
Tel. (0343) 52 47 24
Fax (0343) 52 47 25
<http://www.hiswa.nl/vereniging>
hiswa@hiswa.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Directie Sport
Parnassusplein 5
Postbus 20350
2500 EJ 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 79 11
Fax (070) 340 78 34
<http://www.minvws.nl>

Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)
Papendallaan 60
Postbus 302
6800 AH Arnhem
Tel. (026) 483 44 00
Fax (026) 482 12 45
<http://www.sport.nl>
info@noc-nsf.nl

Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken

Begrippen

Bestedingen van huishoudens

Bestedingen van huishoudens bestaan uit de waarden van goederen en diensten die in de onderzoeksperiode door ingezeten huishoudens zijn aangeschaft (totale aankoopprijs) in Nederland of in het buitenland ter bevrediging van individuele behoeften of wensen (niet-productieve doeleinden). Daartoe behoren ook de aan consumptie gerelateerde overdrachten aan de overheid en aan instellingen zonder winstoogmerk. Betalingen die al in mindering zijn gebracht op het inkomen (bijv. premie ziektekostenverzekeringen en alimentatie) worden niet tot de bestedingen gerekend. Uitgaven in de spaar- en beleggings sfeer zijn ook geen onderdeel van de bestedingen. Verder worden ook de hypotheeklasten en de aanschaf van de eigen woning niet tot de bestedingen gerekend; bij eigenaar-bewoners behoort in plaats daarvan wel de (bruto) huurwaarde van de eigen woning tot de bestedingen. De bruto huurwaarde is de huur die verschuldigd zou zijn als de betreffende woning zou worden gehuurd. De definitie van huurwaarde is m.i.v. het BudgetOnderzoek 2000 gewijzigd (zie hieronder).

De bestedingen zijn ingedeeld naar functie: goederen en diensten die in een bepaalde behoefte voorzien, zijn in dezelfde groep ingedeeld. Zo zijn bijv. bestedingen aan benzine ingedeeld bij verkeer en vervoer en bestedingen aan huur bij woning. In budgetonderzoeken worden de bestedingen aan bepaalde categorieën goederen en diensten systematisch onderschat. Voorbeelden hiervan zijn de categorieën horeca, vermaak, alcoholica en tabakswaaren.

In 2000 is in het Budgetonderzoek de component 'huurwaarde van de woning' in de bestedingen veranderd. Hiervoor werd in de jaren '90 uitgegaan van taxaties van makelaars. Met ingang van 2000 wordt bij de raming van de huurwaarde van de woning aangesloten bij de methode van Nationale Rekeningen waarbij wordt uitgegaan van de huur van een vergelijkbare huurwoning volgens een negental kenmerken. Voor meer details hierover wordt verwezen naar de toelichting in de CBS Database StatLine: www.cbs.nl/StatLine/ Arbeid, inkomen en sociale zekerheid/ Inkomen, bestedingen en vermogen/ Bestedingen/ Bestedingen uitgebreid huishoudkenmerken.

Bestemming

Bij vakanties is het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht aangemerkt als het vakantieland. Bij de binnenlandse vakanties is de bestemming met behulp van gemeentecodes vastgelegd. Bij de buitenlandse vakanties zijn alle landen op de wereld afzonderlijk gecodeerd en is binnen een aantal landen

onderscheid gemaakt naar toeristengebied. Bij een gelijk aantal overnachtingen op meerdere plaatsen is die locatie genoteerd, welke het verst van de woonplaats van de respondent ligt.

Bij dagtochten is de bestemming de plaats waar men is geweest of, indien meerdere plaatsen zijn aangedaan, de plaats die het verst van het vertrekadres ligt. Wanneer een respondent geen plaatsnaam kon noemen is gevraagd naar de provincie.

Dagtocht

Iedere recreatieve activiteit waarvoor men ten minste twee uur van huis is, zonder dat daarbij een overnachting plaatsvindt.

Wel een dagtocht zijn uitstapjes vanuit de eigen woning, school, kantoor of fabriek, en uitstapjes vanuit de woning van familie, kennissen of vrienden – waar men al dan niet logeert – indien deze zelf aanwezig zijn. Geen dagtocht zijn bezoek aan familie, kennissen of vrienden, en uitstapje vanuit een vakantieadres: hotel, pension, recreatiebungalow, camping, tweede woning, (sta)caravan, ‘geruilde’ woning e.d.

Een dagtocht kan bestaan uit maximaal drie opeenvolgende recreatieve activiteiten, bijv. museumbezoek, een rondvaart maken, uit eten. Als tijdens een dagtocht meer dan één activiteit is ondernomen, wordt de activiteit die het langste heeft geduurd als de belangrijkste aangemerkt.

Iedere ‘dagtocht’ staat voor één dagrecreant. Als een gezin van vier personen gezamenlijk een dagje naar een attractiepark gaat, dan zijn dat vier dagtochten.

Duur van de dagtocht

De duur van dagtochten is berekend met behulp van de door de respondent opgegeven vertrek- en terugkomsttijden. Een dagtocht duurt minimaal twee uur.

Gast

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een gast is een bezoeker die één of meer nachten achtereenvolgend in een logiesaccommodatie verblijft.

Navolgende personen tellen niet mee voor de statistiek logiesaccommodaties:

- Vaste gasten, d.w.z. bezoekers die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijven.
- Bezoekers die een vaste standplaats op een kampeerterrein of een huisje voor langer dan twee maanden hebben gehuurd.
- Asielzoekers, ook niet als ze korter dan twee maanden in een accommodatie verblijven.

Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.

Georganiseerde reis

Een reis in het kader van een vakantie waarbij logies en/of vervoer geboekt zijn bij:

- een reisbureau of ANWB-kantoor;
- een bank, warenhuis, postkantoor, VVV-kantoor, vakantieboekingscentrale van de VVV;
- een boekingscentrale van een hotel- of bungalowketen;
- rechtstreeks bij een reisorganisatie (vervoersmaatschappij, accommodatieverschaffer of andere bemiddelende instantie).

Groepsaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Een accommodatie met ten minste 20 slaappleaatsen die logies overwegend aan personen in groepsverband (geen gezinsverband zijnde) verstrekt, met slaapgelegenheden in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten, die gasten mogelijk met 'vreemden' moeten delen. Tot groepsaccommodaties worden gerekend: kampeerboerderijen, vakantiehuizen, kindervakantiehuizen, scoutinghuizen, natuurvriendenhuizen, tentenkampen en logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra en maneges.

Hotel

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een accommodatie met slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten. Ook appartementen met hoteldienstverlening behoren hiertoe.

Hoteldienstverlening

Dit is het gedurende het verblijf schoonhouden van kamers en opmaken van bedden. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice.

Huisjescomplex (of huisjesterrein)

Dit is een complex met slaappleaatsen, bestaande uit een aantal zomerhuisjes, (vakantie)bungalows of (vakantie)appartementen, die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn. Als bungalow of zomerhuisje worden in dit verband ook appartementen zonder hoteldienstverlening beschouwd, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw.

Niet als huisjescomplexen worden beschouwd:

- complexen tweede woningen waarvan de individuele woningen in eigendom zijn van afzonderlijke particulieren en die niet hoofdzakelijk beschikbaar zijn voor verhuur door de exploitant van het complex;

- complexen appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening; deze worden beschouwd als (appartementen)hotel.

Jeugdaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Als zodanig worden beschouwd jeugdhôtels en jeugdherbergen.

Jeugdherberg

Een accommodatie met ten minste vijf slaappleaatsen voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.

Jeugdhôtel

Hotel met ten minste vijf slaappleaatsen voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen.

Kampeerterein

Voor hoofdstuk 5:

Terrein of een deel van een terrein met ten minste 20 toeristische slaappleaatsen en met wasgelegenheid en toiletten, waarop kan worden overnacht in tenten, toer-caravans, kampeerauto's, stacaravans, tenthuisjes of trekkershutten.

Korte vakantie

In 2001 en eerder: verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen anders dan bij familie of kennissen thuis doorgebracht.

Vanaf 2002: verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Lange vakantie

In 2001 en eerder: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen anders dan bij familie of kennissen thuis doorgebracht.

Vanaf 2002: een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Logiesaccommodatie

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een ruimte, zowel overdekt als in de open lucht, die bestemd, ingericht en in gebruik is voor het tegen betaling overnachten door gasten. Een accommodatie kan meerdere logiesvormen aanbieden. In deze publicatie worden als logiesaccommodatie aangemerkt: hotels en pensions, jeugdaccommodaties (jeugdhotels en jeugdherbergen), groepsaccommodaties, huisjescomplexen, kampeerterreinen en mengvormen van deze accommodaties.

Mengvormen

In de praktijk komen de hierboven vermelde logiesvormen vaak in combinatie voor. Wordt een combinatie aangetroffen van hotel/pension met een andere logiesvorm, waarbij de slaappleatscapaciteit in beide sectoren boven de gestelde waarnemingsgrens ligt, dan wordt de accommodatie beschouwd en behandeld als twee accommodaties. Bij een mengvorm van kampeerterreinen, huisjescomplexen en/of groepsaccommodaties worden alleen die onderdelen waargenomen die boven de waarnemingsgrens liggen.

Logiesvorm

Voor de hoofdstukken 1, 2 en 3:

Als van meerdere logiesvormen gebruik is gemaakt, wordt die vorm genoteerd waarin de meeste nachten zijn doorgebracht.

Bij de *Seizoenrecreatieve logiesvormen* zijn ondergebracht: een zomerhuisje, vakantie-bungalow, tweede woning, stacaravan, kajuitboot of volkstuinthuisje of boot in het bezit van het huishouden en een eigen tent, bungalowtent, tourcaravan, vouwcaravan of vouwwagen of tent op een vaste seizoen- of jaarplaats.

Bij de *toeristische logiesvormen* zijn tot en met 2001 ondergebracht: hotel en pension, appartement, kamer zonder pension, gehuurd zomerhuisje, bungalow, tweede woning, eerste woning van een particulier, gehuurde caravan of vouwwagen, tent, kampeerauto, kamphuis, jeugdherberg, kampeerboerderij, gehuurde boot, overige logiesvormen.

Met ingang van 2002 worden de toeristische logiesvormen als volgt ingedeeld:

- Woning van familie, vrienden of kennissen;
- Woning van een andere particulier;
- Hotel;
- Pension, bed & breakfast;
- Appartement;
- Zomerhuisje, vakantiebungalow (gehuurd);
- Tent, bungalowtent;
- Caravan, vouwwagen, camper;
- Boot (cruiseschip en gehuurde zeilboot of motorjacht);
- Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie;
- Overige logiesvormen.

Niet-georganiseerde reis

Een vakantiereis waarbij men:

- het logies rechtstreeks bij de eigenaar boekte;
- of zonder te reserveren op pad ging;
- of op een vaste seizoen- of jaarplaats verbleef;
- of in een eigen recreatief onderkomen verbleef.

Overnachting (of nacht)

Elke nacht die een gast doorbrengt in een logiesaccommodatie, voor zover dit er geen is van een vaste gast in een hotel of pension of van een vaste huurder van een huisje of vaste standplaats op een kampeertrein.

Participatie, deelname

Het aandeel van de bevolking (of een categorie daaruit) dat in de periode waarop de analyse betrekking heeft ten minste eenmaal een vakantie heeft doorgebracht.

Passant

Een passant (in een hotel) overnacht niet.

Pension

Een accommodatie met tenminste vijf slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking anders dan per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten doch niet aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten.

Recreatieve activiteiten (Dagrecreatie)

Dit zijn alle activiteiten die iemand voor zijn plezier onderneemt. Bijvoorbeeld: een dagje naar het strand of pretpark, wandelen, sporten, bezoek aan museum, theater of café, een rondvaart, de wekelijkse zangavond, uit eten gaan, winkelen voor het plezier.

Reisverkeer

Met ingang van 2002 worden financiële gegevens met betrekking tot inkomend en uitgaand reisverkeer niet meer samengesteld door De Nederlandsche Bank, maar door het CBS. Elk kwartaal publiceert het CBS voortaan in Statline cijfers over de invoer resp. de uitvoer van reisverkeersdiensten van Nederland uit/naar de belangrijkste partnerlanden, verbijzonderd naar privé dan wel zakelijk verkeer. Het onderdeel reisverkeer binnen de diensten verschilt van de meeste internationale diensten omdat de consument het kenmerkende karakter geeft aan het reisverkeer. De consument (of de reiziger) gaat naar een andere economie om goederen en/of diensten te verkrijgen. Daarom is reisverkeer, in afwijking van de meeste overige diensten, geen specifiek product, maar veel meer een scala van goederen en dien-

sten die de reiziger in het buitenland gebruikt. Het uitgaande reisverkeer is de invoer van de dienst: de Nederlandse reiziger in het buitenland. Het inkomende reisverkeer is de uitvoer van de dienst: de buitenlandse reiziger in Nederland.

Een reiziger is een individu dat korter dan een jaar verblijft in een land waarvan hij/zij geen ingezetene is.

Reisverkeer omvat alle goederen en diensten die tijdens het reisverblijf zijn verkregen. De meest voorkomende goederen en diensten zijn logies, voedingsmiddelen, drank, amusement en vervoer binnen de bezochte landen, en cadeaus, souvenirs en andere artikelen die aangekocht zijn voor het eigen gebruik van de reiziger en die meegenomen worden uit het bezochte land.

Uitgesloten is internationaal passagiersvervoer, een onderdeel van vervoersdiensten. Vakantiegangers betalen vaak één prijs voor de gehele reis en kunnen vaak geen onderscheid maken tussen accommodatie-uitgaven en transportuitgaven. In overleg met de reisbranche heeft het CBS hiervoor correctiefactoren gekwantificeerd.

Inkomend reisverkeer

Een eigen bron over het niveau van de bestedingen van buitenlanders in Nederland is nog niet voorhanden. Het CBS baseert zich daarom nog op de cijfers van De Nederlandsche Bank. Deze cijfers over 2001 zijn voor de jaren vanaf 2002 geëxtrapoleerd aan de hand van gegevens uit de Statistiek Logiesaccommodaties en de waardemutaties van privé-bestedingen van buitenlanders in Nederland volgens Nationale Rekeningen.

Seizoen

Bij het Continu Vakantie Onderzoek omvat de zomerperiode 22 weken in de maanden mei–september. De winterperiode omvat de overige 30 weken.

Winterperiode: oktober–april van het jaar daaropvolgend

Zomerperiode: mei–oktober

De dag waarop een vakantie begint is bepalend voor de toedeling aan een bepaald seizoen.

Voor het onderzoek Dagrecreatie is de volgende indeling gebruikt:

Winter: december 2001–februari 2002;

Voorjaar: maart 2002–mei 2002;

Zomer: juni 2002–augustus 2002;

Herfst: september 2002–november 2002.

Slaapplaats

Ieder bed of andere ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld. Bijzetbedden in hotels worden niet meegeteld; bedden in dependances wel. Op kampeerterreinen telt een standplaats voor vijf slaapplaatsen. Vast verhuurde standplaatsen en vast verhuurde huisjes worden niet meegeteld.

Slaapplaatsbezettingsgraad

Voor hoofdstuk 5:

Dit is het aantal overnachtingen in een bepaalde periode gedeeld door het product van het aantal slaappleaatsen en het aantal dagen van de betreffende periode (bruto slaapplaatsbezettingsgraad). De netto bezettingsgraad gaat uit van de capaciteit in accommodaties die op dat moment geopend zijn voor gasten. Een voorbeeld:

Stel dat het aantal overnachtingen in januari, februari en maart respectievelijk 1 000, 1 200 en 1 800 bedraagt en het aantal slaappleaatsen in de geopende accommodaties respectievelijk 100, 120 en 150, dan is de netto bezettingsgraad in het eerste kwartaal $0,36 (= (1\ 000 + 1\ 200 + 1\ 800) / (31 \times 100 + 28 \times 120 + 31 \times 150))$, uitgedrukt als percentage: 36%.

Bij het gebruik van de aldus berekende bezettingsgraad dient men zich te realiseren dat:

- de kamer-, huisjes- en standplaatsbezetting veelal aanmerkelijk hoger is dan de slaapplaatsbezetting, omdat meestal niet alle slaappleaatsen van deze verblijfs-eenheden bezet worden.
- bezetting door vaste gasten in hotels en pensions niet inbegrepen is.

Alleen de netto slaapplaatsbezettingsgraad wordt gepubliceerd.

Toerisme

De activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, voor niet langer dan een (aaneengesloten) jaar, om redenen van vrijetijdsbesteding, zaken en andere doeleinden die niet zijn verbonden met het uitoefenen van activiteiten die worden beloond vanuit de plaats die wordt bezocht.

Buitenlanders die in Nederland komen werken en betaald worden door mensen, organisaties of bedrijven in Nederland tellen dus niet mee als toerist. Zakelijke reizigers op dienstreis of congres tellen wel mee. Binnenlandse reizigers die forensen, vracht vervoeren, of als verkoper reizen tellen niet mee. Verder kunnen we eendaagse (of dag-) en meerdaagse toeristen onderscheiden.

De normale omgeving van een persoon is de directe nabijheid van zijn of haar huis en plaats van werk of studie en andere plaatsen die regelmatig worden bezocht.

Toelichting: deze definitie is weliswaar internationaal geaccepteerd, maar erg algemeen. Elk land vult het anders in met frequentie/tijd en/of afstandscriteria. In Nederland hanteren wij twee criteria waaraan samen moet zijn voldaan: bezoeken die 1) langer duren dan twee uur en 2) gedaan zijn vanuit een recreatief toeristisch of zakelijk toeristisch motief, zijn bezoeken buiten de normale omgeving en dus toeristisch.

Toeristische logiesvorm

Zie onder: Logiesvorm.

Toeristische slaappleaats

Slaappleaats in een toeristische logiesvorm.

Toeristische vakantie

Vakantie waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Uitgaven

Zie: Bestedingen, en Vakantie-uitgaven

Vakantieduur

De vakantieduur omvat de totale duur in dagen van een vakantie, inclusief de dag van vertrek en van terugkeer.

Vakantieganger

Een persoon die een lange of korte vakantie doorbrengt. Achter iedere vakantie staat één vakantieganger.

Vakantieland

Het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht.

Vakantie-uitgaven

Dit zijn de specifieke kosten, die gemaakt zijn voor de vakantie zelf, dat wil zeggen reiskosten, verblijfkosten, uitgaven aan voeding en overige kosten die rechtstreeks verband houden met de vakantie zoals verzekeringen, entrees, souvenirs, foto- en filmmateriaal. De uitgaven aan duurzame recreatiegoederen, zoals caravan, tent, boot, kampeeruitrusting en dergelijke zijn buiten beschouwing gelaten, omdat ze niet aan één vakantie kunnen worden toegerekend. Dit geldt ook voor de huur van een vaste stand- of ligplaats, die eveneens voor een onbekend aantal vakanties wordt benut.

Als een respondent de vakantie-uitgaven niet meer wist, is gevraagd om dit aan de hand van een gedetailleerde klassenindeling zo goed mogelijk te schatten. Achteraf is bij deze vakanties voor de berekening van de gemiddelde uitgaven uitgegaan van het klassemidden van de aangegeven categorie.

Vaste gast

Bezoeker die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijft.

Vervoermiddel

Bij het Continu Vakantie Onderzoek is uitsluitend gevraagd naar het vervoermiddel waarmee op de heenreis de langste afstand werd afgelegd.

Bij de indeling naar vervoermiddelen zijn in de categorie 'boot' zeilboten, motorjachten en schepen voor zee- of riviercruises ondergebracht. Veerboten en ferry's zijn als een afzonderlijke categorie vermeld of bij de 'overige vervoermiddelen' ondergebracht.

Werkgelegenheid

Voor een inzicht in de werkgelegenheid in de sector Toerisme en recreatie is tabel 9.6 samengesteld. De gegevens komen uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen (EWL). Met de EWL wordt informatie verzameld over het niveau, de ontwikkeling en de verdeling van het aantal banen, de verdiende lonen en de arbeidsduur van werknemers. In de CBS-database Statline zijn gedetailleerde gegevens beschikbaar over de economische activiteit van de werknemers. Uit deze gegevens is een selectie gemaakt van bedrijfsklassen en -subklassen op geleide van richtlijnen van de Tourism Satellite Accounts van de Europese Unie. Dat heeft geleid tot de indeling van de voorkolom van tabel 9.6.

Werknemers zijn mensen die arbeid verrichten tegen loon of salaris. Omdat een werknemer bij meerdere bedrijven kan werken, hebben de uitkomsten betrekking op het totaal aantal banen van werknemers (en niet op het aantal werknemers). In deze aantallen banen tellen alle banen mee, ongeacht hun arbeidsduur. Ook directeuren die tevens grootaandeelhouder zijn worden meegeteld. Niet meegeteld worden zelfstandige ondernemers. Daarom geven de cijfers niet de totale werkgelegenheid weer.

Op grond van de regels m.b.t. geheimhouding van gegevens van afzonderlijke bedrijven zijn er geen cijfers over het aantal banen in het passagiersvervoer door de lucht en in de dienstverlening voor het (personen)vervoer.

Onderzoeken

In 'Toerisme en recreatie in cijfers' wordt gebruik gemaakt van cijfermateriaal uit verscheidene bronnen. Dit leidt soms tot verschillen in uitkomsten over hetzelfde onderwerp. Zo geven zowel de statistiek over het onderdeel reisverkeer van de betalingsbalans als de statistiek Inkomend Toerisme informatie over de bestedingen van de buitenlandse toeristen in Nederland. Dit laatste cijfer slaat op de buitenlandse toeristen die overnachten in Nederlandse logiesaccommodaties. Het cijfer van het inkomend reisverkeer bevat ook de bestedingen van andere categorieën buitenlandse toeristen zoals de bestedingen van niet-ingezetenen in het bezit van een tweede woning of een boot, van buitenlandse passagiers op cruises en andere boottochten, van bezoek aan familie en vrienden door de buitenlandse toerist en van de buitenlandse toerist op doortocht. Definitieverschillen en verschillen in populatieafbakening en methoden van onderzoek verklaren in belangrijke mate de optredende variatie in uitkomsten. Dit geldt eveneens voor de cijfers over overnachtingen in logiesaccommodaties in Nederland van het Continu Vakantie Onderzoek en die van de Statistiek logiesaccommodaties.

Nauwkeurigheid

Omdat dit boekje een globaal beeld wil geven is de nauwkeurigheid vaak op het niveau van tienduizend-tallen, waarbij als teleenheden 'x 1 000' wordt vermeld. In andere publicaties worden nauwkeuriger cijfers over dezelfde onderwerpen verstrekt.

Trendbreuk bij het ContinuVakantieOnderzoek in 2002

Vanaf 2002 is het ContinuVakantieOnderzoek opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het vakantiejaar 2002 niet goed te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. Het verschil met voorgaande jaren wordt onder meer veroorzaakt door een verruiming van de vakantiedefinitie. Zo worden vanaf 2002 ook de vakanties bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland meegemeld. Daarnaast is ten opzichte van de vorige opzet de begindatum van het vakantiejaar twee maanden naar voren gehaald. Het verslagjaar 2002 begon daardoor op 1 oktober 2001.

Door wijzigingen in de vragenlijst is ook de indeling van enkele kenmerken van de vakanties en vakantiegangers aangepast, waardoor ook een verschil met de oude opzet ontstond. Een ander punt van verschil is de methode van waarneming. Bij het vernieuwde CVO wordt gebruik gemaakt van Capi@Home. De vragenlijsten worden daarbij via een eigen pc ingevuld en via een modem naar TNS-NIPO verzonden. In het vorige CVO vond de waarneming via een schriftelijke enquête plaats.

Het CVO wordt jaarlijks gehouden onder een steekproef van netto circa 6 500 à 7 000 personen. Ten opzicht van de CVO's t/m 2001 betekent dit bijna een verdubbeling, waardoor de betrouwbaarheid in gunstige zin is beïnvloed. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet men er echter rekening mee houden dat een steekproef niet altijd exacte uitkomsten oplevert, maar dat de uitkomsten statistische marges kennen. De grootte daarvan is mede afhankelijk van het aantal personen of vakanties in de onderscheiden categorieën waar de uitkomsten betrekking op hebben. Voor meer informatie hierover kunt u de publicatie 'Vakanties van Nederlanders' raadplegen.

Onderzoek Dagrecreatie 2001/'02

Het Onderzoek Dagrecreatie heeft tot doel een beeld te schetsen van de dagrecreatie in Nederland in al zijn facetten. Daartoe is een telefonische enquête gehouden onder een steekproef van de bevolking van Nederland. Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen. Eerst vindt de werving plaats. Tijdens dit vraaggesprek wordt aan de personen in de steekproef gevraagd of ze gedurende twee weken willen bijhouden welke dagtochten ze hebben gemaakt. Als ze hiertoe bereid zijn wordt het vraaggesprek voortgezet met algemene vragen over hun deelname aan recreatieactiviteiten en over hun achtergrondkenmerken. Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit twee peilingen van de ondernomen dagtochten. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven. De dagtochten die worden gemaakt vanaf een vakantiebestemming vallen buiten het onderzoek.

De *doelpopulatie* voor het Onderzoek Dagrecreatie is de populatie van alle personen in Nederland, ongeacht de leeftijd, waarbij de bevolking in institutionele huishoudens (verzorgingshuizen, verpleeghuizen, gevangenen e.d.) niet wordt waargenomen. Het onderzoek heeft plaats gevonden gedurende een jaar, van

december 2001 tot en met november 2002. Iedere twee weken werd een nieuwe groep personen benaderd. Iedere maand werd voor twee groepen tegelijk een steekproef van personen uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) getrokken, die voldoende groot is om uiteindelijk de gewenste respons te bereiken. Bij het bepalen van de grootte van de te trekken steekproef is o.a. rekening gehouden met uitval door non-response en uitval doordat geen telefoonnummers gevonden werden van personen (geheim nummer, mobiel nummer). Het totale aantal benaderde personen bedraagt 26 500 personen. Bij de werving hebben 13 500 personen de vragen beantwoord. Aan deze mensen is gevraagd om gedurende twee weken bij te houden welke dagtochten ze hebben ondernomen. Bijna 12 000 mensen hebben dat inderdaad gedaan. Van hen hebben 9 000 daadwerkelijk een of meer dagtochten ondernomen in de desbetreffende twee weken en daarover gerapporteerd. Als de persoon in de steekproef jonger was dan 12 jaar werden de vragen namens het kind beantwoord door een ouder of verzorger van het kind. Kinderen ouder dan 12 maar jonger dan 16 jaar mogen desgewenst de vragen zelf beantwoorden of dit door een ouder of verzorger laten doen.

Populatie-schatting

Bij de ophoging van de uitkomsten van de steekproef naar de hele bevolking wordt de verdeling van personen naar leeftijd en geslacht, stedelijkheid en grootte van het huishouden aangepast aan die van de bevolking. De herweging vindt voor ieder van de 24 groepen plaats. Op die manier vindt een correctie plaats voor de lagere respons tijdens de vakantiemaanden.

Nauwkeurigheid

Het onderzoek betreft een steekproef. De uitkomsten kennen daarom nauwkeurigheidsmarges. Bij de interpretatie van de uitkomsten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Vergelijkbaarheid met voorgaande onderzoeken

De resultaten van het Onderzoek Dagrecreatie 2002 zijn vergelijkbaar met die van voorgaande onderzoeken (1990/'91, 1995/'96). De wijze van steekproeftrekking is weliswaar gewijzigd van een adressensteekproef in een personensteekproef, maar voor de uiteindelijke uitkomsten heeft dit geen gevolgen. De vragenlijsten van de onderzoeken zijn nagenoeg gelijk.

Satellietrekening Toerisme

De Satellietrekening Toerisme (SRT) beoogt als satellietrekening van de Nationale Rekeningen (NR) het toerisme te beschrijven in nauwe aansluiting op de concepten, definities en uitkomsten van de NR. Daardoor is het mogelijk het toerisme met de rest van de economie te vergelijken. Door de methode van de Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ te volgen worden ook internationale vergelijkingen mogelijk. De nadruk van de RMF methodiek ligt op het gebruik door toeristen van goederen en diensten. Om de bronnen op dit gebied te kunnen benutten, diende allereerst bepaald te worden wat onder een 'toerist' wordt verstaan.

Toerist/bezoeker

Het RMF definieert een toerist/bezoeker als "iedereen die zich buiten zijn 'normale omgeving' (zoals huis en werk) begeeft voor minder dan twaalf maanden, waarbij het belangrijkste doel van de reis anders is dan het uitoefenen van activiteiten die vanuit de bezochte plaats beloond worden. In dit onderzoek werd gekozen om *motief en duur van de tocht* als criteria te gebruiken om te bepalen of iemand buiten zijn 'normale omgeving' reist. Iemand met een toeristisch motief, die een tocht langer dan 2 uur maakt, wordt gezien als toerist. Het RMF rekent naast recreatieve uitstapjes ook zakelijke tochten tot het toerisme. In combinatie met de duur van de tocht worden in de SRT de volgende typen toeristen onderscheiden:

Staat Onderscheiden typen toeristen

Eendaags		Meerdaags= met overnachting	
recreatief	zakelijk	recreatief	zakelijk

Diensten

Het RMF onderscheidt enkele soorten producten, al naar gelang het directe belang voor het toerisme. *Kenmerkende toeristische diensten* zijn essentieel voor het toerisme. De volgende hoofdcategorieën worden onderscheiden:

- Hotels en overige logiesaccommodaties;
- Maaltijd- en drankverstrekking;
- Vervoer;
- Reisbemiddeling en reisorganisaties;
- Amusement en cultuur;
- Sport, bioscoop en overige recreatie;
- Overige toeristische diensten.

De tabel over het aanbod (9.4) geeft de productie van kenmerkende (karakteristieke) toeristische diensten weer. In de SRT wordt onderzocht wat de totale productie van die diensten is en welk deel daarvan daadwerkelijk door toeristen wordt geconsumeerd. Hoe groter het gebruik van een bepaalde dienst door toeristen is, hoe meer de productie van die dienst van het toerisme afhankelijk is. Met de gegevens van het gebruik kan vervolgens worden bepaald van welk type toerist het totale gebruik van de dienst het meest afhankelijk is.

De tabel over het gebruik (9.5) geeft de totale consumptie weer door Nederlandse en buitenlandse toeristen, binnen Nederland (en een klein deel buiten Nederland).

Noot in de tekst

- 1) UNSD *et al.*, 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).

Explanatory notes on definitions and studies used

Definitions

Bed-place

Every bed or space in a tourist accommodation where one person can sleep. Twin beds are counted as two bed-places. Occasional beds in hotels are not counted; beds in annexes are. A campsite pitch is counted as five bed-places. Permanently hired campsites and cottages are not included.

Bed-place occupancy rate

Chapter 5:

The gross occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days of that period for the same group of accommodations. The net occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days when the bed-places are actually available for guests, multiplying the quotient by 100 to express the result as a percentage. Only the net occupancy rate is published.

Example: If the numbers of overnight stays in January, February and March are 1,000, 1,200 and 1,800, and the numbers of bed-places in open accommodations for each month are: 100, 120 and 150, the net occupancy rate in the first quarter is then $0.36 (= (1,000 + 1,200 + 1,800) / (31 * 100 + 28 * 120 + 31 * 150))$, or 36%. When using this occupancy rate, one should be aware that:

- room, dwelling and site occupancy rates are usually much higher than the bed-place occupancy rate, because in general not every bed-place of these units is occupied;
- guests staying longer than two months are not included, because they are not considered to be tourists or visitors.

Boarding house

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least five bed-places providing lodging accommodation, usually in single or double rooms, not on a night to night basis, where meals and other small consumptions may be provided to guests, but not to passers-by.

Campsites

Chapter 5

Campsites provide collective lodging facilities in enclosed areas for tents, caravans, trailers, mobile homes and shelters or cabins, with collective accommodation for

washing and toilets. The figures in these chapters cover tourist campsites with at least 20 bed-places.

Day trip

A day trip is a recreational activity for which a person is away from the usual environment for at least two hours, without an overnight stay.

Day trips include excursions departing from the usual environment (home, school, office, factory), and excursions departing from the homes of relatives or friends, if they are at home themselves, regardless of whether or not one is staying there for the night. Day trips do not include visits to relatives or friends, and excursions starting from a holiday address: hotel, boarding house, bed & breakfast, apartment, holiday cottage, campsite, second home, caravan, camper.

A day trip may comprise at most three consecutive recreational activities, e.g. visiting a museum, making a round trip, dining. If there was more than one activity during the day trip, the activity that took the longest time is marked as the most important.

Each 'day trip' refers to one person. A family of four who visit an attraction together is counted as four day trips.

Destination

The holiday destination is the country where the largest number of nights was spent. The destination of domestic holidays is indicated by municipality codes. Holidays abroad (outbound holidays) use country codes, and tourist regions of some countries. If an equal number of nights is spent at two or more locations, the destination furthest away from the respondent's home is taken.

For day trips the destination is the place where the visitor has been. If the visitor went to more than one place, the place that is furthest away from the place of departure is used. If a respondent did not know the name of the place, the name of the province is used.

Domestic tourism

Domestic tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places only within that country but outside their usual environment.

Employment

Table 9.6 provides an insight into the employment situation in the tourism and recreation industry. The data are derived from the Survey of Employment and Wages (Enquête Werkgelegenheid en Lonen, EWL). The purpose of this survey is to collect information on the level, the development and the distribution of the number of jobs, the wages earned and the work hours of employees. The StatLine database of Statistics Netherlands has detailed figures on economic activities of employees. Data were selected from this source on the number of jobs in various branches of

industry based on the guidelines of the Tourism Satellite Accounts of the European Union. That selection resulted in the first column of the table.

Employees are persons working for a wage or salary. As an employee may work for more than one enterprise, the data present the total number of *jobs of employees*, not the total number of employees. All jobs are counted, irrespective of the weekly working hours. Directing managers-shareholders are also counted in these statistics. Self-employed persons are excluded. Therefore the figures do not represent the complete employment situation.

Data on several branches of the tourism industry are lacking because of confidentiality rules.

Expenditure of households

See: Household expenditure.

Group accommodation

Chapter 5:

An establishment providing lodging accommodation with at least 20 bed-places mainly to groups of persons (not families) arranged in rooms, dormitories, cottages, dwelling-type units and/or tents that tourists may have to share with 'strangers'. Included are: farmyard campsites, holiday homes (for children), holiday camps, scout camps, ecological / nature camps, marina lodgings, accommodations belonging to riding schools.

Guest

See: Tourist.

Holiday dwelling (huisjescomplexen)

Chapters 4 and 5:

Collective lodging facility with at least 20 bed-places under a common management, such as a cluster of houses or bungalows arranged as dwelling-type accommodation and providing limited hotel services (not including daily bed-making and cleaning). An apartment without hotel service, often in an apartment building, is also considered to be a holiday dwelling.

Not included in this definition are:

- Clusters of second homes owned by private owners and mostly not available for rent through a common manager.
- Dwellings with full hotel service; they are considered to be hotels.

Holiday expenditure

This covers the expenses specifically made for the holidays themselves, i.e. expenses for travelling, lodging, food, and other expenses directly related to the holidays such as insurance, entrance fees, souvenirs, photo and film material. Expenses for durable recreational consumer goods such as caravans, boats, camping equipment

etc. are not included because they cannot be charged to one holiday. The same holds true for the rent of a permanent campsite pitch or berth that may be used for an unknown number of holidays.

Holiday length

The total length of a holiday measured in days, including the days of departure and of return.

Holiday (long)

Until 2002: Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home but not at the homes of relatives or friends.

From 2002 onwards: Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Staying at the homes of relatives or friends abroad is also included. Staying at the homes of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Holidaymaker

A person who is on holiday. Every holiday has one holidaymaker.

Hotel

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least five bed-places providing not only lodging accommodation, usually in single or double rooms, on a night to night basis, but also certain services including room service, daily bed-making and cleaning of sanitary facilities. It may provide meals and other small consumptions to guests as well as to passers-by. This category includes apartment hotels providing hotel services.

Hotel services

These comprise cleaning the room and making beds during a hotel stay. Other services may be reception, room and telephone services.

Household expenditure

Household expenditure consists of the value of goods and services purchased during the period under survey by resident households (total retail price) in the Netherlands or abroad to satisfy individual needs and desires (non-productive ends). This includes consumption-related transfers to government and to non-profit institutions. Payments that are deductible from the gross income, such as premiums for health insurance and alimony, are not part of expenditure, nor are expenses for savings and investment. Moreover, mortgages and the purchase of a house are not part of household expenditure, but the gross economic rent value of owner-occupied houses is included. The gross rent value is the rent that would be due if

the house were rented. The definition of rental value was changed in the Budget survey 2000 (see below).

Household expenditure is divided by function: goods and services satisfying specific needs are grouped together. Thus petrol expenses are grouped with transport and communication, and rents with housing. In Budget Surveys there is some underreporting on e.g. catering, recreation, alcoholics and tobacco consumption.

In the 2000 Budget Survey the definition of the *rental value of the house* was changed. In the 1990s the basis of these figures were taxations by real estate agents. Starting in the 2000 Budget Survey the calculation of rental value links up with that of the National Accounts; it is now calculated on the basis of the rent of a comparable rented house according to nine characteristics. More details on the method of calculation can be found in Statistics Netherlands' database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/ Labour, income and social security/ Consumption/ Actual individual consumption households](http://www.cbs.nl/StatLine/Labour%2C%20income%20and%20social%20security/Consumption/Actual%20individual%20consumption%20households).

Inbound tourism

Inbound tourism comprises the activities of non-residents in a country travelling to and staying in places in that country and outside their usual environment.

Length of a day trip

The length of day trips is calculated from the times of departure and arrival provided by the day trip maker. A day trip takes at least two hours.

Long holiday

Until 2002: Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home but not at the homes of relatives or friends.

From 2002 onwards: Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Staying at the homes of relatives or friends abroad is also included. Staying at the homes of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Means of transport

The interview question in the Continuous Holiday Survey relates only to the means of transport used for the largest distance during the outward journey. In the classification of the means of transport the category 'boat' includes yachts, cabin cruisers, and cruise ships (for sea and river). Ferries are a separate category, or subsumed under 'other means of transport'.

Occupancy rate

See: Bed-place occupancy rate.

Organised trip

A holiday for which lodging and/or transport was booked through a travel agency or tour operator, the national motorist organisation ANWB, a bank, post office, tourist office, department store, a booking agency of a chain of hotels or holiday cottages.

Outbound tourism

Outbound tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places outside that country and outside their usual environment.

Overnight stay

Chapters 4 and 5:

Each night that a tourist spends in a tourist accommodation, the tourist not being a regular guest in a hotel or boarding house or having rented a permanent campsite pitch or a cottage.

Participation

The proportion of the population (or part of it) who took at least one holiday during the period under review.

Passer-by

A passer-by (in a hotel) does not stay overnight.

Recreational activities (Day trips)

All leisure activities. Examples: a day trip to the beach or an amusement park, walking, playing sports, visiting a museum, theatre or bar, a boat trip, singing in a choir, dining, shopping.

Season

In the Continuous Holiday Survey the summer encompasses 22 weeks in the months from May up to and including September. The winter covers the remaining 30 weeks.

Winter: October–April of the following year

Summer: May–September

For the Day trip survey the following definition of seasons was used:

Winter: December 2001–February 2002;

Spring: March 2002–May 2002;

Summer: June 2002–August 2002;

Autumn: September 2002–November 2002.

Short holiday

Until 2002: Absence from home for leisure or recreation purposes with a minimum of one and a maximum of three consecutive nights spent away from home but not at the homes of relatives or friends.

From 2002 onwards: Absence from home for leisure or recreation purposes with a minimum of one and a maximum of three consecutive nights spent away from home. Staying at the homes of relatives or friends abroad is included. Staying at the homes of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Tourism

The activities of persons travelling to and staying in places other than their usual environment for less than one consecutive year for leisure, business and other purposes, and whose main purpose of the trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited.

Foreigners who come to the Netherlands to work and are paid by people, organisations or businesses in the Netherlands are not counted as tourists. Business travellers and conference visitors are counted as tourists. Travellers who commute or transport goods, and travelling salesmen are excluded. Day visitors can be distinguished from tourists who stay for more than one day.

The usual environment of a person is the direct vicinity of his or her home and place of work or study and other places they regularly visit.

This definition is internationally accepted, but very general. Every country completes it with its own criteria of frequency, time and/or distance. In the Netherlands two criteria must be met: (1) trips take more than two hours, and (2) are made for leisure or business purposes outside the usual environment.

Tourist (guest)

Chapters 4 and 5:

A tourist is a visitor who spends one or more consecutive nights in a tourist accommodation.

The following persons are not counted in the statistics:

- regular guests: visitors who spend more than two months in a hotel or boarding house;
- visitors who have rented a permanent campsite pitch or a cottage for more than two months;
- asylumseekers, even if they remain in a lodging accommodation for less than two months.

Every month all tourists who departed in that month are counted, irrespective of the month in which they arrived. It is possible that one person is counted more than once in the same tourist accommodation or in different accommodations.

Tourist accommodation

Chapters 4 and 5:

Any place, indoors or outdoors, equipped for and in use as a place where guests (tourists) can pay to stay overnight. One establishment may offer several types of accommodation. This publication includes the following types of tourist accommo-

ation: hotels and boarding houses, including youth accommodations; other tourist accommodations comprising group accommodations, holiday dwellings, tourist campsites and combinations of these accommodations.

Mixed accommodation types

Tourist accommodations sometimes combine more than one type of accommodation. If in such cases the bed-place capacity exceeds the minimum required for any type of accommodation, each type in the combination is treated separately as hotel, holiday dwelling, campsite or group accommodation.

Tourist traffic

Since 2002 financial data on inbound and outbound tourism are no longer compiled by De Nederlandsche Bank (the Dutch central bank), but by Statistics Netherlands. Statistics Netherlands publishes quarterly data on tourist receipts and tourist expenses in relation to the main partner countries, broken down into travel for leisure and travel for business purposes. The item tourist traffic within the services classification differs from most international services in that the consumer defines the character of the traffic. The consumer or traveller/visitor enters another economy in order to acquire goods and/or services. Therefore, tourist traffic is, in variance with most other services, not a specific product, but a range of goods and services that the visitor uses abroad. Outbound tourism is the import of the service: the Dutch visitor abroad. Inbound tourism is the export of the service: the foreign visitor in the Netherlands. A *visitor* is any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for less than 12 months.

Tourist traffic comprises all goods and services obtained during the trip. The most common goods and services are lodging, food, drinks, transport services and leisure within the countries visited, and presents, souvenirs and other articles bought for own use by the visitor or taken home from the visited country. Excluded is international passenger traffic, being part of transport services. Holiday makers often pay one price for the whole journey and often cannot distinguish between expenses for lodging and for transport. In consultation with the travel industry Statistics Netherlands has quantified correction factors for this phenomenon.

Inbound tourist traffic

There is as yet no proper source for data on the level of spending by visitors to the Netherlands. Therefore Statistics Netherlands uses data from the Dutch central bank. 2001 figures were extrapolated for 2002 using data from the statistics of accommodation establishments and value changes of private expenses of inbound visitors in the Netherlands according to the National Accounts.

Tourist holiday trip

Holiday in which mainly tourist types of accommodation were used.

Type of accommodation

Chapters 1, 2 and 3:

If various types of lodging accommodation were used the one type with most nights is taken.

Seasonal types of accommodation include a summer house, holiday cottage, second home, caravan or boat owned by the household and the household's own stationary trailer, trailer tent or tent.

Until 2002 *Tourist types of accommodation* include hotels, boarding houses, apartments, rooms without board, rented summer houses, holiday cottages, second homes, private homes, hired caravans and trailer tents, tents, campers, camp houses, youth hostels, farmyard campsites, hired boats and others.

From 2002 onwards the tourist types of accommodation are classified as follows:

- Home of relatives or friends,
- Private home,
- Hotel,
- Boarding house, bed & breakfast,
- Apartment,
- Holiday cottage/dwelling (rented),
- Tent, family tent,
- Caravan, trailer tent, camper,
- Boat, ship (cruise vessel, rented yacht or cabin cruiser),
- Youth hostel or other group accommodation,
- Other types of accommodation.

Unorganised trip

A holiday:

- for which accommodation is booked directly with the owner or manager;
- for which no accommodation or transport was booked before the day of departure;
- in a second home or permanently rented residence.

Youth accommodation

Chapters 4 and 5:

Youth hotel or youth hostel.

Youth hostel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to groups as well as to individual persons in rooms or dormitories that may have to be shared with 'strangers'.

Youth hotel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation to individual persons in rooms not shared with 'strangers'.

Surveys

The figures in Tourism and recreation in figures are derived from several surveys. As a consequence figures about the same subject may differ. Both the section on tourist traffic in the Balance of payments and the Inbound tourist survey, for example, publish figures on the expenditure of foreign tourists in the Netherlands. The latter figure refers to foreign tourists in tourist accommodations in the Netherlands. The Balance of payment figures also include expenditure of other categories of foreign tourists, such as the expenditure of non-residents owning a second house or boat, of foreign tourists on cruises or other boat trips, or foreign tourists visiting relatives and friends, and transit tourists. Differences in definitions and methodological differences explain to a large extent the observed variation in results. This is also the case for figures on overnight stays from the Continuous Holiday Survey and the Survey on tourist accommodations.

Break in the time series of the Continuous Holiday Survey 2002

The Continuous Holiday Survey was redesigned in 2002. As a consequence the results for the holiday year 2002 and later are not easily comparable with earlier surveys. In the new design, the definition of holidays was broadened. One of the changes is that from 2002 onwards holiday stays with relatives or friends abroad are included. Moreover, the starting date of the holiday year has been set two months earlier: the reporting year 2002 started on 1st October 2001.

Because of changes in the questionnaire, some characteristics of the holidays and holidaymakers were altered, creating a difference with the former design. Another difference is the method of data collection. The new Continuous Holiday Survey uses Capi@Home. The respondents fill in the questionnaires on their own computers and send them to TNS-NIPO (the enterprise that carries out the survey). The former Continuous Holiday Survey used paper questionnaires.

Day Trip Survey 2001–2002

The Day Trip Survey aims to present a picture of same day visits in the Netherlands with all their aspects. To this end a telephone survey was held among a sample of the Dutch population. The survey has two parts. The first part is the request interview, in which persons from the sample are asked to keep a diary of their day trips for two weeks. If they are willing to participate, the interview is continued with general questions on their participation in recreational activities and on their background. The second part comprises two measurements of the day trips made. Data are collected on date and time, place of departure and place of destination, activities, travelling company, transport and spending for each day trip. Day trips departing from a holiday address are not included.

The target population for the Day Trip Survey is the population of all persons in the Netherlands, irrespective of age, but persons in institutional households (e.g. nursing homes, homes for the elderly, prisons) are excluded. The survey took place in the space of one year, from December 2001 to November 2002. Every two weeks a

sample of persons was drawn for two groups at once from the municipal population registers, which was sufficiently large to arrive at the desired response. When determining the sample size allowance was made for loss because of non-response and of non-availability of telephone numbers (unlisted numbers, mobile phones). A total 26,500 persons were approached and 13,500 answered the questions. These people were asked to keep a record of day trips for two weeks. Almost 12,000 persons did so. Of those 12,000, around 9,000 actually made one or more day trips in the two weeks concerned. If a person in the sample was younger than 12 years, the questions were answered by a parent or guardian. Children aged between 12 and 16 were allowed to answer themselves, but they could also let the parents answer the questions.

Population estimates

To make population estimates the distribution in the sample of persons according to age, sex, degree of urbanisation and size of household was changed to the distribution in the population. This reweighting took place for each of the 24 groups. In this way the lower response rate during the summer season was corrected for.

Accuracy

As the survey is sample based, the results are subject to margins of error. Allowance has to be made for these margins when interpreting the results.

Comparability with earlier surveys

The results of the Day Trip Survey 2001/'02 are comparable with the earlier surveys of 1990/'91 and 1995/'96. Although the design was changed from an address-based to a person-based sample, this had no impact on the final results. The questionnaires are almost identical.

Tourism Satellite Account

The Tourism Satellite Account (TSA) of the National Accounts (NA) aims to describe tourism using the concepts, definitions and results of the National Accounts. This makes it possible to compare tourism with the international and domestic economy. Using the methodology of the Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ international comparisons are also made possible. The emphasis of the RMF methodology is on the use of goods and services by tourists. In order to be able to use the available sources, it was first necessary to define 'tourism'.

Tourism and visitor

The RMF defines tourism as '*the activities of visitors travelling for leisure, business and other purposes*'. This implies that a 'visitor' is '*any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for less than 12 months and whose main purpose of the trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited*'. In this project only motive and duration are taken into account as criteria to determine if a person travels outside his/her 'usual environment'. If a person has a *tourist motive* to travel and *the length of his/her trip exceeds 2 hours* then that person is considered to be a visitor.

In accordance with the RMF, several types of tourism can be distinguished: leisure²⁾ trips (leisure tourist) and business trips (business tourist). If the length of the trip, same-day or overnight stays, is also taken into account, the following combinations can be distinguished:

Table text
Different types of tourism

Same-day visits		Overnight stays	
leisure	business	leisure	business

Tourism goods and services

Characteristic tourism goods and services are defined as ‘*products and services, which, in the absence of visitors, in most countries would probably cease to exist in meaningful quantity or for which the level of consumption would be significantly reduced and for which it seems possible to obtain statistical information*’. The main categories in this group are:

- Hotels and similar
- Restaurants and similar
- Transport services
- Travel agencies and similar
- Cultural services
- Sporting and other recreational services and
- Other tourism services.

The supply table (9.4) presents the production of characteristic tourism goods and services. The TSA investigates total production of those (goods and) services and which part is consumed by tourists.

The use table (9.5) presents total consumption by domestic and inbound tourists within the Netherlands (and a small part outside the Netherlands).

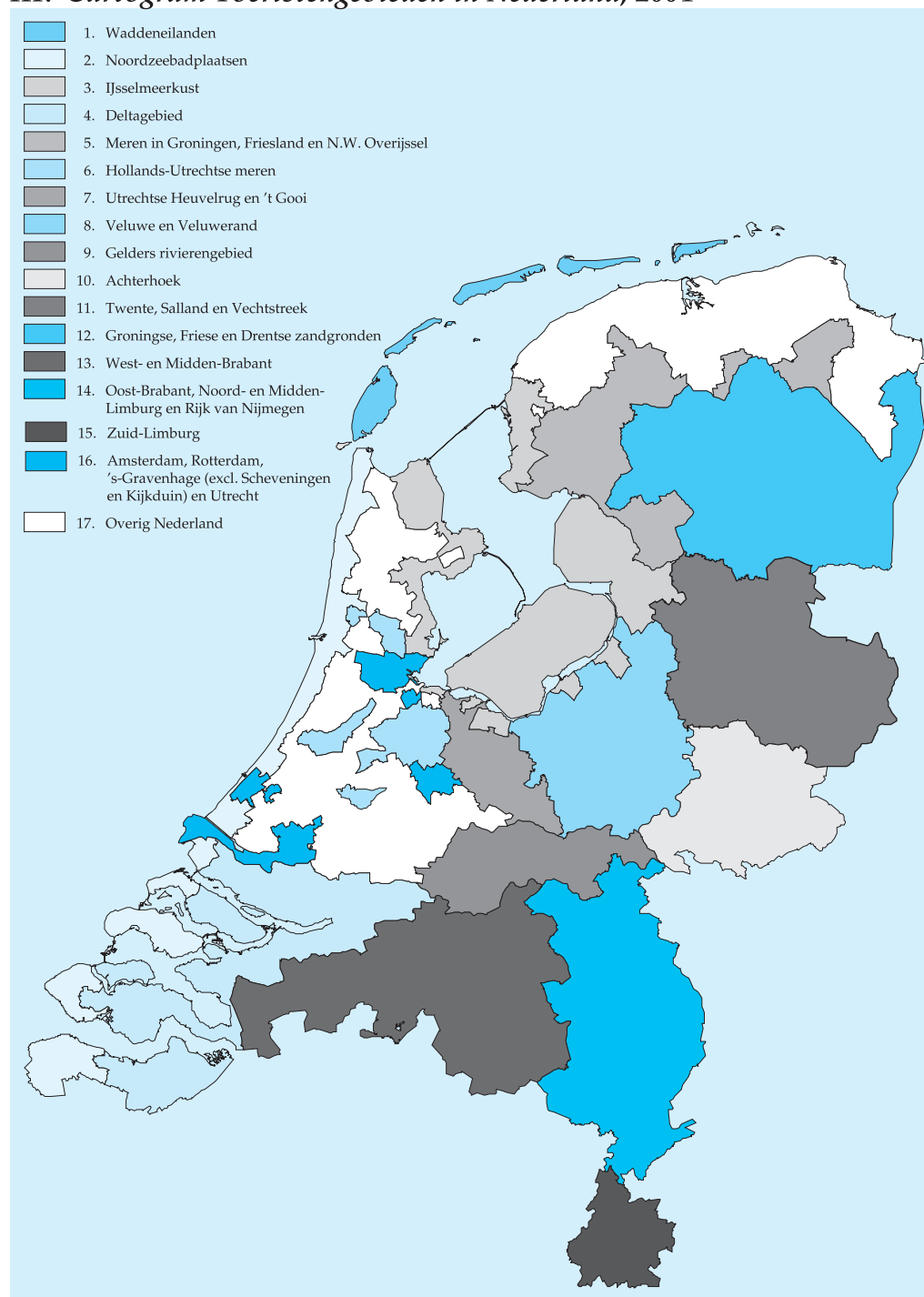
The tourism Gross Domestic Product (table 9.4) is equal to the value added generated by tourism services, provided they are part of the final consumption, including the balance of product-related taxes and subsidies.

Notes in the text

- 1) UNSD *et al.*, 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organisation, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxemburg, Paris (RMF).
- 2) Leisure includes purposes such as recreation, holiday, visiting friends and relatives, health treatment or pilgrimages.

III. Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2004

Register

A

aanbod van toeristische diensten 119
aankomsten, geregistreeerde 111
activiteit 99–104, 109
Afrika 76–81
alleengaanden 84, 86
Amerika 76–81
amusement en cultuur 119, 120
Anne Frank huis 108
appartement 25, 48, 49, 55
Artis, Aquarium, Planetarium 108
attractiepark/-punt bezoeken 99–104, 108,
109
Australië en Oceanië 76–81
auto 11, 83, 103
  bij binnenlandse vakanties 27–29
  bij buitenlandse vakanties 49–52, 55
Azië 76–81
  zie ook: Verre Oosten

B

banen van werknemers 121
bed & breakfast *zie:* pensions
bedrijfstakingen, -klassen 121
België
  gasten uit 76–82, 84
  internationaal toerisme 112–115
  Nederlanders op vakantie in 45–47, 51–54,
  56, 59
  ontvangsten uit reisverkeer uit 117
beroepsbevolking 11
bestedingen
  aan ontspanning 95
  van buitenlandse gasten 12, 84, 85, 118
  zie ook: uitgaven
bevolking 11
bezettingsgraad 87, 91
bezit van duurzame gebruiksgoederen 97

binnenlands toerisme 118
binnenlandse toeristische vakanties 21
binnenlandse vakanties hfd's 1, 2
binnensporten 96
bioscoopbezoek 93
boot 25, 27, 28, 48, 97
bos, oppervlak 11
bruto binnenlands product 11, 115, 119
buitenlandse gasten hfd's 4
  bestedingen van 12, 84, 85, 118
  land van herkomst 76–82
  naar soort vervoermiddel 83
  per maand 68–70
  per provincie 70–73
  per toeristengebied 74, 75
  type logiesaccommodatie 67, 68, 71, 73,
  82, 83, 85
buitenlandse vakanties 11–15, hfd's 3
  naar land van bestemming 11, 46, 47,
  51–54, 56–66
  naar soort verblijf 48, 49
  per seizoen 15–17, 45–47, 52, 53, 57–66
  uitgaven aan 17, 54, 55
buitensporten 96
Burgers' Zoo 108

C

cafébezoek 94, 99, 100, 103, 104, 109
Canada 78, 79, 117
caravan, vouwwagen, camper 97
  binnenlandse vakanties met 25–27, 29
  buitenlandse vakanties met 48, 49, 55
Caribisch gebied 46, 47, 51, 56
concertbezoek 93, 99, 100, 103, 109
consumentenprijsindex 95
consumptiekosten 109
cultuur 93
cultuur, sport en recreatie,
  werkgelegenheid in 121

D

dagtochten 12, hfd's 7, 118, 120
dans- en discoavonden, bezoek aan 94
deelname aan
    vakanties 11, 13, 14, 18, 19, 111
    vrijtjdsactiviteiten 93-94, 96
Denemarken
    gasten uit 76-81
    internationaal toerisme 112-115
    Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
    ontvangsten uit reisverkeer uit 117
    zie ook: Scandinavië
denksport 93
Dierenpark Amersfoort 108
dierentuinen 93, 108, 121
Diergaard Blijdorp 108
doe-het-zelven aan eigen woning 93
Dolfinarium 108
doorreis 82, 85
Duinrell 108
Duitsland
    gasten uit 76-82, 84
    internationaal toerisme 112-115
    Nederlanders op vakantie in 45-47, 51-54,
    56, 58
    ontvangsten uit reisverkeer uit 117
duur van
    binnenlandse vakanties 21, 25-30, 32-43
    buitenlandse vakanties 45, 48, 49, 56-66
    dagtochten 104
    zie ook: korte vakanties, lange vakanties

E

echtparen met / zonder kinderen 84, 86
eenpersoonshuishoudens 11
    zie ook: alleengaanden
Efteling 108
Egypte 46, 47, 51, 56
entree- en deelnamekosten 109

F

familie- en vriendenbezoek 82, 85
fiets 27, 28

fietsen als recreatie 96, 99, 100, 103, 104, 109
film, toneel, concert e.d. bezoeken 93, 99,
100, 103, 104, 109

Finland 78, 79, 117

internationaal toerisme 112-115
zie ook: Noorwegen-Zweden-Finland,
Scandinavië

Frankrijk

    gasten uit 76-82, 84
    internationaal toerisme 112-115
    Nederlanders op vakantie in 45-47, 51-54,
    56, 57
    ontvangsten uit reisverkeer uit 117

G

gasten 12
gebruik van toeristische diensten 120
georganiseerde reizen 28, 51, 52
geslacht 96, 121
gezellige middag of avond 12, 94
golfen 96, 99, 100, 103, 104, 109
Griekenland
    gasten uit 78, 79
    internationaal toerisme 112-115
    Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51,
    54, 56, 65
    ontvangsten uit reisverkeer uit 117
groepsaccommodaties 12, 25, 48, 87, 88, 92
Groot-Brittannië
    gasten uit 76-82, 84
    internationaal toerisme 112-115
    Nederlanders op vakantie in 45-47, 51, 52,
    54, 56, 64
    ontvangsten uit reisverkeer uit 117

H

herfst 100
hobby's 93, 99-104, 109
Hongarijë 46, 47, 51, 56
horeca-uitgaven 84, 85, 119, 120
hotels 25-27, 29
    Nederlanders in buitenlandse 48, 49, 55
hotels, cafés en restaurants, prijsindex 95

- hotels en pensions
 buitenlandse gasten in 12, hfd's 4
 gebruik van Nederlandse 12, 87, 88, 90–92
 slaappleatsen in 12
 werkgelegenheid in 121
 huishoudens 11, 18, 95
 huisjescomplexen 12, 87, 88, 92
- I**
 Ierland 78, 79, 117
 internationaal toerisme 112–115
 individuele sporten 96
 inkomend toerisme 118
 internationaal toerisme hfd's 8
 interne toeristische consumptie 120
 invoer 119
 Italië
 gasten uit 76–81
 internationaal toerisme 112–115
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53,
 54, 56, 63
 ontvangsten uit reisverkeer uit 117
- J**
 jaargetijde 100
zie ook: seizoen
 Japan 78, 79, 117
 jeugdaccommodaties *zie: hotels en pensions*
 jeugdherberg 25, 48
- K**
 kampeertreinen 12, 87, 88, 92, 121
 kantines en catering 121
 Keukenhof 108
 Koningin Julianatoren 108
 korte vakanties 11, 13, 14, 15
 binnenlandse 14, 21, 22, 25, 27, 28
 buitenlandse 45, 48, 49, 52
 naar bestemming 22, 30, 45, 52
 uitgaven aan 54
 kranten, boeken en schrijfwaren, prijsindex
 95
 kunstbeoefening, werkgelegenheid in 121
- L**
 land van bestemming 45–47, 51–54, 56–66
 land van herkomst 76–82, 84, 92, 117
 lange vakanties 11, 13, 14
 binnenlandse 15, 21, 23, 25, 27, 28
 buitenlandse 15, 16, 45, 46, 48, 49, 51, 53
 naar bestemming 23, 30, 46, 51, 53
 uitgaven aan 54
 leeftijd 11, 18, 93–94, 96, 101
 logiesaccommodaties 119, 120
 buitenlandse gasten in 12, hfd's 4
 gebruik van Nederlandse 12, hfd's 5
 naar type 67, 68, 73, 82, 83, 85–88, 90, 92
zie ook: verblijf, soort
 Luxemburg 117
 gasten uit 78, 79
 Nederlanders op vakantie in 45–47, 51, 56
- M**
 maaltijd en dranken 119, 120
 maand, buitenlandse gasten per 68–70
 overnachtingen per 88, 89
 Madurodam 108
 marktaandeel 112
 meerpersoonshuishoudens 11
 motief van verblijf 82, 85
 museumbezoek 93
- N**
 natuur 11, 93
 niet-ingezetenen 120
 Nieuw-Zeeland 78, 79
 Noorder Dierenpark 108
 Noorwegen
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 112–115
 Noorwegen-Zweden-Finland
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 56
zie ook: Scandinavië
- O**
 ontspanning 93–95
 ontvangsten uit reisverkeer 113–115, 117

- Oostenrijk
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 112–115
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 54, 56, 61
 ontvangsten uit reisverkeer uit 117
 openbaar vervoer 103
zie ook: trein
 oppervlakte 11
 organisatievorm 28, 51, 52
 Ouwehands Dierenpark 108
 overnachtingen in Nederlandse logies-
 accommodaties 12, 87–92
 overnachtingen van buitenlandse gasten 12, 92
 naar land van herkomst 77, 79, 81, 82
 per maand 69, 70
 per provincie 72, 73
 per toeristengebied 75
 type logiesaccommodatie 12, 67, 73, 82, 83
 overnachtingen van Nederlanders 12, 92
 naar land van bestemming 47, 57–66
 naar soort verblijf 26, 27, 49
 per provincie 30–43
 per toeristengebied 24
- P**
 pakketreizen, prijsindex 95
 pension, bed & breakfast 25, 48
 personenvervoer, werkgelegenheid in 121
 Polen 78, 79
 Portugal 117
 gasten uit 78, 79
 internationaal toerisme 112–115
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
 pretparken, bezoek aan 93, 108
 provincie, *cijfers per - over:*
 binnenlandse vakanties 30–43
 buitenlandse gasten 70–73
 gebruik van logiesaccommodaties 89–91
 dagtochten 102, 105–107
- R**
 recreatie- en cultuur diensten,
 prijsindex 95
 recreatief winkelen 99–104, 109
 recreatieterreinen, oppervlakte 11
 reisgezelschap, samenstelling 84, 86
 reiskosten, bij dagtochten 109
 reisorganisaties 119, 120
 reisverkeer, internationaal
 ontvangsten uit 113–115, 117
 uitgaven aan 113, 114
 reisverkeersbalans 12, 117
 reserveren, wijze van 83
 restaurant, bezoek aan 12, 94
 rondvaarten Amsterdam 108
 Rusland enz. 78, 79
 Rijksmuseum 108
- S**
 Safaripark Beekse Bergen 108
 Scandinavië 82
zie ook: Denemarken, Noorwegen,
 Zweden, Finland
 school- en studiereis 82, 85
 seizoen, *cijfers per - over:*
 binnenlandse vakanties 22–24, 30, 31
 buitenlandse vakanties 45–47, 57–66
 vakanties van Nederlanders 15–17
 seizoenrecreatieve logiesvormen 25–27, 29, 32–43, 48, 49, 55
 sexmuseum ‘Venustempel’ 108
 slaappleaatsbezettingsgraad 87, 91
 Slagharen 108
 sociale klasse 19
 Spanje
 gasten uit 76–81
 internationaal toerisme 112–115
 Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 54, 56, 60
 ontvangsten uit reisverkeer uit 117
 speeltuinen, bezoek aan 93
 sport en recreatie 119, 120
 sport en spel, bestedingen aan 95

sportbeoefening 12, 93, 96
per tak van sport 96
sportieve recreatie 99–104, 109
sport(wedstrijden) zien 99–104, 109
subsidies min belastingen 119
surfplank 97

T

teamsporten 96
tent, bungalowtent 25, 26, 29, 48, 49, 55
theaters, werkgelegenheid 121
toeren 99–104, 109
toerisme en recreatie, werkgelegenheid 121
toeristengebied 22–24, 74, 75, 151
toeristisch aandeel 119
toeristische bestedingen 118
toeristische dagtochten 118
toeristische diensten 119, 120
toeristische logiesvormen 25–27, 29, 32–43, 48, 49, 55
toeristisch-recreatieve goederen 118
toeschouwers sportwedstrijden 99–104, 109
toneel, bezoek aan 93
touringcar 27, 28, 49–52, 55, 83
trein 27–29, 49, 50, 55, 83
zie ook: openbaar vervoer
trimmen, hardlopen, fitness 96, 99, 100, 103, 104, 109
Tsjechië
gasten uit 78, 79
Nederlanders met vakantie in 46, 47, 51, 53, 56
Turkije
gasten uit 78, 79
Nederlanders met vakantie in 46, 47, 51, 56, 62
TV kijken 12, 94
tweede woning, vakantiehuisje 97

U

uitgaan 94, 99–104, 109
uitgaand toerisme, bestedingen 118

uitgaven

aan dagtochten 109, 118
aan reisverkeer 12, 113, 114
aan vakanties 17, 29, 54, 55
in buitenland 54, 55
naar categorie 84, 85
zie ook: bestedingen
uitstapjes in vrije natuur 12, 93

V

vakantie
frequentie 14, 94
motief van verblijf 82, 85
prijzen van 95
vakantieduur
binnenlandse vakanties 21, 25–28, 30, 32–43
buitenlandse vakanties 45, 48, 49, 56–66
vakantieduur, gemiddelde 17, 21, 29, 45, 55
vakanties van Nederlanders
binnenlandse hfds 2, 95
buitenlandse hfds 3, 95
deelname aan hfds 1
vakanties, kamperen en weekendbesteding
in huishoudbudget 95
Van Goghmuseum 108
verblijf, eten, drinken, uitgaven aan 84, 85
verblijf, soort 25–27, 29
op buitenlandse vakanties 48, 49, 55
per provincie 32–43
zie ook: logiesaccommodaties
verblijfsduur, gemiddelde 68, 88
Verenigde Staten
gasten uit 78, 79, 82
Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 56
ontvangsten uit reisverkeer uit 117
Verre Oosten 46, 47, 51, 56
zie ook: Azië
vervoer, entree en aankopen, uitgaven aan 84, 85
vervoermiddel voor
binnenlandse vakanties 27–29
buitenlandse gasten 83

- vervoermiddel voor (vervolg)
  - buitenlandse vakanties 49–52, 55
  - dagtochten 103
- vervoersdiensten 119, 120
- volwassene met kind(eren) 84, 86
- voorjaar 100
- vliegtuig 49–52, 55, 83
- vrijtijdsbesteding 12, hfd 6

- W**
- wandelen 96, 99, 100, 103, 104, 109
- water, oppervlak 11
- werkgelegenheid in toeristische sector 121
- werklozen 11
- winterperiode 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 100
- wintersportvakanties 52, 53
- woning van familie, vrienden of kennissen 48, 49, 55
- woning van andere particulier 25, 48, 49, 55

- Z**
- Zaanse Schans 108

- zakelijke dagtochten *en* verblijven 118, 120
- zakenreis 82, 85
- zingen, muziek maken 93
- zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning 25–27, 29, 48, 49, 55
- zomerperiode 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 100
- zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d. 99–104, 109
- Zweden
  - gasten uit 78, 79
  - internationaal toerisme 112–115
  - ontvangsten uit reisverkeer uit 117
  - zie ook:* Noorwegen-Zweden-Finland, Scandinavië
- Zwitserland
  - gasten uit 76–81
  - internationaal toerisme 112–115
  - Nederlanders op vakantie in 46, 47, 51, 53, 56, 66
  - ontvangsten uit reisverkeer uit 117

Index

A

accommodation, food, drink,
    expenditure on 84, 85
accommodation, type of 25–27, 29
    domestic holiday trips per province
    32–43
    outbound holiday trips 48, 49, 55
accommodations
    foreign tourists in Dutch chap 4
    use of Dutch chap 5, 119, 120
activity by type, on day trips 99–104, 109
admission fees, expenditure on 109
adult with child(ren) 84, 86
Africa 76–81
age 11, 18, 93–94, 96, 101
airplane 49–52, 55, 83
America 76–81
amusement and culture 119, 120
apartment 25, 48, 49, 55
area 11
arrivals, registered 111
attractions 99–104, 108, 109
Australia and Oceania 76–81
Austria
    Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 54, 56,
    61
    international tourism 112–115
    tourist receipts 117
    tourists from 78, 79
Asia 76–81
    see also: Far East
autumn 100

B

bar, pub, café
    visits 94, 99, 100, 103, 104, 109
    employment in 121
bed place occupancy 87, 91
bed & breakfast 25, 48

Belgium

Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 59
international tourism 112–115
tourist receipts 117
tourists from 76–82, 84
bike 27, 28
biking, on day trips 99, 100, 103, 104, 109
boarding houses 25, 48
    Dutch in foreign 48, 49
    see also: hotels and boarding houses
books, newspapers and magazines,
    price index 95
booking method 83
boat 25, 27, 28, 48, 97
business trip 82, 85
business visitors 118, 120

C

campsites 12, 87, 88, 92, 121
Canada 78, 79, 117
car 11, 83, 103
    domestic holidays by 27–29
    outbound trips by 49–52, 55
caravan, folding trailer, camper 97
    domestic holidays with 25–27, 29
    outbound trips with 48, 49, 55
Caribbean 46, 47, 51, 56
cinema, going to 93
coach 27, 28, 49–52, 55, 83
concert, going to 93, 99, 100, 103, 109
consumption costs 109
consumer price index 95
country of destination 45–47, 51–54, 56–66
country of origin 76–82, 84, 92, 117
culture 93
culture, sport and recreation, jobs in 121
Czech Republic
    Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56
    tourists from 78, 79

D

- dancing and discos, visiting 94
- day trips 12, ch. 7, 118, 120
- Denmark
  - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56
  - international tourism 112–115
  - tourist receipts 117
  - tourists from 76–81
  - see also*: Scandinavia
- do-it-yourself work in the home 93
- domestic holiday trips chap 1, 2
- domestic supply 119
- domestic tourist holiday trips 21, 118
- duration, of day trips 104
  - see also*: length of stay
- Dutch citizens, tourism consumption 120
- dwelling, of relatives or friends 48, 49, 55
- dwelling, private 25, 48, 49, 55

E

- employment in tourist sector 121
- Egypt 46, 47, 51, 56
- expenditure 95
  - by type 84, 85
  - international tourist - 12, 113, 114
  - of foreign tourists 12, 84, 85
  - on day trips 109, 118
  - on holidays 12, 17, 29, 54, 55

F

- family and friends, visits to 82, 85
- Far East 46, 47, 51, 56
  - see also*: Asia
- Finland 78, 79, 117
  - international tourism 112–115
  - See also*: Norway-Sweden-Finland
- food and beverages 119, 120
- foreign tourists chap 4, 120
  - by country of origin 76–82
  - expenditure of 12, 84, 85, 118
  - by month 68–70
  - by province 70–73
  - by tourist area 74, 75

- by type of accommodation 67, 68, 71, 73, 82, 83, 85

France

- Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 57
- international tourism 112–115
- tourist receipts 117
- tourists from 76–82, 84

G

- games of skill 93
- gender / sex 96, 121
- Germany
  - Dutch on holiday in 45–47, 51–54, 56, 58
  - international tourism 112–115
  - tourist receipts 117
  - tourists from 76–82, 84
- golf 96, 99, 100, 103, 104, 109
- going out 94, 99–104, 109

Greece

- Dutch on holiday in 46, 47, 51, 54, 56, 65
- international tourism 112–115
- tourist receipts 117
- tourists from 78, 79

Great-Britain

- Dutch on holiday in 45–47, 51, 52, 54, 56, 64
- international tourism 112–115
- tourist receipts 117
- tourists from 76–82, 84
- gross domestic product 11, 115, 119
- group accommodations 12, 25, 48, 87, 88, 92

H

- hobbies 93, 99–104, 109
- holiday dwellings 97
- holiday length, average 17, 21, 29, 45, 55
  - see also*: length of stay
- holiday traffic, international chap 8
- holidays of the Dutch
  - domestic trips chap 2
  - frequency 14, 94
  - outbound trips chap 3
  - participation in chap 1

holidays, camp and weekend, spending in
     household budget 95
 holidays, long 11, 13, 14
     by destination 23, 30, 46, 51, 53
     domestic 15, 21, 23, 25, 27, 28
     expenditure on 54
     outbound 15, 16, 45, 46, 48, 49, 51, 53
 holidays, short 11, 13, 14, 15
     by destination 22, 30, 45, 52
     domestic 14, 22, 25, 27, 28
     expenditure on 54
     outbound 45, 48, 49, 52
     see also: outbound trips
 hotels 25–27, 29
     Dutch in foreign 48, 49, 55
 hotel and catering, price index 95
 hotels and boarding houses 25–27, 29
     employment in 121
     foreign tourists in 12, chap 4
     use of Dutch - 12, 87, 88, 90–92
 households 11, 18, 95
 Hungary 46, 47, 51, 56

I

import 119
 individual sports 96
 indoor sports 96
 internal tourism consumption 119, 120
 international tourism chap 8
 Ireland 78, 79, 117
     international tourism 112–115
 Italy
     Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 54, 56,
     63
     international tourism 112–115
     tourist receipts 117
     tourists from 76–81

J

Japan 78, 79, 117
 jobs of employees in tourism 121
 jogging, running, fitness 96, 99, 100, 103,
 104, 109

L

labour force 11
 land area 11
 leisure activities 12, 93–94
 leisure/ recreational shopping 99–104, 109
 length of stay
     domestic holidays 21, 25–28, 30, 32–43
     outbound trips 45, 48, 49, 56–66
 length of stay, average 68, 88
 Luxembourg
     Dutch on holiday in 45–47, 51, 56
     tourist receipts 117
     tourists from 78, 79

M

market share 112
 married couples with/without children 84, 86
 month, foreign tourists per - 68–70
     overnight stays per - 88, 89
 movies, theatre, concert etc. visiting 93, 99,
 100, 103, 104, 109
 multi-person households 11
 museum visits 93

N

nature area 11
 New Zealand 78, 79
 Norway
     international tourism 112–115
     tourists from 78, 79
 Norway-Sweden-Finland
     Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56
     see also: Scandinavia

O

occupancy rate 87, 91
 organizing trips, way of 28, 51, 52
 outbound holiday trips 11–15, chap 3
     by country of destination 11, 46, 47, 51–54,
     56–66
     by type of accommodation 48, 49
     by season 15–17, 45–47, 52, 53, 57–66
     expenditure on 17, 54, 55

outdoor sports 96
 overnight stays foreign tourists 12, 92
     by country of origin 77, 79, 81, 82
     per month 69, 70
     per province 72, 73
     by tourist area 75
     type of accommodation 12, 67, 73, 82, 83
 overnight stays in Dutch
 accommodations 12, 87–92
 overnight stays of the Dutch 12, 92
     by type of accommodation 26, 27, 49
     per country of destination 47, 57–66
     per province 30–43
     per tourist area 24
 ownership of durable recreational items 97

P

package tours, price index 95
 participation in
     holidays chap 1, 111
     leisure activities chap 6
 passenger transport, employment 121
 playground visits 93
 Poland 78, 79
 population 11
 Portugal 117
     Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56
     international tourism 112–115
     tourists from 78, 79
 province, *figures per - on*:
     day trips 102, 105–107
     domestic holidays 30–43
     foreign tourists 70–73
     use of accommodations 89–91
 public transport 103
     see also: train

R

reason for stay 82, 85
 recreation, area for 11
 recreation and culture,
     price index 95
 recreational items, ownership 97
 renting cars 121

restaurant, visits to 12, 94
 Russia etc. 78, 79

S

sailboards and surfboards 97
 Scandinavia 82
     see also: Denmark, Norway-Sweden-
     Finland
 school and educational trip 82, 85
 season, *figures by - on*:
     day trips 100
     domestic holidays 22–24, 30, 31
     holidays of the Dutch 15–17
     outbound trips 45–47, 57–66
 seasonal types of accommodation 25–27, 29,
     32–43, 48, 49, 55
 second home, holiday cottage 97
 singing, making music 93
 single household 11
 singles 84, 86
 sociable meetings 12, 94
 social class 19
 Spain
     Dutch on holiday in 46, 47, 51, 54, 56, 60
     international tourism 112–115
     tourist receipts 117
     tourists from 76–81
 spectators sports competition / matches
     99–104, 109
 sporting recreation 99–104, 109
 sports and games, expenditure for 95
 sports and recreation 119, 120
     employment 121
 sports, practice of 12, 93, 96
     by type of sport 96
 spring 100
 subsidies minus taxes 119
 summer house, bungalow 25–27, 29, 48, 49,
     55
 summer season 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66,
     100
 sunbathe, swimming, picnic, day camp etc.
     99–104, 109

- surface area 11
  - Sweden
    - international tourism 112–115
    - tourist receipts 117
    - tourists from 78, 79
    - see also:* Norway-Sweden-Finland, Scandinavia
  - Switzerland
    - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 53, 56, 66
    - international tourism 112–115
    - tourist receipts 117
    - tourists from 76–81
- T**
- team sports 96
  - tent, family tent 25, 26, 29, 48, 49, 55
  - theatre, going to 93
  - tour operators and travel agencies 119, 120, 121
  - touring, on day trips 99–104, 109
  - tourism and recreation, employment in 121
  - tourism industries 119
  - tourism products and services 119, 120
  - tourism ratio 119
  - tourist accommodations 25–27, 29
    - domestic holiday trips per province 32–43
    - outbound holiday trips 48, 49, 55
  - tourist area 22–24, 74, 75, 153
  - tourist consumption 119
  - tourist expenditure 84, 85, 113, 114, 118
  - tourist GDP 119
  - tourist receipts 113–115, 117
  - train 27–29, 49, 50, 55, 83
    - see also:* public transport
  - transit 82, 85
  - transport, mode of - , for:
    - domestic holidays 27–29
    - foreign tourists 83
    - outbound trips 49–52, 55
    - day trips 103
  - transport services 119, 120
  - travel agencies 119, 120
  - travel balance 12
  - travel party, composition 84, 86
  - travel costs, of day trips 109
  - trips in the open air 12, 93
  - Turkey
    - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56, 62
    - tourists from 78, 79
- U**
- unemployed 11
  - United States
    - Dutch on holiday in 46, 47, 51, 56
    - tourist receipts 117
    - tourists from 78, 79, 82
- W**
- walking 96, 99, 100, 103, 104, 109
  - watching television 12, 94
  - water area 11
  - winter season 22–24, 30, 31, 45–47, 57–66, 100
  - winter sports holidays 52, 53
  - woodland and nature area 11
- Y**
- youth hostels 25, 48
- Z**
- zoo 93, 109, 121

Enkele aanverwante onderzoeken en publicaties

In dit overzicht worden de titels vermeld van enerzijds regelmatig uitgevoerde onderzoeken, anderzijds papieren publicaties die meer gedetailleerde gegevens bevatten over (aanverwante) onderwerpen die in deze publicatie worden behandeld. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen CBS- en Overige onderzoeken, en tussen CBS-publicaties, NBTC-publicaties en publicaties van overige bronnen. Bij alle publicaties is de algemene titel vermeld, gevolgd door het jaartal van de meest recente papieren publicatie.

CBS-onderzoeken

Logiesaccommodaties 2004 (m, j).
Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) (j).
Dagrecreatie 2001/'02 (5j).
Recreatie-instellingen 2002 (3j).
Sportclubs en sportscholen 2003 (3j).
Sportorganisaties 2003 (3j).
Watersport (exploitanten van jacht- en passantenhavens) 2003 (3j).
Watersportclubs en -verenigingen 2003 (3j).
Watersportinstructeurs, zeil- en surfscholen 2003 (3j).
Zwembaden en sportaccommodaties (exploitanten) 2003 (3j).

Overige onderzoeken

Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2003 (Sociaal en Cultureel Planbureau) (4j).
Continu VakantieOnderzoek 2004 (m, j). In opdracht van de Stichting CVO vindt het Continu VakantieOnderzoek plaats, waarbij het veldwerk wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.
Inkomend toerisme 1999 (5j).

CBS-publicaties (op papier)

Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2004 (j).
Vakanties van Nederlanders 2004 (j).

Barometer voor Horeca, Catering en Verblijfsrecreatie', een kwartaal-uitgave van het bedrijf Horeca en Catering en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS-publicaties (op internet: StatLine)

StatLine is de elektronische databank van het CBS, die u gratis kunt raadplegen. Deze databank bevat statistische informatie over vele maatschappelijke en econo-

mische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Achter in deze publicatie zijn de titels vermeld van de publicaties die over logiesaccommodaties in StatLine zijn opgenomen.

De efficiëntste manier om cijfers over toerisme en recreatie in StatLine te vinden is als volgt. Ga naar de internetsite <http://statline.cbs.nl> en druk op de knop 'thema's'. U krijgt dan de 'StatLine Webselector' op uw scherm. Door achtereenvolgens op het 'plusje' voor de mappen 'Mens en maatschappij' en 'Toerisme, Recreatie en sport' te klikken, komt u bij verdere mappen met publicaties van gegevens over Toerisme (Vakanties, Logiesaccommodaties), Recreatie (waaronder een map Dagrecreatie), en Sport terecht. Voor een overzicht van vrijetijdsbesteding van personen kiest u achtereenvolgens de plussen voor 'Mens en maatschappij', 'Leefsituatie', 'Tijdsbesteding en vrije tijd' en 'Participatie vrije tijd'.

Als u de gewenste publicatie aanklikt (of indien nodig nog meer 'plusjes' uit laat klappen), verschijnen in het rechterdeel van de 'Webselector' enkele tabbladen met onderwerpen, perioden en andere selectiemogelijkheden waaruit u telkens een keuze kunt maken om een eigen tabel samen te stellen. Vervolgens drukt u op 'Gegevens tonen'. U krijgt dan de gekozen tabel op het scherm te zien. Deze kunt u afdrukken of opslaan. Na boven de tabel op het pictogram met de diskette (tabel bewaren) te klikken, kunt u aangeven in welk formaat u de gegevens op wilt slaan.

Voor nadere informatie en vragen over het gebruik van StatLine kunt u contact opnemen met de infoservice van het CBS, tel. 0900 0227, e-mail: infoservice@cbs.nl.

NBTC-publicaties (voorheen TRN-publicaties)
zie www.holland.com.

Overige publicaties

Buitenlandse toeristen in Nederland 1999 (Ministerie van Economische Zaken, CBS en TRN; verkrijgbaar bij NBTC).

Kwartaalbericht Nederlandsche Bank (kw).

OECD publicaties: zie www.oecd.org, directorate Science, Technology & Industry, Industry Issues – Tourism.

Rapportage Sport 2003 (Sociaal en Cultureel Planbureau). Zie ook www.rapportage-sport.nl.

Trendrapport toerisme en recreatie 2003 (Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme) (j).

Yearbook of tourism statistics 2003 (WTO) (j).

Zie voor een overzicht van alle CBS-publicaties: www.cbs.nl. Statistische informatie is ook te vinden op de website van het CBS www.cbs.nl; gegevens zijn ook direct op te vragen via statline.cbs.nl.

De publicaties van NBTC/TRN kunnen besteld worden bij het hoofdkantoor in Leidschendam, Postbus 458, 2260 MG Leidschendam, tel. (070) 370 57 05, fax (070) 320 16 54.